



TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

TARSUS ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK

ANA BİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK İLE ULUSLARARASI TİCARET VE
LOJİSTİK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALLARINDA YAZILAN TEZLERİN
İNCELENMESİ

Pınar BEDLEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARSUS-2022

T.C.
TARSUS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANA BİLİM DALI

**ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK İLE ULUSLARARASI TİCARET VE
LOJİSTİK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALLARINDA YAZILAN TEZLERİN
İNCELENMESİ**

Pınar BEDLEK

Danışman: Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARSUS – 2022

Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jüri tarafından ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi M. Sami SÜYGÜN

Üye: Doç. Dr. Murat GÜLMEZ

Yukarıdaki Jüri kararı Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../2022 tarih ve/.....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
.../.../2022

Prof. Dr. Osman Murat ÖZKENDİR
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 20...

İMZA

Pınar BEDLEK

ÖZET

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK İLE ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALLARINDA YAZILAN TEZLERİN İNCELENMESİ

Pınar BEDLEK

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT

Ocak 2022, 128 Sayfa

Küreselleşmenin beraberinde getirdiği hızlı teknolojik ilerleme ile beraber uluslararası ticarete gelişmeler yaşanmış ve bu durum ülkeler arasında rekabet ortamının artmasına yol açmıştır. Rekabet avantajı elde etmek isteyen işletmeler ticarete konu malları hızlı ve güvenilir şekilde teslim edebilmek için lojistik sektörüne ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası ticaretin lojistik faaliyetlerin güçlenmesine katkı sağlaması, lojistik faaliyetlerin de uluslararası ticaret işlemlerini kolaylaştırması bakımından uluslararası ticaret ve lojistik arasında güçlü bir bağ olduğundan söz edilebilmektedir. Geçmişe nazaran daha karmaşık ve kapsamlı bir yapı barındıran bu sektör, çalışan bireylerin de nitelikli olmasını gerektirmektedir. Lisans eğitiminin bir üst basamağı olan lisansüstü eğitimde hem lisans eğitiminde edinilen bilgi ve beceriler geliştirilmekte hem de yeni bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. Bu durum herhangi bir bilim alanında uzmanlaşabilmek ve yetkinleşebilmek adına lisansüstüne verilen önemi artırmaktadır. Lisansüstünde verilen eğitimin yanında burada yazılan tezler de bir bilim dalında meydana gelen gelişmelerin ortaya çıkarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple bu araştırmanın amacı Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle inceleyerek, bu tezlerle ilgili genel bir profil ortaya koymaktır. Araştırmanın kapsamını YÖK’ün Ulusal Tez Merkezinden elde edilen Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan 380 tez oluşturmaktadır. Bu tezler aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile sayısallaştırılmıştır. Bulgular frekans tablolarında sıklık ve yüzde değerleri ile yüksek lisans ve doktora durumu ayrımı yapılarak sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda en çok tezin Maltepe Üniversitesinde yazıldığı, tezlerin en fazla 2019 yılında tamamlandığı, tezlerin yoğun olarak yüksek lisans programlarında, Türkçe dilinde, lojistik ana konu başlığında, vakıf üniversitelerinde, nicel yöntemler kullanılarak yazıldığı, örneklem

olarak en çok işletme ve veri setinin tercih edildiği, veri toplama yöntemi olarak çoğunlukla anket yöntemine başvurulduğu ve analiz yönteminde sırasıyla frekans, korelasyon ve faktör analizinin uygulandığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası Ticaret, Lojistik, Yüksek Lisans Tezi, Doktora Tezi, İçerik Analizi



ABSTRACT

INVESTIGATION OF THESES WRITTEN IN THE DEPARTMENTS OF INTERNATIONAL TRADE AND LOGISTICS MANAGEMENT AND INTERNATIONAL TRADE AND LOGISTICS

PINAR BEDLEK

Master Thesis, Department of International Trade and Logistics

Supervisor: Assoc. Dr. Sezen BOZYIĞIT

January 2022, 128 pages

Along with the rapid technological progress brought about by globalization, there have been developments in international trade and this has led to an increase in the competitive environment between countries. Businesses that want to gain a competitive advantage need the logistics industry to deliver the traded goods quickly and reliably. It can be said that there is a strong link between international trade and logistics in terms of contributing to the strengthening of logistics activities in international trade and facilitating international trade transactions in logistics activities. This sector, which has a more complex and comprehensive structure compared to the past, requires working individuals to be qualified. In postgraduate education, which is a higher step of undergraduate education, both the knowledge and skills acquired in undergraduate education are developed and new knowledge and skills are gained. This situation increases the importance given to postgraduates in order to be able to specialize and become competent in any field of science. In addition to the postgraduate education, the theses written here also play an important role in revealing the developments in a branch of science. For this reason, the aim of this research is to examine the postgraduate theses written in the Departments of International Trade and Logistics and International Trade and Logistics Management in Turkey with the content analysis method and to present a general profile about these theses. The scope of the research consists of 380 theses written in the Departments of International Trade and Logistics and International Trade and Logistics Management obtained from the National Thesis Center of YÖK. The data obtained through these theses were digitized by the content analysis method. Findings are presented in frequency tables by making a distinction between frequency and percentage values, and master's and doctoral status. As a result of the analysis, the most theses were written at Maltepe University, the theses were completed in 2019 at the most, the theses were written

intensively in master's programs, in Turkish, in the main topic of logistics, in foundation universities, using quantitative methods, by selecting business and data set as samples, It was determined that the survey method was mostly preferred as the data collection method and frequency, correlation and factor analysis were applied respectively in the analysis method.

Keywords: International Trade, Logistics, Master Thesis, PhD Thesis, Content Analysis



ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitim sürecimde bilgi ve tecrübeleri ile eğitim hayatımın olumlu yönde şekillenmesini sağlayan, tez yazım süresince sabrını ve desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT'e sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alan Doç. Dr. Murat GÜLMEZ ve Dr. Öğr. Üyesi M. Sami SÜYGÜN'e yapıcı eleştiri ve önerilerinden ötürü teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte maddi ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetli annem, babam, ablam ve kardeşlerime, her koşulda beni destekleyen arkadaşlarıma saygı ve sevgilerimi sunarım.



İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BÖLÜM I ULUSLARARASI TİCARET

1.1. Uluslararası Ticaretin Tanımı ve Kapsamı.....	4
1.2. Uluslararası Ticaretin Tarihsel Gelişimi	5
1.3. Uluslararası Ticaret Politikaları	6
1.4. Uluslararası Ticaret Teorileri	9
1.4.1. Klasik Dış Ticaret Teorileri	10
1.4.1.1. Mutlak Üstünlük Teorisi	10
1.4.1.2. Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi	11
1.4.2. Neo-Klasik Dış Ticaret Teorileri	12
1.4.2.1. Fırsat Maliyeti Teorisi	12
1.4.2.2. Faktör Donatımı (Heckscher-Ohlin) Teorisi	13
1.4.3. Yeni Dış Ticaret Teorileri.....	13
1.4.3.1. Nitelikli İşgücü Teorisi.....	14
1.4.3.2. Teknoloji Açığı Teorisi	14
1.4.3.3. Ürün Dönemleri Teorisi	15
1.4.3.4. Tercihlerde Benzerlik Teorisi.....	15
1.4.3.5. Ölçek Ekonomileri Teorisi	16
1.4.3.6. Monopolcü Rekabet Teorisi	17

1.4.3.7. Endüstri İçi Ticaret Teorisi	17
1.5. Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri	18
1.6. Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri.....	22
1.7. Uluslararası Ticaret ve Uluslararası Pazarlama İlişkisi.....	23
1.8. Uluslararası Pazarlara Giriş Yöntemleri.....	24
1.8.1. İhracata Dayalı Giriş Yöntemleri.....	25
1.8.2. Sözleşmeye Dayalı Giriş Yöntemleri	27
1.8.3. Yatırıma Dayalı Giriş Yöntemleri	28

BÖLÜM II

LOJİSTİK

2.1. Lojistiğin Tanımı ve Kapsamı.....	30
2.2. Lojistiğin Tarihsel Gelişimi.....	31
2.3. Lojistiğin Temel Faaliyetleri.....	34
2.3.1. Taşıma.....	34
2.3.1.1. Karayolu Taşımacılığı	35
2.3.1.2. Demiryolu Taşımacılığı.....	36
2.3.1.3. Havayolu Taşımacılığı	36
2.3.1.4. Denizyolu Taşımacılığı	37
2.3.1.5. Boru Hattı Taşımacılığı	37
2.3.1.6. Multimodal Taşımacılık	38
2.3.2. Depolama	38
2.3.3. Ambalajlama.....	39
2.3.4. Elleçleme	39
2.3.5. Envanter (Stok) Yönetimi	40
2.3.6. Sipariş İşleme.....	40
2.3.7. Müşteri Hizmetleri.....	41
2.3.8. Sigortalama	41
2.3.9. Gümrükleme	42
2.3.10. Talep Tahmini.....	42
2.4. Lojistik Performans Endeksi	43

BÖLÜM III
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK EĞİTİMİ

3.1. Eğitim	47
3.2. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Eğitimi	48
3.3. Lisansüstü Eğitimin Önemi	52
3.4. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Alanında Lisansüstü Eğitim	54
3.5. Lisansüstü Eğitim İle İlgili Yapılan Çalışmalar	57

BÖLÜM IV
YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	63
4.2. Araştırma Soruları	66
4.3. Araştırmanın Evreni ve Veri Toplama Yöntemi	66
4.4. Araştırmanın Analiz Yöntemi	68
4.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	69

BÖLÜM V
BULGULAR VE TARTIŞMA

SONUÇ ve ÖNERİLER.....	88
KAYNAKÇA.....	92
ÖZGEÇMİŞ	128

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

CFR: Cost and Freight

CIF: Cost, Insurance and Freight

CIP: Carriage and Insurance Paid To

CPT: Carriage Paid To

DAP: Delivery at Place

DDP: Delivered Duty Paid

DPU: Delivered at Place Unloaded

EXW: Ex Works

FAS: Free Alongside Ship

FCA: Free Carrier

FOB: Free on Board

IFAC: International Federation Of Automatic Control

INCOTERMS: International Commercial Terms

LPI: Lojistik Performans Endeksi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MTO: Milletler Ticaret Odası

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

UTİKAD: Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1. INCOTERMS 2020 Kurallarına Göre Alıcı ve Satıcının Sorumlulukları..	19
Tablo 2.1. Taşımacılık Türlerinin Karşılaştırılması	35
Tablo 2.2. Lojistik Performans Endeksinin Alt Kriterleri ve Kullanıldığı Yıllar	43
Tablo 2.3. 2018 ve 2016 Yıllarında Ülkelerin Lojistik Performans Endeksindeki Yeri.....	44
Tablo 2.4. 2018 Lojistik Performans Endeksi Alt Faktör Verilerine Göre Ülke Sıralaması	45
Tablo 2.5. Türkiye'nin Lojistik Performans Endeksi (2007-2018).....	46
Tablo 3.1. Türkiye'de Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yüksek Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler	55
Tablo 3.2. Türkiye'de Uluslararası Ticaret ve Lojistik Doktora Eğitimi Veren Üniversiteler	57
Tablo 5.1. Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı	72
Tablo 5.2. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı.....	73
Tablo 5.3. Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 5.4. Tezlerin Yazıldığı Dillere Göre Dağılımı.....	74
Tablo 5.5. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı.....	75
Tablo 5.6. Tezlerin Ana Konulara Göre Dağılımı	75
Tablo 5.7. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	76
Tablo 5.8. Tezlerin Sayfa Sayısına Göre Dağılımı	77
Tablo 5.9. Tezlerin Üniversite Türü Bakımından Dağılımı.....	77
Tablo 5.10. Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı.....	77
Tablo 5.11. Tezlerin Kullanılan Veri Türüne Göre Dağılımı	78
Tablo 5.12. Tezlerin Hipotezlere Göre Dağılımı	78
Tablo 5.13. Tezlerin Örneklem Türüne Göre Dağılımı	78
Tablo 5.14. Tezlerin Örneklem Aralığına Göre Dağılımı	79
Tablo 5.15. Tezlerin Geçerlik Analizine Göre Dağılımı	79
Tablo 5.16. Tezlerin Güvenirlik Analizine Göre Dağılımı.....	80
Tablo 5.17. Tezlerde Kullanılan Anket Yönteminin Dağılımı.	80
Tablo 5.18. Tezlerde Kullanılan Görüşme/Odak Grup Yönteminin Dağılımı	80

Tablo 5.19. Tezlerde Kullanılan Doküman İncelemesi Yönteminin Dağılımı.....	81
Tablo 5.20. Tezlerde Kullanılan Örnek Olay Yönteminin Dağılımı	81
Tablo 5.21. Tezlerde Kullanılan Literatür Taraması Yönteminin Dağılımı	81
Tablo 5.22. Tezlerde Kullanılan Frekans Analizinin Dağılımı	82
Tablo 5.23. Tezlerde Kullanılan T-testi Analizinin Dağılımı.....	82
Tablo 5.24. Tezlerde Kullanılan Anova Analizinin Dağılımı	82
Tablo 5.25. Tezlerde Kullanılan Korelasyon Analizinin Dağılımı.....	83
Tablo 5.26. Tezlerde Kullanılan Regresyon Analizinin Dağılımı	83
Tablo 5.27. Tezlerde Kullanılan Yapısal Eşitlik Modeli Analizinin Dağılımı	83
Tablo 5.28. Tezlerde Kullanılan Nonparametrik Analizlerin Dağılımı.....	84
Tablo 5.29. Tezlerde Kullanılan Ki-kare Analizinin Dağılımı	84
Tablo 5.30. Tezlerde Kullanılan Faktör Analizinin Dağılımı.....	84
Tablo 5.31. Tezlerde Kullanılan Diğer Analizlerin Dağılımı	85
Tablo 5.32. Tezlerde Kullanılan Betimsel Analizin Dağılımı.....	85
Tablo 5.33. Tezlerde Kullanılan İçerik Analizinin Dağılımı	85
Tablo 5.34. Tezlerde Kullanılan Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Dağılımı	86
Tablo 5.35. Tezlerde Kullanılan Ekonometrik Analiz Yönteminin Dağılımı	86
Tablo 5.36. Tezlerde Kullanılan Swot Analiz Yönteminin Dağılımı.....	86
Tablo 5.37. Tezlerde Kullanılan Kümeleme Analiz Yönteminin Dağılımı.....	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Uluslararası Pazarlara Giriş Yöntemleri.25

Şekil 2.2. 1960'lardan Günümüze Lojistik Entegrasyonun Evrimi33



GİRİŞ

Bir ülkenin her anlamda kendi kendine yetmesi oldukça güç bir durumdur. Bu nedenle günümüzde ülkeler birbirleri ile ekonomik ve ticari anlamda yoğun ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Uluslararası ekonomi; emek, sermaye, mal, hizmet ve teknoloji gibi iktisadi değerleri konu alan her türlü ekonomik faaliyetin bağımsız devletler arasında gerçekleştirilmesidir (Karagül ve İltter,2016:1). Uluslararası ekonomik ilişkilerde önemli bir konuma sahip olan uluslararası ticaret ise ürünlerin birden fazla ülke arasında akışını ifade eden faaliyetler bütünüdür (Yanık ve Uzun,2013:2). Ülkeler arasında iş bölümü ve uzmanlaşmanın farklı olması, teknolojik gelişmeler ve yeni pazarlar bulma zorunluluğu, küreselleşme, siyasi tercihler, zevk ve tercih farklılıkları uluslararası ticaretin yapılma nedenleridir (Haftacı,2015:2-3).

Küreselleşmeyle beraber ekonomi ve ticarete sınırların ortadan kalkması ve küresel alanda faaliyet gösteren işletmelerin sayısında meydana gelen yükseliş üretimi kolaylaştırmış, bu durum da tüketimde artışların yaşanmasına vesile olmuştur. Artan tüketim dünyanın farklı yerlerinde üretimi gerçekleştirilen malların, çeşitli ülkelerde bulunan tüketicilere ulaştırılma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Erturgut,2016:179). Küresel çapta faaliyet gösteren işletmeler için maliyetlerin azaltılması önemli bir husustur. Uluslararası ticarete maliyeti azaltabilmek amacıyla malların güvenli, hızlı ve verimli biçimde hareketini sağlayan lojistik faaliyetler küreselleşmenin beraberinde getirdiği yüksek rekabet ortamında rekabet gücü sağlama açısından uluslararası ticarete önemli rol oynamaktadır (Marti vd.,2014:2982). Uluslararası ticaret malın bir ülkeden satın alınarak başka bir ülkeye kar ile satılması ve bu malların taşınması aşamasında lojistiğin kullanılması esasına dayanmakta olup uluslararası ticaretteki ilerlemeler lojistik sektöründe de gelişmelerin yaşanmasına sebep olmaktadır (Korkut vd.,2021:78). Bu durumda lojistik ve uluslararası ticaret arasında vazgeçilmez bir ilişkinin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

Teknoloji ve bilimin hızla geliştiği günümüzde rekabet edebilirlik açısından uluslararası ticaret ancak çağdaş lojistik yönetimi ile gerçekleştirilebilmektedir. Dolayısıyla uluslararası ticaret alanında görev alacak uzmanların sahip olduğu lojistik bilgisinin kapsamlı olması gerekmektedir. Bu durumda üniversitelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Üniversitelerde lisans düzeyinde Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümünde verilen eğitim bireylere depolama, ambalajlama, envanter, gümrükleme, dağıtım gibi konuların yanı sıra ithalat ihracat yönetimi, muhasebe, yönetim ve organizasyon, işletme, pazarlama, müşteri

ilişkileri yönetimi, makro ve mikro iktisat, insan kaynakları ve girişimcilik gibi konularda da geniş bilgiler sağlamaktadır.

Bilimsel araştırma ve yeni buluşlara ihtiyaç duyulması, küresel ortamda rekabet avantajı elde etme isteği, hizmet alanlarının çeşitlenmesi, dünyadaki hızlı teknolojik gelişmeler, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesi için nitelikli işgücüne ihtiyacın artması, yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıkması, lisansüstü düzeyde eğitim gören kişilerin genellikle kamu kurum ve iş gücü piyasasında öncelikli tercihler arasında yer alması lisansüstü programlara verilen önemin artmasına neden olmuştur (İlter,2021:1593). Belirli bir alanda uzmanlaşmanın amaçlandığı lisansüstü eğitimde belirlenen hedeflere ulaşabilmek için eğitimin verildiği alana uygun programlar hazırlanması, öğrenci ve öğretim üyelerinin işbirliği içerisinde olması önem taşımaktadır (Kurtoglu Erden ve Seferoğlu,2021:939). Lisansüstü programlarda yazılan tezler de hem alanyazına hem de sektöre katkı sunmasından dolayı lisansüstü eğitimde çok önemli rol oynamaktadır. Çünkü bir bilim dalının mevcut durumunun anlaşılabilmesi ve değerlendirilebilmesi için söz konusu bilim dalında yapılan çalışmaların incelemesi gerekmektedir (İçöz ve Kozak,1999:9). Bu incelemeler sonucunda ilgili alanda çok veya az çalışılan konular, sorunlar veya tutumlar tespit edilebilmektedir.

Alanyazında gerçekleştirilen inceleme sonucunda lojistik alanında yapılan lisansüstü tezlerin ve makalelerin değerlendirildiği birçok çalışmanın (Aydın vd.,2021; Bigliardi vd.,2021; Çavdar; 2020; Duran ve Çelikkaya, 2019; Erturgut ve Yılmaz, 2020; Georgi vd., 2013; Müssigmann vd., 2020; Qaiser vd., 2017; Ren vd., 2020; Spens ve Kovacs, 2006; Suvacı, 2016; Wang vd., 2016) olduğu görülmüştür. Ancak bu çalışmaların belirli bir ana bilim dalı veya bölüm üzerinden değerlendirme yapmayıp konu bazlı inceleme yaptığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple bu araştırmanın amacı Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle inceleyerek bu tezlerle ilgili genel bir profil ortaya koymaktır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde uluslararası ticaretin tanımı ve kapsamı, tarihsel gelişimi, uluslararası ticaret politikaları ve teorileri, uluslararası ticarete teslim ile ödeme şekilleri, uluslararası ticaret ve uluslararası pazarlama ilişkisi, uluslararası pazarlara giriş yöntemleri ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde lojistiğin tanımı ve kapsamı, tarihsel gelişimi, lojistiğin temel faaliyetleri, lojistik performans endeksi genel olarak açıklanmıştır. Üçüncü bölümde eğitimin tanımı, uluslararası ticaret ve

lojistik eğitimi, lisansüstü eğitimin önemi, uluslararası ticaret ve lojistik alanında lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümü olan yöntem kısmında araştırmanın amacı ve önemi, araştırma soruları, evren, örneklem, veri toplama ve analiz yöntemi, geçerlik ve güvenirlik ile ilgili bilgiler mevcuttur. Araştırmanın beşinci bölümünde bulgular, son bölümünde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.



BÖLÜM I

ULUSLARARASI TİCARET

Bu bölümde uluslararası ticaretin tanımı ve kapsamı, tarihsel gelişimi, politikaları, teorileri, uluslararası ticarete teslim ve ödeme şekilleri, uluslararası ticaret ve uluslararası pazarlama ilişkisi, uluslararası pazarlara giriş yöntemleri genel olarak açıklanmıştır.

1.1. Uluslararası Ticaretin Tanımı ve Kapsamı

Mal ve hizmetlerin alım-satım işlemi olarak tanımlanan ticaret uygarlık ile başlayıp günümüze kadar ulaşmış ve insanoğlu var olduğu sürece devam edecek olan bir olgudur (Polat,2007:4). Uluslararası ticaret ise ülkedeki mal ve hizmetlerin ülke sınırları dışına belli bir tutar karşılığında alım-satım işlemi olarak tanımlanmaktadır. Tanımlamada söz konusu şart ve koşulların sağlanabilmesi için ticaretin farklı ülkeler arasında yapılması, mal ve hizmetlerin değiş tokuşunun olması gerekmektedir (Tahirler,2016:1).

Dünya genelinde pek çok ülke kendi yerel kaynaklarıyla üretimini gerçekleştiremedikleri mal, hizmet ve üretim faktörlerini ithal ederken, kendi içlerinde doğal olarak bulunan ya da kendi yerel kaynaklarıyla ürettikleri mal ve hizmetleri de ihraç etmektedir. Uluslararası ticaretin doğuşunda temel faktör olan bu durum hem ülkeleri yakınlaştırmakta hem de ülkelerin birbirine bağımlı hale gelmesine neden olmaktadır (Demirakça,2019:3). Ülkelerin bağımlılıklarının artması neticesinde ülke içi veya dışında herhangi bir şekilde ortaya çıkan fiyat farklılıkları uluslararası ticaret ile dengeye oturmaktadır. Yani bir ülkede pahalı olan bir mal veya hizmet diğer ülkede daha ucuz ise uluslararası ticaretin aktörleri olan ithalat ve ihracat bu farklılıkları giderecek ve dengeyi sağlayacaktır (Öztürk,2019:46). İthalat ülke içerisinde üretilen mal ve hizmetlerin bir ülkeden diğerine satılması, ihracat ise bir ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde başka ülkeden mal ve hizmet satın alınmasıdır (Feenstra ve Taylor,2014:3). Uluslararası ticaret ithalat ve ihracat işlemlerini kapsadığından dolayı üretilen ürünlerin yerel talebi aşmasından ötürü ihracata, eksik gelmesinden ötürü ithalata yönelmeler söz konusu olmaktadır. Bunun yanı sıra farklı ürünlerin farklı kalitede üretilmesi, ülkelerin belli alanlarda uzmanlaşmak istemeleri ve iş bölümünün gün yüzüne çıkması, ülke içi üretim yetersizlikleri, uluslararası fiyat farklılıkları, yerel tüketicilerin zevk ve tercihlerindeki çeşitlilikten dolayı uluslararası ticaret kaçınılmaz olmaktadır (Şeker,2020:2). Küreselleşme hızlı teknolojik ilerlemeyi ve ülkeler arasında ticaretin serbestleştirilmesini beraberinde getirmektedir (Çıkrık,2016:2). Ürünlerin ülkeler

arasında hareket serbestliğine sahip olması, ülkelerarası etkileşim ve işbirliklerini artırmakta, bu durum da ticaretin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Yirmibeşoğlu ve Yaşar Dinçer,2018:116).

1.2. Uluslararası Ticaretin Tarihsel Gelişimi

Yeryüzünde var olduğundan beri içinde bulunduğu çevre ve toplumun dışına çıkmayı amaçlayan ve yeni yerler keşfetme arzusu taşıyan insanoğlu bu keşfetme arzusuyla yeni kültürler ile tanışmış ve kendinden farklı kültürlere dahil olmuştur. İnsanoğlunun farklı medeniyetlere girme arzusunda bulunması etkileşimi de beraberinde getirmiş ve bu durum birbirinden farklı yapılarda olan medeniyetlerin kültürel, siyasi, toplumsal, ekonomik bakımdan ticari birliktelik yaşamasına sebebiyet vermiştir (Usta,2019:7-8).

Ticaretin dünya üzerinde Taş Devri'ne kadar uzandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu dönemde insanlar ihtiyaç duydukları ürünleri avcılık ve toplayıcılıktan ziyade üreterek elde etmiştir. Yaşamlarını sürdürmek ve geçinmek için bazı mallar üreten küçük üreticilerin başka mallara da ihtiyaç duyması zamanla ellerindeki mallarla gereksinim duydukları malları takas edebileceklerinin farkına varmalarına yol açmış ve böylece ticaret başlamıştır (Bozkurt,2002:157-158). Genel anlamda dış ticaret ve ticaretin başlangıç tarihleri arasında farkın söz konusu olduğunu söylemek oldukça zordur. Kullanılan kriterlere göre konu farklı boyutlara sahip olabilmektedir. Konu bireysel boyutta ele alındığında kişisel ihtiyaçların karşılanabilmesi amacıyla bireylerin ürettiklerini diğer bireylerle paylaşması dış ticaret bağlamında ele alınabilmektedir (Yarbaşı ve Gürtan,2012:2). En ilkel toplumlarda bile ihtiyaçların giderilebilmesi için kıt kaynaklar ortaklaşa kullanılmıştır. Daha da önemlisi iş birliği içinde yapılan üretimin daha fazla mal ve hizmete sahip olabilmek için önemli bir unsur olduğunun farkına varılmıştır. İş birliği ve ortak kullanımlar üretimde uzmanlaşmayı meydana getirmiş ve uzmanlaşmayla birlikte daha fazla mal üretilir ve tüketilir hale gelmiştir (Tunç,2018:2). Üretim, tüketim ve insanlığın ihtiyaçlarında meydana gelen artışlar neticesinde önce bölgeler arasında gerçekleştirilen ticaret zamanla ülkeler arasında takas biçiminde yapılmaya başlanmış, paranın keşfinden sonra ticaretin şeklinde değişiklikler yaşanmış, bu durum da uluslararası ticaretin doğmasına neden olmuştur (Omrak Özdemir,2019:8).

Uluslararası ticaretin dünyayı politik anlamda değiştirdiği ve etkilediği görülmektedir. Baharat Yolu, Kürk Yolu, İpek Yolu hem eski dönemlere ait uluslararası ticaretin hem de uluslararası ticarete yapılan lojistik faaliyetlerin ilk örnekleri olma niteliğine sahiptir

(Özdemir,2018:3). Asya'yı geçerken iki kola ayrılan Baharat Yolu'nun lojistik kolu İskenderiye ve Akabe üzerinden deniz yolu ile Avrupa'ya ulaşmakta, kuzeyden Anadolu üzerinden geçen kolu ise Çin'in temellerini attığı İpek Yolu olmaktadır. Kürk Yolu olarak adlandırılan diğer kolu ise Buhara ve Hazar Denizi üzerinden devam etmektedir (Ak,2018:8).

1.3. Uluslararası Ticaret Politikaları

Dünyada var olan tüm ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda dış ticaret politikası uygulamakta, çeşitli sebeplerden dolayı dış ticarete müdahalede bulunmakta hatta çeşitli sınırlamaların getirilmesi bile söz konusu olabilmektedir (Öztürk,2012:61). Ülkelerin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde ülke menfaatleri doğrultusunda dış ticarete sınırlandırmalar getirmeleri veya bunun tam tersine onu özendirmeleri ve tüm süreçlerin gelişmesi aşamasında gerekli düzenlemelerin yapılması dış ticaret politikası olarak adlandırılmaktadır (Yılmaz,2018:51). Doğrudan dış ticareti engellemek amacıyla uygulanan gümrük tarifeleri, kotalar, ithalat yasakları ve ihracat sübvansiyonları doğrudan müdahale kapsamına girerken, işsizliğin ve enflasyonun önüne geçmek veya büyümeyi hızlandırmak amacıyla gerçekleştirilen maliye ve para politikaları dış ticarete yapılan dolaylı müdahaleler olarak değerlendirilmektedir (Seyidoğlu,2013:142).

Dış ticaret politikalarını korumacı dış ticaret politikası ve serbest dış ticaret politikası olarak iki şekilde ele almak mümkündür. Serbest dış ticaret politikası ticarete hiçbir devlet müdahalesinin olmaması durumunda söz konusu olmaktadır (Bozkurt,2020:6). Korumacı dış ticaret politikası ise yerli üreticilerin dış rekabetten korunabilmesi amacıyla ticareti kısıtlamaya yönelik dış ticaret politikasıdır (Özay,2015:24). İthal mallar üzerindeki tarifeler, kısıtlayıcı kotalar, diğer kısıtlayıcı devlet düzenlemeleri gibi metotlarla dış ticareti kısıtlamaya yönelik olan korumacılık, ithalatı caydırmak ve yerel pazarı dış rekabetten korumak amacıyla tasarlanmıştır (Fouda,2012:1). Ülkeler arasında ticareti engelleyen, sınırlayan, zorlaştıran ayrımcı tarifelerin ve miktar kotası gibi diğer dış ticaret önlemlerinin kaldırıldığı veya azaltıldığı serbest dış ticaret politikaları günümüz dünyasında en etkili ticaret politikaları olarak varlığını sürdürmektedir. Stratejik sektörlerde sosyal ve siyasal gücü elinde bulundurmak ve yerli üreticileri korumak amacıyla var olan korumacı dış ticaret politikası ise sürekli gelişen teknoloji ve iletişim çağında önemini yitirmeye başlamış ve uygulanabilirliği azalmıştır (Çütçü ve Yaşar,2019:267).

Ülkeler belirli ekonomik amaçlara ulaşmak maksadıyla dış ticarete çeşitli şekillerde müdahale etmektedir. Dış ticaret politikalarının pek çok amacı vardır (Karagül ve İltter,2016:12). Başlıca amaçlar şunlardır;

Dış Ticaret Açıklarının Giderilmesi: Bir ülkenin ödemeler bilançosunda açıkların oluşması ülke için sorun teşkil etmektedir. Dış açığı bulunan ülkelerin döviz rezervleri zamanla tükeneceği için döviz kaybına neden olabilecek işlemlerin sınırlandırılması önemlidir. Bu bağlamda ülkeler dış ticaret politikalarından yararlanarak dış açıkların ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir (Şeker,2020:53).

Ekonomik Kalkınma: İçe dönük ithal ikameci sanayileşme stratejisini izleyen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret politikalarını kullanmalarının temel amacı yerli endüstrileri dış rekabetten korumak iken, dışa açık strateji izleyen gelişmiş ülkelerin temel amacı ihracatın özendirilmesidir (Seyidoğlu,2013:144).

Piyasa Aksaklıklarının Giderilmesi: Piyasada bir malın monopol özelliği taşıması tüketicilerin düşük kalitedeki mala yüksek fiyat ödeyerek sahip olmasına neden olmaktadır. Bu durumda ülkeler gümrük vergilerini düşürüp ithal edilen malın monopol güce sahip olan maldan daha düşük fiyata satılmasını sağlayarak monopolcü yapıyı kırmayı amaçlamaktadır (Kaya,2016:10).

Yerli Endüstrileri Dış Rekabetten Koruma: Yerli üreticilerin dış rekabetten korunabilmesi amacıyla ithal mallara kısıtlamalar, yasaklar ve kotalar getirilmektedir. Bu yöntem genellikle gelişme çağında olan endüstrileri korumak için uygulanmaktadır (Dölek,2016:13).

Hazineye Gelir Sağlamak: Hükümetler en çok ithalat ve ihracata uyguladıkları vergiler sayesinde hazineye gelir sağlamaktadır (Aydın,2021:5). İthalat ve ihracata uygulanan vergiler özellikle az gelişmiş ülkeler için önemli bir gelir kaynağı durumundadır.

Kendi Kendine Yetebilme (Otarşi) : Otarşi ülkenin kendi kendine yeterli bir dış ticaret politikası izlemesidir (Temür,2013:18). Otarşi politikasını uygulayan ülkelerde amaç dış dünya ile ekonomik bağların minimum seviyeye düşürülmesidir (Seyidoğlu,2013:145).

Dış Piyasalarda Monopol Gücünden Yararlanma: Hükümetler ihracat mallarında dış pazarlarda monopol gücünden yararlanabilmek için ihracata kota getirebilmektedir. Böylece sınırlı sayıdaki mala yüksek talep olacağından mallar yüksek fiyata satılma avantajını elinde

bulundurabilir veya benzer malları üreten işletmeler aralarında anlaşarak kartel oluşturup yüksek kazançlar sağlayabilir (Kavacık,2016:63).

Ekonominin Liberalleşmesi: Küreselleşmenin söz konusu olduğu günümüz dünyasında hem özelleştirme faaliyetlerinin yürütülmesi hem de yabancı sermayenin önündeki engellerin kaldırılması neticesinde ulusal ekonominin dünya ekonomisi ile entegre olmasını sağlayarak serbest piyasa ekonomisini tüm kurum ve kurallarıyla işletebilmek ülkelerin temel ekonomi politikaları halini almıştır (Bozkurt,2020:10).

Siyasi ve Sosyal Amaçlar: Ülkelerin dış ticaret politikaları zaman zaman siyasi ve sosyal amaçlar çerçevesinde düzenlenmektedir. Ülkeler arasında dostluk veya düşmanlık gibi hususlar dış ticaret önlemlerinin alınmasında belirleyici faktör olabilmektedir. Düşman ülkelere getirilen ticaret yasakları neticesinde ticaret dost ülkelere yönlendirilebilmektedir (Tomanbay,2014:28).

Enflasyon ve İşsizliğin Önlenmesi: Ülkeler işsizlik ve enflasyon gibi dengesizlikleri giderilebilmek için dış ticaret politikalarından faydalanabilmektedir. İşsizlik sorunu yaşanan bir ülkede ithalat kısıtlanarak benzer malların yurtiçi üreticiler tarafından üretilmesi sağlanabilmektedir (Kavacık,2016:63). Bu durum yerli mallara olan talebin artmasına yol açacak, böylece işsizlik zamanla ortadan kalkmış olacaktır. Fiyatlar genel seviyesinde artış yaşanması ve arzda düşüşlerin meydana gelmesi durumunda ise ithalata getirilen sınırlandırmalar ortadan kaldırılarak enflasyon konusunda yaşanan problemler yok edilmeye çalışılacaktır (Şeker,2020:53).

Devletlerin geçmişten günümüze dış ticarete müdahalede bulunmak için kullandıkları geleneksel araç gümrük tarifeleridir. Fakat zamanla gümrük tarifelerinin yanı sıra çok sayıda politika aracı ortaya çıkarılmıştır (Bozkurt,2020:12). Bunlar;

Tarifeler (Gümrük Vergileri) : İthal edilen mallara gümrük noktalarında uygulanan vergilere tarife denilmektedir. Dış ticaret politikasının en eski araçlarından olan gümrük vergileri devletin önemli gelir kaynaklarından. Gümrük vergileri önemli gelir kaynağı olmasının yanı sıra yerli üreticiyi dış rekabete karşı da korumaktadır (Üzümcü ve Dikkaya,2017:94).

Tarife Dışı Önlemler: Gümrük tarifelerinden ayrı olarak döviz çıkışına neden olan işlemleri sınırlandırmak adına gerçekleştirilen dış ticaret politikalarıdır (Temür,2013:19).

İhracatın Özendirilmesi: Dış ticaret politikaları her zaman ithalat üzerinden değil bazen de ihracatçılara destek olmak amacıyla hayata geçirilmektedir. Ödemeler dengesinde döviz girişinin ve istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması ve yurtdışında faaliyet gösteren işletmelere rekabet gücünün kazandırılması ihracatın desteklenmesinin amaçlarındandır (Aydın,2021:18).

Bağlı Ticaret: Zaman zaman döviz tasarrufu sağlamak, serbest dövizle satışı gerçekleşmeyen kalitesi düşük malları ihraç etmek veya yabancı sermaye aracılığıyla büyük sanayi tesisleri inşa etmek amacıyla bağlı ticaret yapılabilmektedir (Seyidoğlu,2013:147).

1.4. Uluslararası Ticaret Teorileri

16. ve 18. yüzyıllar arasında varlığını sürdüren Merkantilizm anlayışında uluslararası ticaret değerli maden, güçlü asker, güçlü devlet ve zenginlik arasındaki ilişkiler nezdinde önem kazanmıştır (Çitil,2020:103). Merkantilist anlayışta değerli madenlere sahip olan ülkenin güçlü devlet statüsünde olduğu varsayımı söz konusu olduğundan, bir ülkenin diğerine mal satarak değerli maden sayısını artırması oldukça önemlidir (Desti,2019:13). Bu sebeple ihracatın özendirilmesi ithalatın ise kısıtlanarak hazineden değerli maden çıkışının engellenmesi gerekmektedir (Çoban,2015:8). Merkantilistlere göre yöneticilerin ilk amacı devlet gelirlerini çoğaltmak amacıyla değerli madenleri ülke içerisinde biriktirmek, endüstri ve ticareti milli politikalarla düzenlemek ve yerli sanayiye koruma amacıyla iç ticarete vergileri düşürüp ihracatı teşvik eden bir sistem oluşturmaktır (Bulut,2000:24).

Sanayi Devrimi sonrasında kas gücünün yerine buhar gücünün kullanılması ile liberal görüşler Merkantilizm'in yerini almaya başlamıştır. Sanayide buharın kullanılmasıyla büyük sanayi şehirleri kurulmuş ve kitlesele üretime geçilmiştir (Dinçer,2019:10). Bu durumda üretilen ürünlere pazar bulunması önemli bir husus olmaya başlamıştır. Bu noktada Merkantilizm ile fikir çatışmaları söz konusu olmuştur. Sanayide gerçekleşen bu gelişmeler Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" adlı kitabında karşılığını bulmuştur. Böylece Merkantilizm'in koruyucu politikaları yerini Klasik Liberal anlayışa bırakmıştır (Seyidoğlu, 2013:24).

Adam Smith "Ulusların Zenginliği" adlı kitabında Merkantilistlerin dış ticarete yönelik korumacı politikalarına olan eleştirilerini dile getirmiştir. Adam Smith'e göre uluslararası ticaretin serbest olması ülkeler için daha avantajlıdır. Çünkü iş bölümü ve uzmanlaşma sayesinde serbest ticaret daha verimli olmaktadır (Gilpin,1987:173). Bu yaklaşımda amaç sadece refahı maksimize etmek olduğundan eşitlik ve adil olma kavramları

teoriye dahil edilmemiştir. Smith'in yaklaşımına göre ülkeler kendilerine uygun olan malda uzmanlaşmalıdır. Böyle yapıldığı takdirde hem verimlilik hem de dünya refahında artış söz konusu olacaktır (Karagöz,2019:4).

1.4.1. Klasik Dış Ticaret Teorileri

Merkantilizm 16. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan 18. yüzyılın sonlarına kadar hüküm süren bir dış ticaret politikasıdır. Merkantilistler ülkenin elinde bulunan değerli maden miktarının ulusun sahip olduğu refahı temsil ettiğini ileri sürmektedir (Topçu,2017:7). Bu bakımdan esas amaç hazinenin altın stokunu artırmaktır. Bunun yapılabilmesi için de ödemeler dengesinde fazlalık oluşturulması yani ihracatın ithalattan fazla olması gerekmektedir (Çoban,2015:7). Bu bakımdan bu anlayışı savunanlar hükümetlerin ithalatı kısıtlaması ve ihracatı özendirilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir (Öztürk,2003:110). Merkantilist anlayışa göre bunun gerçekleşebilmesi için yoğun devlet müdahalesine ihtiyaç vardır (Çitil,2020:104).

Sanayi Devrimi Klasik İktisadi ekolün ortaya çıkmasında en önemli etmenlerden birisidir. Sanayi Devrimi hem teknolojik-ekonomik hem de politik-ideolojik temele dayanmakta olup bu çifte devrim tüm sosyal ve ekonomik yapıda değişiklikler meydana getirmiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte tarıma dayalı toplum yerini sanayiye dayalı topluma bırakmıştır (Öztürk,2012:16). Klasik iktisat düşüncesine göre bireyler ekonomik çıkarlarını maksimize etmeye çalışırken aynı zamanda toplumsal çıkarlara da katkı sağlamaktadır (Üzümcü ve Dikkaya,2017:24). Bu sebeple devlet ekonomiye müdahale etmemelidir. Çünkü devlet müdahalesi olmadığı durumda piyasada var olan güçler iktisadi birimlerin doğru kararlar vermesini sağlayacak ve toplumda iş bölümü ortaya çıkacaktır. Yapılan bu iş bölümü toplumun ve bireyin refahının üst seviyelere çıkmasına yardımcı olacaktır (Çitil,2020:106).

Klasik teori standart varsayımlara sahip olduğundan dolayı dış ticaret teorilerinin çoğunu açıklayamamaktadır. Fakat teorideki eksiklikler daha sonraki iktisatçılar tarafından giderilmeye çalışıldığı için klasik teorinin dış ticaret teorilerinin gelişiminde öncü rol oynadığı kabul edilmektedir (Deviren,2003:6). Klasik Dış Ticaret Teorileri Mutlak Üstünlükler Teorisi ve Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır.

1.4.1.1. Mutlak Üstünlükler Teorisi

Adam Smith Mutlak Üstünlükler Teorisi'ni 1776 yılında yazdığı "Ulusların Zenginliği" adlı eseri ile ortaya çıkarmıştır (Yılmaz,2018:35). Teori kişisel çıkarlarını maksimize etmeye çalışan bireylerin aynı zamanda toplumsal çıkarlara da hizmet ettiğini, bu

sebeple devletin ekonomiye müdahalesinin minimum seviyede olması gerektiğini ileri sürmektedir. Adam Smith Mutlak Üstünlükler Teorisi ile hem uzmanlaşma hem de serbest şekilde yürütülen dış ticaretin faydalarını göstermiştir (Ağgön,2019:18).

Mutlak Üstünlükler Teorisi ülkelerin düşük maliyetle ürettiği malda uzmanlaşması ve o malı ihraç etmesi, yüksek maliyetle ürettiği malı ise ithal etmesi varsayımına dayanmaktadır (Appleyard vd.,2010:25). Fakat bir ülkenin aynı anda birden fazla malı daha düşük maliyetle üretmesi durumunda serbest dış ticaretin nasıl yapılacağına ilişkin durumu tam olarak açıklayamamaktadır. Bu sebeple David Ricardo “Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi” ile hem bu açığı kapatmış hem de dış ticaret teorilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Yüksel ve Sarıdoğan,2011:200).

1.4.1.2. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi

David Ricardo 1817 yılında “Politik İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri “ adlı kitabında birbiriyle yaptıkları ticarete kazanç sağlayan iki ülke için mutlak üstünlüklere sahip olmanın gerekli koşul olmadığını ileri sürmüştür (Dunn ve Mutti,2004:19). Nispi fiyat farklılıkları ülkelerin dış ticarete başlayabilmeleri için ön şart olduğuna göre önemli olan husus üstünlüğün derecesidir (Aktaş,2016:14). Ricardo uluslararası ticareti mutlak üstünlüklere dayandırmanın kuramın kapsamını daraltacağını vurgulamıştır (Bayraktutan,2003:177). Çünkü mutlak üstünlükler karşılaştırmalı üstünlüğün özel bir durumunu ifade etmektedir (Schumacher,2012:66). Mutlak üstünlüklerin gerçekleştiği durumda karşılaştırmalı üstünlüklerin varlığı da söz konusudur fakat karşılaştırmalı üstünlüklerin sağlandığı her durumda mutlak üstünlükler gerçekleşmeyebilmektedir (Öztürk,2003:111).

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi’ne göre bir ülke en verimli şekilde ürettiği ürünlerde uzmanlaşmalı ve o malı ihraç etmeli, daha az verimli olduğu ürünleri ise dış ülkelerden satın almalıdır (Hill,2007:162). Bir ülkenin tüm mallarda daha düşük verimliliğe sahip olduğu varsayımında ise ülke hangi malda daha az dezavantaja sahipse o malda karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmaktadır (Seyidoğlu,2013:28-29). Dolayısıyla o malı ihraç edip daha fazla dezavantaja sahip olduğu malı ithal etmelidir. Böylece her iki ülke de gerçekleştirdiği ticaretten kazanç elde etmiş olacaktır (Desti,2019:17). Ricardo uluslararası ticaretin temelini karşılaştırmalı maliyet avantajına bağlı olduğunu, bu şekilde uzmanlaşmanın hem büyümeyi hem de uluslararası ticareti pozitif yönde etkileyeceğini savunmuştur (İpek,2015:3).

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'nin emek ve değere dayanması teorisinin eleştirilmesine neden olmuştur. Çünkü emek dışında sermaye, girişimcilik ve işgücü faktörleri göz ardı edilmiştir (Dinçer,2019:14). Ayrıca teoride iş gücünün ülke içinde tam hareketli, ülkeler arasında tam hareketsiz olma durumu da eleştiriye maruz kalmıştır (Gürkan,2012:28). Çünkü yaşanan dünyada emeğin hareketsizlik özelliğine sahip olması söz konusu değildir. Bunun yanı sıra Ricardo'nun teorisinde talep koşulları göz önünde bulundurulmamıştır. Fakat fiyat, arz ve talep tarafından beraber belirlenmektedir. Daha da önemlisi teori tam uzmanlaşmaya ve sabit maliyetlere dayanmaktadır. Teori zaman ve değişim gibi unsurların görmezden gelinmesi ve üretimin aşamalara ayrılmış olması bakımından da tepkiyle karşılanmıştır (Dikkaya ve Üzümcü,2017:31-32).

1.4.2. Neo-Klasik Dış Ticaret Teorileri

Klasik Ticaret Teorilerinin emek-değer temelli olması, emek dışındaki faktörlerin uluslararası ticaret ve maliyet üzerinde etkisinin göz ardı edilmesi eleştirilmiştir. Emek ile birlikte diğer faktörleri de kapsamına alan “fırsat maliyeti” kavramını kullanan Neo-Klasik iktisatçılar Ricardo modelinin özüne dokunmadan onu revize etmişlerdir (Hüseyinova,2006:7).

Fırsat Maliyetleri Teorisi ve Faktör Donatımı Teorisi olarak iki başlıkta incelenecek olan Neo-Klasik Dış Ticaret Teorileri klasik teoride var olan eksikliklere ekleme yaparak teorisinin kapsamını genişletmiştir (Yılmaz,2018:39).

1.4.2.1. Fırsat Maliyeti Teorisi

Malların değerini karşılaştırırken fayda-değer kuramını dikkate almış olan Marshall, maliyeti etkileyen faktör olarak emeğin yanı sıra sermayeyi de göz önünde bulundurmuş fakat yine de tam anlamıyla emek-değer kuramının etkisinden çıkamamıştır (Bayraktutan, 2003:178).

Bu teoriye göre bir malın fırsat maliyeti o malın üretimini bir birim artırmak amacıyla gerekli olan kaynakları serbest bırakmak üzere, başka bir malın üretiminden vazgeçilmesi gereken miktara eşittir. Teori, kaynakların tam çalışma düzeyinde kullanıldığı varsayımına dayanmaktadır (Seyidoğlu,2013:35). Çünkü bir malın üretimini artırmak amacıyla gerekli olan kaynakları sağlamak üzere başka malların üretiminde kısıtlamaya gidilmesi tam istihdam koşullarında geçerli bir durumdur (Deviren,2003:13).

1.4.2.2. Faktör Donatımı (Heckscher-Ohlin) Teorisi

Klasik Karşılaştırmalı Üstünlükler Modeli ülkelerin dış ticaret yapabilmelerini yurt içi üretim maliyetlerinin farklı olması ile bağdaştırmaktadır. Fakat ülkeler arasında neden emek verimliliğinde farklılıklar olduğuna dair bir açıklama getirememektedir (Aktar ve Aktaş,2016:41). Yapılan açıklamaların yeterli olmamasının nedeni ülke içerisinde üretilen malın maliyetinin emek verimliliğindeki farklılıklardan meydana geldiğinin öne sürülmesi ancak ülkeler arasındaki emek verimliliğindeki farklılıklara neden olan etkenlerin tam olarak açıklanamamasıdır (Seyidoğlu,2013:82). Bu eksikliği gidermek amacıyla 1919 yılında İsveçli iktisatçı Eli Heckscher tarafından ortaya atılan Faktör Donatımı Teorisi Heckscher'in öğrencisi tarafından geliştirilmiş ayrıca 1940 yılında Paul A. Samuelson'ın katkılarıyla son halini almıştır (Özdemir,2018:7). Teori uluslararası uzmanlaşma ve ticaretin sebebinin faktör donatımındaki farklılıklara dayandırılmaktadır (Gandolfo,2014:63). İki ülke arasında karşılaştırma yapıldığında iki taraftan biri emek diğeri sermaye bakımından zenginliğe sahiptir. Bunun yanı sıra ülkeler sahip olduğu emek ve sermaye yoğunlukları bakımından da farklılık göstermektedir (Yavuz,2018:15). Dolayısıyla ülkeler emek ve sermaye bakımından zengin ülkeler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Ergin,2020:7). Teori bir ülkenin görece bol ve ucuz olarak sahip olduğu faktörleri kullanarak ürettiği mala yönelmesi, o malda uzmanlaşması ve o malı ihraç etmesi, görece sahip olduğu kıt ve pahalı faktörle ürettiği malı ise ithal etmesi varsayımına dayanmaktadır (Yavuz,2018:15).

1.4.3. Yeni Uluslararası Ticaret Teorileri

Merkantilizm'den başlanarak Faktör Donatımı Teorisi'ne kadar uzanan teoriler zincirinde yapılmış olan açıklamalar özellikle Faktör Donatımı Teorisi'nin W. Leontief tarafından test edilmesinin ardından çelişkili durumlar ortaya çıkarmıştır (Öztürk,2003:113-114). Faktör Donatımı Teorisi'ne göre sermaye bakımından zenginliğe sahip olan ABD'nin sermaye yoğun malları ihracat etmesi, emek yoğun malları ise ithal etmesi gerekmektedir. Ancak Wassily Leontief yapmış olduğu bir çalışmada, ABD ihracatının ithalatından daha az sermaye yoğun olduğu sonucuna ulaşmış ve bu durumu Leontief Paradoksu olarak adlandırmıştır (Krugman vd.,2018:131). Leontief Paradoksu ile beraber Faktör Donatımı Teorisi'nin geçerliliğini yitirmesi 1960'lı yıllarda çok sayıda uluslararası ticaret teorisinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Topçu,2017:23). 1960 yıllarında ortaya atılan ve 1970 yıllarında gelişme gösteren "yeni uluslararası ticaret teorileri" ticaret alanında önemli gelişmelere yol açmıştır (Yılmaz,2018:40). Geleneksel uluslararası ticaret teorileri tam rekabet ve ölçeğe göre sabit getiri varsayımları altında açıklamalar sunarken modern

uluslararası ticaret teorileri ölçeğe göre artan getiri ve eksik rekabet koşulları bağlamında değerlendirmeler yapmaktadır (Şeker,2020:37). Yeni uluslararası ticaret teorileri uluslararası ticaretin nedenleri, uzmanlaşma eğiliminin belirleyicileri, uluslararası ticaretten sağlanan kazançlar ve korumacılığın etkileri gibi pek çok önemli sorunu tekrar gündeme getirmiştir (Akkoyunlu,1996:71).

Bu kapsamda Nitelikli İşgücü Teorisi, Ölçek Ekonomileri Teorisi, Teknoloji Açığı Teorisi, Ürün Dönemleri Teorisi, Monopolcü Rekabet Teorisi, Tercihlerde Benzerlik Teorisi ve Endüstri İçi Ticaret Teorisi olmak üzere yedi farklı teori ele alınmıştır.

1.4.3.1. Nitelikli İşgücü Teorisi

Heckscher-Ohlin Modeli ile iki sanayi ülkesinin neden birbirleriyle ticaret yaptığını dair bir açıklama yapmak zordur. Nitelikli İşgücü Teorisi bu zorluğu aşma çabalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Ağcadağ ve Gövdere,2021:4). Nitelikli İşgücü Teorisi'nin Faktör Donatımı Teorisi'nden en büyük farkı ülkeler ve mallar arasındaki sermaye ve emek farklılıklarına odaklanmak yerine vasıflı ve vasıfsız iş gücünün yoğunluklarındaki farklılıkları incelemesidir (Husted ve Melvin,2013:102).

Nitelikli İşgücü Teorisi'ne göre nitelikli işgücü bakımından zenginliğe sahip olan ülkeler nitelikli işgücü yoğun mallarda uzmanlaşarak ihracat yapacak, niteliksiz işgücüne yoğun olarak sahip olan ülkeler ise niteliksiz işgücünü kapsayan mallarda uzmanlaşp ihracatını gerçekleştirecektir (Deviren,2004:1). Teori dış ticaretin büyük bölümünün sebebini ülkeler arasındaki nitelikli iş gücüne dayandırmaktadır. Nitelikli iş gücünde zenginliğe sahip olan ülkeler bu iş gücünün yoğun kullanıldığı mallarda uzmanlaşp ticarete katılmaktadır (Dura,2000:5-6). Bu açıdan bakıldığında söz konusu teori Faktör Donatımı Teorisi'nin değiştirilmiş şekli olması sebebiyle Neo-Faktör Donatımı Teorisi olarak da adlandırılmaktadır (Yüksel ve Saridoğan,2011:201).

1.4.3.2. Teknoloji Açığı Teorisi

1961 yılında Micheal Vivian Posner tarafından ortaya atılan Teknoloji Açığı Teorisi'nin temelinde malın üretilebilmesi için kullanılacak olan teknik ve teknolojik verilerin devletler arasında farklılık göstermesi durumu söz konusudur (Bardakçı,2020:13). Teknoloji Açığı Teorisi ülkelerin yeni mal ve üretim yöntemi geliştirmesi durumunda üretilen malın ilk ihracatçısı olacağını, fakat zamanla bu teknolojiyi taklit ve öğrenme yoluyla elden eden

ülkelerin iş gücü, doğal kaynak ve ucuz emek gibi kaynaklarda üstünlük sağlamasıyla malı ilk üreten ülkelerin ithalatçı konumuna geçebileceğini ileri sürmektedir (Bayraktutan,2003:180).

Bu teoriye göre malın ilk ihracatçısı olan sanayileşmiş ülkeler ürettikleri ürün veya geliştirdikleri üretim yöntemleriyle belli bir süre tekel oluşturmaktadır. Fakat telif ve patent hakları sona erince bu durumda değişiklikler meydana gelmektedir (Dikkaya ve Üzümcü,2017:33). Yani zamanla üretim yöntemi ve ürün taklit edilerek başka ülkelerin eline geçtikten sonra daha az gelişen ülkeler ucuz emek veya doğal kaynaklarda üstünlüğe sahip olmaları sebebiyle malı ilk icat eden ülkeden daha ucuza üretmektedir (Sadat,2008:19-20). Böylece daha az gelişmiş ülkeler taklit ettikleri malda rekabet avantajı sağlayarak malın ihracatçısı durumuna gelirken, gelişmiş ülkeler malın ithalatçısı konumuna geçmektedir.

1.4.3.3. Ürün Dönemleri Teorisi

1966 yılında Raymond Vernon tarafından ortaya atılan Ürün Dönemleri Teorisi Teknoloji Açığı Teorisi'nin geliştirilmiş bir biçimidir (Sadat,2008:20). Bu modelde ürün başlangıçta sanayileşmiş ülkeler tarafından vasıflı işgücü ile üretilip ihraç edilmektedir. Fakat ürün olgunlaştıkça ve ürüne talep artıkça standart hale gelmektedir. Ürün standart hale geldikten sonra seri üretim teknikleri ve daha az vasıflı iş gücüyle üretilmeye başlanmaktadır (Salvatore,2013:172). Bu durumda karşılaştırmalı üstünlük, malı ilk üreten sanayileşmiş ülkelere daha az gelişmiş ülkelere kaymaktadır (Melvin ve Husted,2013:103).

Teorinin ilk aşamasında yurtiçi üretimi karşılamak amaçlanmakta ve küçük çaplı üretim yapılmaktadır. Bu yeni ürünün geliştirildiği ve piyasaya tanıtıldığı aşamadır. İkinci aşama olan olgunlaşma aşamasında malın üretimi hızlandırılmaktadır. Bu süreçte iç piyasa talebi karşılandıktan sonra ihracata başlanmaktadır (Çitil,2020:115). Üçüncü aşamada ülke maliyetlerini azaltmak amacıyla lisans verme yoluyla üretim, işgücü ve diğer maliyetlerin daha düşük olduğu ülkelere kaydırılmaktadır. Dördüncü aşama ülkelerin üretimde uzmanlaştığı ve ihracat avantajı elde ettiği aşamadır. Son aşamada ise ülkenin yurt içi talebi yerli üretimle değil, ithalat yoluyla karşılanmaktadır (Karaş,2018:37).

1.4.3.4. Tercihlerde Benzerlik Teorisi

Stefan Linder farklılaştırılmış ürünlerde ticaretin yönüne ilişkin bir açıklamanın arz yönlü değil, talep yönlü olması gerektiğini savunmuştur (Husted ve Melvin,2013:104). Teori gelirin ve talep tarafı özelliklerinin incelenmesinin uluslararası ticaretin açıklanabilmesi için gerekli olduğunu, herhangi bir malın ihracatının gerçekleştirilebilmesi için dış talebin olması

gerektiğini, bunun yanı sıra gelir düzeylerinde benzerliğin söz konusu olduğu ülkelerin zevk ve tercihlerinin de benzerlik göstereceğini vurgulamaktadır (Akın vd.,2020:213). Kişi başına gelir düzeylerinin ölçüt olarak ele alınma nedeni hem talebin kişi başına gelir seviyesine dayanması hem de gelir düzeyleri benzerlik gösteren ülkelerin taleplerinin de benzer olabileceği ihtimalinin yüksek olmasıdır (Şeker,2020:47-48).

Yerel talebi karşılamak amacıyla üretimin gerçekleştirilmesi malların üretiminde deneyim kazanmaya olanak sağlamaktadır. Daha sonra üretilen bu ürünler zevk ve tercihleri ile gelir düzeyleri benzer olan ülkelere ihraç edilmektedir (Dinçer,2019:75). Öte yandan zevk ve tercihleri farklılık gösteren azınlık grubun talebi ise zevk ve tercihleri kendilerine benzeyen başka ülkelerden gerçekleştirilen ithalat ile karşılanmaktadır (Seyidoğlu,2013:106).

1.4.3.5. Ölçek Ekonomileri Teorisi

Ölçek Ekonomileri Teorisi, Heckscher Ohlin Teorisi'ndeki malların sabit verim koşulları altında üretildiği varsayımına karşı çıkmaktadır. Ölçek Ekonomileri Teorisi'ne göre artan getirinin söz konusu olduğu durumda, her bakımdan aynı olan ülkeler arasında bile ticareti karlı bir biçimde yürütmek mümkündür. Fakat Heckscher-Ohlin Teorisi bu duruma açıklık getirememektedir (Dura,2000:11). Ölçek ekonomileri içsel ve dışsal ölçek ekonomileri olarak ele alınmaktadır. İşletmenin üretim hacminin artması durumunda maliyetlerde meydana gelen düşüslere içsel ölçek ekonomisi denilmektedir. İşletmenin faaliyet gösterdiği endüstride üretim hacminde oluşan genişlemeyle beraber işletmenin maliyetlerinde ortaya çıkan düşüş ise dışsal ölçek ekonomisi olarak adlandırılmaktadır (Dinçer,2019:76). İçsel ve dışsal ölçek ekonomilerinin işletmelerin yapısı üzerinde farklı etkileri mevcuttur. Ölçek ekonomilerinin dışsal olduğu durumda endüstri pek çok küçük işletmeden oluşmakta ve tam rekabetçi bir yapıya sahip olmaktadır. Fakat ölçek ekonomilerinin içsel olduğu durumda büyük işletmeler küçük işletmelere nazaran maliyet avantajı elde etmekte ve tam rekabetçi olmayan bir piyasa yapısı bulunmaktadır (Krugman ve Obstfeld,2003:122). Ölçek Ekonomileri Teorisi'ne göre bir ülkede geniş pazarı bulunan malların üretilmesi ve bu malların üretiminde uzmanlaşmaya gidilmesi ticaret hacminde artış sağlayacaktır. Talebi fazla olan ürünlerin üretilmesi neticesinde çıktılarda artışın meydana gelmesi verimin yükselmesine yol açarak ortalama üretim maliyetlerinde düşüslere neden olacak ve ülkenin karşılaştırmalı üstünlük sağlamasına olanak verecektir (Clark,2012:966).

1.4.3.6. Monopolcü Rekabet Teorisi

Faktör Donatımı Teorisi uluslararası ticaretin gerçekleştirilmesini karşılaştırmalı üstünlüğe veya faktör donatımındaki farklılığa dayandırmaktadır. Fakat Monopolcü Rekabet Teorisi mal farklılaşmasını, ölçek ekonomileri ve endüstri içi ticaret ile açıklamaya çalışmaktadır (Dura,2000:12). Monopolcü rekabet piyasası alıcı ve satıcıların çok sayıda, işletmelerin aynı teknoloji ve rekabet yapılarına sahip ve fiyatların esnek olduğu fakat heterojen mal ve heterojen tüketici zevk ve tercihlerinin var olması nedeniyle işletmelerin müşteri kitlesi üzerinde belli bir tekel gücünü elinde bulundurduğu piyasadır (Demiröz,2010:125).

Mal farklılaşması ticarete konu olan sanayi ürünlerinin kalite, model, marka gibi nitelikler bakımından diğer ürünlerden farklı olması durumudur (Dikkaya ve Üzümcü,2017:81). İşletmeler piyasada varlığını sürdüren rakip mallara veya piyasaya yeni giriş yapacak olan işletmelerin mallarına ikame olmaması amacıyla farklılaştırmaya gitmektedir. İşletme böylece farklılık yarattığı mal üzerinde tekel işletme gibi hareket edebilmektedir. Bunun yanı sıra ölçeğe göre artan getiriler de monopolcü rekabet piyasalarına destek verebilmektedir (Deviren,2003:40-41). Bu sebeple işletmeler çok çeşitli üründen ziyade az sayıda ürün üretmeyi tercih etmektedir. Çünkü işletmeler ürettiği üründe uzmanlaştıkça ölçek ekonomisinden faydalanmaktadır. İşletmeler uzmanlaştıkları ürünleri ihraç edip diğer ürünleri ithal ederek müşteriye sunulan ürün çeşitliliğini artırabilmektedir (Bardakçı,2020:20).

1.4.3.7. Endüstri İçi Ticaret Teorisi

Küreselleşmenin beraberinde getirdiği teknolojik gelişmelere bağlı olarak ticaretin belirleyicileri de değişmiş, Klasik ve Neo-Klasik Dış Ticaret Modelleri monopolcü rekabet, ölçek ekonomileri, mal farklılaştırması gibi kavramları açıklamada yetersiz kalmıştır (Mangır ve Fidan,2017:47).

1960 yılından itibaren ortaya çıkan endüstri içi ticaret kavramı ekonomik entegrasyonun uluslararası ticarete uzmanlaşma üzerindeki etkisini incelemeye tabi tutan çalışmalarla beraber kullanılmaya başlanan bir kavramdır (Demir,2020:356). Endüstri içi ticaret üretim, tüketim ya da her ikisinde de yakın ikamesi bulunan aynı endüstriye ait malların eşanlı ithalat ve ihracatının gerçekleşmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Başkol,2005:7). Sermaye-emek oranı benzerlik gösteren ülkeler arasında ölçek ekonomilerine dayalı olarak yoğun bir endüstri içi ticaret gerçekleşmektedir

(Öztürk,2003:117). Belli bir endüstride endüstri içi ticaret düzeyinin yüksek olması belirgin bir karşılaştırmalı üstünlük durumunun ortaya çıkmadığını göstermektedir. Bundan ötürü endüstri içi ticaret karşılaştırmalı üstünlüğü yansıtmamaktadır. Endüstri içi ticarete uluslararası ticaretten elde edilen kazanç, tüketicilere sunulan farklı tercihler ve üretimde meydana gelen ölçek ekonomilerinden kaynaklanmaktadır (Küçükahmetoğlu,2015:129-130). Gelişme aşamasında olan ülkelerin gelir düzeylerinin düşük olması talepteki çeşitlilik için kısıt oluşturduğundan dolayı endüstri içi ticaret gelişmişlik ve kişi başına gelir düzeyi yüksek, gümrük duvarları aşağı çekilmiş, geniş iç pazara sahip olan ülkeler arasında yapılmaktadır (Öztürk,2012:40).

1.5. Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri

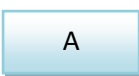
INCOTERMS, Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) tarafından tanımlanan satış sözleşmesinde malların teslim şekillerine ilişkin alıcı ve satıcı yükümlülüklerine açıklık getiren uluslararası mecrada kabul gören standartlardır. Bu standartlar malların teslim edilmesi aşamasında meydana gelen maliyet ve risklerin adil şekilde paylaşımı ve yorum farklarının ortadan kaldırılması amacıyla var olan uluslararası kaynaklardır (Ağaoğlu,2020:1113).

01 Ocak 2020 tarihi itibarıyla INCOTERMS teslim şekillerinde değişiklikler yapılarak DAT (Delivered At Terminal/Terminalde Teslim) teslim şekli uygulamadan kaldırılmış DPU (Delivered at Placed Unloaded/Belirlenen Yerde Eşya Boşaltılmış Teslim) yeni teslim şekli uygulamaya dahil edilmiştir. Ayrıca FCA (Free Carrier/Taşıyıcıya Masrafsız) teslim şeklinin bir önceki kullanımında yer alan bazı kısımlar açıklığa kavuşturulmuştur (Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTİKAD),2020).

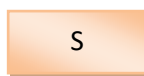
Tablo 1.1. INCOTERMS 2020 Kurallarına Göre Alıcı ve Satıcının Sorumlulukları

	Tüm taşıma türlerini kapsayan		Deniz/iç su taşımalarını kapsayan				Tüm taşıma türlerini kapsayan				
	EXW	FCA	FAS	FOB	CFR	CIF	CPT	CIP	DAP	DPU	DDP
Incoterms 2020	Ex Works/İş yerinde teslim	Free Carrier/Taşıyıcıya Masrafsız	Free Alongside Ship/Gemi Doğrudanında Masrafsız	(Free on Board /Gemi Bordasında Masrafsız	Cost and Freight /Masraflar ve Navlun Ödenmiş	Cost, Insurance and Freight/ Masraflar, Sigorta ve Navlun	Carriage Paid To/Taşıma Ödenmiş Olarak	Carriage and Insurance Paid To /Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak	Delivered at Place/ Belirlenen Yerde Teslim	Delivered at Place Unloaded/ Belirlenen Yerde Eşya Boşaltılmış	Delivered Duty Paid/ Gümrük Vergisi Ödenmiş Olarak
Paketleme	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Yükleme Ücretleri	A	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Liman veya Belirlenen Yere Teslim	A	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
İhracat Prosedürleri	A	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Çıkış Terminal Ücretleri	A	A	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Araca Yükleme	A	A	A	S	S	S	S	S	S	S	S
Taşıma Masrafları	A	A	A	A	S	S	S	S	S	S	S
Sigorta						S		S			
Variş Terminal Ücretleri	A	A	A	A	A	A	S	S	S	S	S
İthalat Prosedürleri	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	S

Kaynak: <https://www.utikad.org.tr/Images/Duyuru/08012020incoterms2020414196.pdf>



Alıcı



Satıcı



Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur

Tablo 1.1'de INCOTERMS 2020 kuralları çerçevesinde dış ticaret işlemlerinde ihracatçı ve ithalatçı arasında gerçekleştirilen uluslararası ticaret faaliyetlerinde anlaşma kapsamında belirlenen görev ve sorumluluklar gösterilmiştir. Tablo 1.1.'de bulunan başlıca teslim şekilleri şunlardır:

EXW (Ex Works/İşyerinde Teslim) : İhracatçının söz konusu malın yükümlülüğünü kendi iş yerinde yerine getirdiği teslim şeklidir (Yılmaz,2018:106). İhracatçı malları belirlenen tarih ve şekilde hazır bulundurduğuna dair ithalatçıya bilgi verir. İthalatçı sevkiyat için gerekli işlemleri tamamlayarak malın ithalatını gerçekleştirir (Gündoğdu,2016:22). İhracatçı için en az yükümlüğün olduğu teslim şeklidir.

FCA (Free Carrier/Taşıyıcıya Masrafsız): İhracatçı işletmenin malların gümrük işlemlerini tamamlayarak, ithalatçı işletme tarafından belirlenen yer ve tarihte ve yine ithalatçı tarafından belirlenen taşıyıcıya teslim etmesiyle ihracatçının teslim yükümlülüğünün sona erdiği teslim şekli olarak tanımlanmaktadır (Ortaç,2010:60).

FAS (Free Alongside Ship /Gemi Doğrultusunda Masrafsız): İhracatçı işletmenin malı belirlenen yükleme limanında rıhtım veya mavnaya yerleştirilmesiyle teslim yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmektedir. Sadece deniz ve iç su taşımacılığında kullanılmaktadır (Gillies ve Moens,1998:157). Bundan sonraki süreçte her türlü risk ve masraf ithalatçıya aittir.

FOB (Free on Board /Gemi Bordasında Masrafsız): Malların ithalatçıya gemi bordasında teslim edildiği bu teslim şekli sadece deniz ve iç su taşımacılığında kullanılmaktadır (Ezel,2013:82). Mallar gemiye yüklenene kadar tüm sorumluluklar ihracatçıya, mallar gemiye yüklendikten sonra ithalatçıya aittir (Ağaoğlu,2020:1140). FOB teslim şeklinin FAS teslim şeklinden farkı malların limana getirilmesinin yanı sıra malların gemiye yüklenme zorunluluğudur (Başlangıç,2015:67).

CFR (Cost and Freight /Masraflar ve Navlun Ödenmiş): CFR teslim şekli gümrük işlemlerinin tamamlanıp oluşacak masrafların ihracatçı tarafından ödenmesidir. CFR teslim şeklinde ihracatçı işletme malı yükledikten sonra nakliye (navlun) bedelini de ödeyerek sorumluluklarını tamamlamış olmaktadır (Tunç,2015:19-20). Burada dikkat edilmesi gereken husus malların gemiye yüklenmesinin ardından nakliye (navlun) haricinde oluşacak tüm masraf ve risklerin ithalatçıya ve malın varış noktasına ulaştırılması için ödenmesi gereken navlun ücretinin ödeme yükümlülüğünün ihracatçıya ait olduğudur (Gündoğdu,2016:31).

CIF (Cost, Insurance and Freight/ Masraflar, Sigorta ve Navlun): Sigorta primi, navlun, yükleme masrafları ve risklerin ihracatçı tarafından karşılanarak malların yükleneceği limana getirildiği teslim şeklidir (Özkan,2012:13). Ek olarak ihracatçı malların olası kayıp ve zarar görme riskine karşı deniz sigortası yaptırmakla yükümlüdür (Jonnard,2019:115). Mallar yüklendikten sonra navlun ve sigorta dışındaki sorumluluk ve masraflar ithalatçı işletmeye geçmektedir.

CPT (Carriage Paid To/Taşıma Ödenmiş Olarak): Malların ihracatçının seçtiği bir kişiye belirlenen yerde teslim edilmesi ve ihracatçının malları belirlenen varış noktasına getirmesi için gerekli olan satış sözleşmesini yapma ve taşıma masraflarını ödemekle yükümlü olmasıdır (Küçük,2015:92). Mallar ilk taşıyıcıya devredildiği andan itibaren tüm risk ve navlun haricindeki masraflar ithalatçıya geçmektedir (Erturgut,2016:320).

CIP (Carriage and Insurance Paid To /Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak): Malların belirlenen varış noktasına taşınması ve navlun ödeme yükümlülüğünün ihracatçıya ait olduğu teslim şeklidir. Malların varış yerine ulaşmasıyla tüm risk ve masraflar ithalatçıya geçmektedir (Sayım ve Zengin,2012:219). Bu teslim şeklinde CPT teslim şeklindeki masraflara ek olarak ihracatçı işletme varış noktasına kadar olası hasarlara karşı sigorta temin etmek durumundadır (Gökgöz ve Özdemir,2015:109).

DAP (Delivery at Place /Belirlenen Yerde Teslim): İhracatçının malları belirtilen yerde ithalatçının tasarrufuna bırakmasıyla teslim yükümlülüğü sona ermektedir. Malların belirlenen yere getirilmesine kadarki tüm risk ve masraflar ihracatçıya aittir. Mallar taşıma aracının üzerinde teslim edildikten sonra diğer tüm masraflar ithalatçıya geçmektedir (Elitaş ve Şeker,2016:225).

DPU (Delivered at Place Unloaded /Belirlenen Yerde Eşya Boşaltılmış Teslim): İhracatçının kararlaştırılan yerde ya da kararlaştırılmamışsa belirlenen varış yerindeki ilgili noktada malları boşaltılmış şekilde ithalatçıya teslim etmesidir (Çalışkan,2021:246). Malın boşaltılmış şekilde teslim edilme zorunluluğu bu teslim şeklinin en önemli özelliğidir. Mal kararlaştırılan yerde boşaltıldıktan sonra ithalatçıya devredilmekte bu noktaya kadar tüm sorumluluklar ihracatçıya ait olmaktadır (Şeker,2020:126-127).

DDP (Delivered Duty Paid/ Gümrük Vergisi Ödenmiş Olarak): İhracatçı tarafından malın, ithalat için gümrük işlemlerinin tamamlandığı ve belirtilen varış yerinde boşaltmaya hazır hale getirmesiyle teslim yükümlülüğünün tamamlandığı teslim şeklidir. Bu teslim şeklinde ihracatçı işletme gümrük resmi, vergi ve diğer ödemelerin yanı sıra risk ve

masrafları da üstlenmektedir (Bhogal ve Trivedi,2019:126). İhracatçı için yükümlülük daha fazladır.

1.6. Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri

Farklı ülkelerde bulunan ithalatçı ve ihracatçıların ekonomik sistemlerinin farklı olması, birbirlerini yeterince tanımamaları, farklı piyasa yapılarına sahip olmaları gibi faktörler dış ticareti iç ticarete oranla daha riskli bir konuma getirmektedir (Gündoğdu,2016:34). Bu nedenle aralarında ticaret gerçekleştiren işletmeler ve kişiler bankaları kullanarak ticaretin daha güvenilir hale gelmesini sağlamaktadır (Varlık ve Uçar,2017:3).

Peşin Ödeme (Cash Payment): Malın ithalatçı tarafından teslim alınmadan önce mal bedelinin gerek bankalar aracılığıyla gerekse ithalatçının kendisi veya vekili ya da kendisi adına hareket eden üçüncü bir kişi tarafından ihracatçıya ödenmesi işlemidir (Kaya ve Turguttopbaş,2012:79). Ödemenin teslimattan önce gerçekleştirilmesi ödeme ile ilgili tüm riskleri ortadan kaldırdığı için ihracatçı açısından tercih edilen bir yöntemdir. Fakat bu ödeme yöntemi ihracatçının sözleşmede belirtilen malı doğru biçimde gönderip göndermemesine bağlı olduğundan alıcı için riskler barındırmaktadır (Kim,2021:63).

Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Goods): Malın ithalatçı tarafından teslim alınmasından sonra mal bedelinin ödenmesidir (Boztürk,2007:39). Gelen malın ithalatçı tarafından teslim alınmasıyla malın mülkiyeti değil ancak zilyetliği ithalatçıya geçmektedir. Malın mülkiyet devrinin gerçekleşebilmesi için malın devir ve teslimine ilişkin evrakların ithalatçıya teslim edilmesi gerekmektedir (Küsmez,2016:10). Mal bedelinin ihracatçı tarafından tahsil edilmeden, malların ithalatçıya gönderilmesi ihracatçı açısından risk teşkil ederken ithalatçı için avantaj oluşturmaktadır (Bayram,2019:213).

Vesaik Mukabili Ödeme (Cash Against Documents): İhracat bedelinin, ithalatçı işletme tarafından ihracatçı işletme bankasına ödenmesiyle belgelerin ithalatçıya teslim edilmesi esasına dayanan bir ödeme şeklidir. İthalatçı tarafından teslim alınan ödeme belgeleri, ithalatçının malı gümrükten çekme hakkı elde etmesine olanak sağlamaktadır (Gökgöz ve Özdemir,2015:110-111).

Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit): Malın bedelinin ithalatçı tarafından belli bir sürede ödenmesini taahhüt eden ve söz konusu ödemeye poliçenin aracılık ettiği

ödeme şekli olarak tanımlanmaktadır (İpek,2015:23). Yani satılan mal bedelinin poliçede belirlenen vadede ödenmesidir (Yılmaz,2018:116).

Akreditif Ödeme (Letter of Credit): Uluslararası ticaret için önemli bir ödeme mekanizması olan akreditif, ödemeleri kolaylaştırarak ihracatçıya ödeme güvencesi sağlamaktadır (Lee,2012:121). Akreditif sözleşmeye konu olan mal bedelinin ödenmesi konusunda tarafların sorumluluklarını yerine getirmesi ve bunları belgelemesi şartıyla ödemenin yapılacağına dair ithalatçı banka tarafından hazırlanmış olan bir teminattır (Elitaş vd.,2016:235). İthalatçının talimatı doğrultusunda, ithalatçının kendi bankasının belli bir tutara kadar ve belli bir vadede gerçekleşmesini istediği koşulların sağlanması ve ihracatçının ihraç ettiği mallarla ilgili gerekli evrakların ibrazı karşılığında ihracatçıya ödeme yapılacağına taahhüt edilmesi esasına dayanmaktadır (Aktepe,2013:117-118).

1.7. Uluslararası Ticaret ve Uluslararası Pazarlama İlişkisi

Uluslararası ticaret ülkelerin ithalat ve ihracat yoluyla gerçekleştirdikleri alım-satım işlemidir (Şeker,2020:1). Uluslararası ticaretin varlığı eskilere dayanmasına rağmen asıl gelişimini İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra göstermiştir (Sarıtaş,2012:3). Dünya kaynaklarının eşit şekilde dağılmamış olması ülkelerin birbirine bağımlı şekilde varlıklarını sürdürmesine neden olmuştur. Bu bakımdan ülkeler bir taraftan kendi bünyelerinde ekonomik aktivitelere sahip olurken, diğer taraftan dış ülkelerle birtakım ekonomik ilişkiler sürdürmektedir (Topoğlu,2020:76). Küreselleşme olgusu uluslararası ticareti derinden etkileyip bu ilişkilerin düzeyini artırmış ayrıca bireylerin tüketim alışkanlıkları ve yaşam tarzlarını birbirine yaklaştırarak tüketimdeki farklı biçimleri homojenleştirmiştir (Güllü,2008:120). Küreselleşme her geçen gün daha fazla dile getirilmekte ve sınırları ortadan kaldırmaktadır. Bu açıdan her işletme rekabet ortamını iyi bir şekilde analiz edebildiği sürece her yerde ticaret yapabilir duruma gelmekte ve söz konusu kavram uluslararası pazarlama stratejilerinde büyük öneme sahip olmaktadır (Çengel,2008:65). Yaşamın neredeyse tüm aşamalarına girmiş olan pazarlama ürünlerin ötesinde fikirlerin, kişilerin, kuruluşların, olayların ve mekânların pazarlanmasına kadar geniş bir kavramı temsil etmeye başlamıştır (Ekmekçi ve Ekmekçi,2010:24). Pazarlama kavramına ilişkin pek çok tanım bulunmasına rağmen pazarlama temelde birey ve örgütler arasında gerçekleşen ilişkileri ele almaktadır (Akyalçın, 2019:30).

Amerikan Pazarlama Derneği (American Marketing Association) pazarlamayı ilk olarak “Kişisel ve örgütsel amaçlara uygun değişimi sağlamak üzere fikirlerin, malların ve

hizmetlerin geliştirilmesi, fiyatlandırılması, tutundurulması ve dağıtımına ilişkin planlama ve uygulama sürecidir” şeklinde tanımlamıştır (Onkvisit ve Shaw,2004:3).

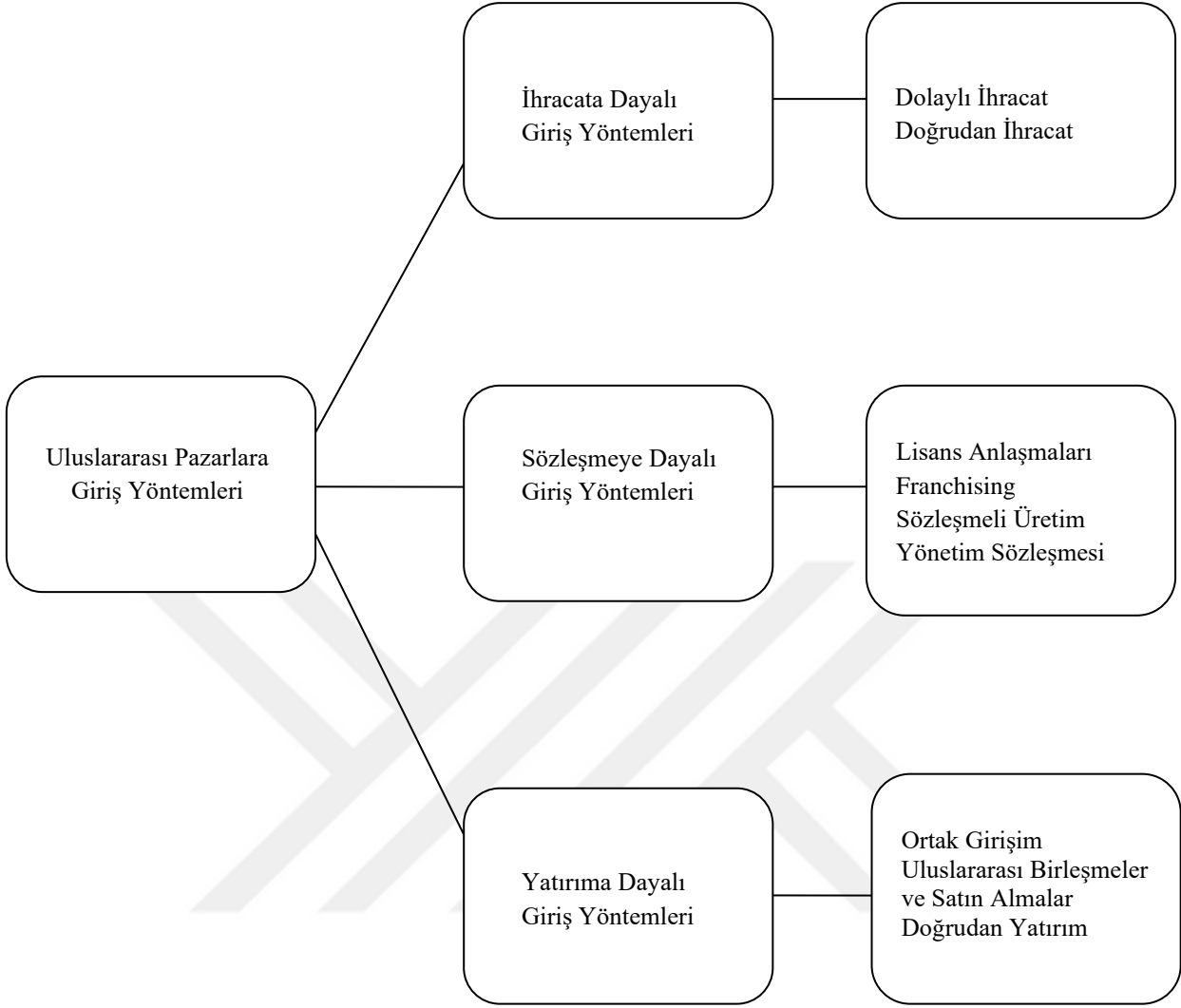
1985 yılında yapılan bu tanım 2007 yılında geliştirilerek “ Müşteriler, alıcılar, paydaşlar ve genel anlamda toplumun bütünü için değer yaratma, haberdar etme, sunma ve değişim için kurumsal düzenleme ve süreçleri kapsayan faaliyetlerdir” halini almıştır (Altunışık vd.,2016:30). Bir başka tanımda ise pazarlama birey ve gruplar tarafından ihtiyaç duyulan veya arzu edilen mal ve hizmetlerin başkalarıyla mübadele edildiği toplumsal bir süreç olarak açıklanmıştır (Kotler ve Keller,2012:5).

Uluslararası pazarlama, yerli ve yabancı rakiplere oranla tüketici istek ve ihtiyaçlarının daha iyi bir şekilde belirlenmesi, karşılanması ve pazarlama faaliyetlerinin küresel çerçevede gerçekleştirilmesidir (Çengel,2008:66). Uluslararası pazarlama sanayileşme sonrasında iş bölümü ve uzmanlaşmada meydana gelen artışla birlikte gelişen teknik kapasite ve üretim fazlasını pazarlayabilme açısından ilerleme göstermiştir (Güven,2020:20). Yaşanılan çağda müşteri istek ve ihtiyaçlarının, beklentilerinin, yaşam tarzlarının ve tüketim anlayışlarının değişmesi geleneksel pazarlama yöntemlerinden modern pazarlama yöntemlerine geçişi gerekli kılmaktadır (Akgün ve Ergün,2017:17). Modern pazarlama ürün odaklı değil müşteri odaklı olduğundan günümüzde işletmelerin süreçlerini, teknolojisini ve kültürünü müşterileri göz önünde bulundurarak tekrar düzenlemesi büyük öneme sahiptir (Tekin vd.,2014:225).

1.8. Uluslararası Pazarlara Giriş Yöntemleri

Uluslararası pazarlamada başka ülkelerin pazarlarında faaliyet göstermek söz konusu olduğu için pazara giriş yöntemi seçilirken çeşitli faktörler göz önünde bulundurularak stratejik bir kararın verilmesi gerekmektedir (Özgen ve Özseven,2012:2). Yöntemler seçilirken ilgili pazardaki riskler, kültürel farklılıklar, ülke ve işletmenin sahip olduğu olanaklar hesaba katılmalıdır (Günay,2005:90).

Bu aşamada işletmenin pazarı ve üretimi ne kadar kontrol etmek istediği önemli bir husustur. Söz konusu kontrol seviyesi hem işletme başarısı hem de dolaylı yoldan kar üzerinde etkili olacaktır (Taylor vd.,2000:147). Uluslararası pazarlara giriş yöntemleri Şekil 1.1’de gösterilmiştir. Şekil 1.1’e göre giriş yöntemleri ihracata, sözleşmeye ve yatırıma dayalı olmak üzere üç ana başlık altında incelenmektedir.



Şekil 1.1. Uluslararası Pazarlara Giriş Yöntemleri

Kaynak: Topoğlu,2020:120.

1.8.1. İhracata Dayalı Giriş Yöntemleri

İhracat bir ülkenin ürettiği malı başka ülke veya ülkelere satmasıdır. Pek çok işletme uluslararası pazarlara ihracat ile giriş yapmaktadır. Çünkü birçok küçük işletmenin uluslararası pazarlarda yer alabilmesinin tek yolu ihracattır (Kotabe ve Helsen,2010:299). Kaynak yetersizliği, düşük finansal yapı, yerel pazar rekabetinin yüksekliği, dış ticarete meydana gelebilecek risklerden kaçınma isteği, gerekli yatırım ve organizasyon yapısına sahip olmama ve uluslararası pazarlarda söz sahibi olma isteği işletmeleri ihracata yönlendiren sebeplerdir (Çakıroğlu ve Can,2021:718). İhracat dolaylı ve doğrudan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Doğrudan İhracat:

İşletmelerin gerek yabancı ülkedeki dağıtımıcılara gerekse müşterilere aracılardan yararlanmaksızın mal ve hizmetlerini ulaştırma işlemine doğrudan ihracat denilmektedir (Aıdoo,2015:41). Doğrudan ihracatta pazar araştırması, fiyatlandırma, pazarlama iletişimi, lojistik faaliyetler gibi görevler işletmenin kendi bünyesinde bulunan ihracat departmanı tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolaylı ihracata oranla daha yüksek kar fırsatı yaratan doğrudan ihracatta işletmeler üretim ve pazarlama maliyetlerini kontrol altında tutabilmekte ve bu durum işletmelerin daha yüksek kar elde etmesine olanak sağlamaktadır (Hüseynov,2015:694). Pazar kontrolünün yüksek olduğu ve yüksek getiri avantajı sağlayan doğrudan ihracatta işlemleri gerçekleştirecek olan işletmelerin yeterli bilgi ve kaynağa sahip olması gerekmektedir (Günay,2005:90). Doğrudan ihracat yoluyla uluslararası alanda faaliyet gösteren işletme, faaliyet gösterdiği ülke üzerinden deneyim elde etmektedir. Kazanılan deneyim işletmenin gelecek dönemlerde gerçekleştireceği doğrudan yabancı yatırımlarda fayda sağlamaktadır (Ağlargoöz,2016:57).

Dolaylı İhracat:

Dolaylı ihracat yurt içinde üretilen ürünlerin aracı işletmeler vasıtasıyla yurt dışına satılmasıdır. Uluslararası pazarda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan işletmeler dolaylı ihracat yoluyla düşük de olsa pazar hakkında bilgi sahibi olmaya başlamaktadır (Mammadov,2012:58). Bu yöntem dış pazarlara aşamalı bir biçimde girmeyi arzu eden, büyük kaynaklar taahhüt etmeden önce pazarı test etmek ve ihracat organizasyonu geliştirmek isteyen, minimum kaynaklarla uluslararası pazarlarda faaliyet gösterme amacı taşıyan işletmeler tarafından tercih edilmektedir (Hollensen,2013:349).

Dolaylı ihracat yöntemi, dış pazara ilişkin bilgi edinmenin yollarından biridir. Başlangıçta az yatırım gerektirmesi ve dış pazarda pazarlama ve dağıtım departmanı kurma zorunluluğunun olmaması sistemin avantajlarındandır (Görgün ve Adıgüzel,2020:20). İşletmenin ürününün yabancı pazarda pazarlanma şekli üzerinde düşük kontrole sahip olması, pazarlama stratejisini belirleyememesi, aracı işletme tarafından verilen yanlış pazarlama kararının işletmenin kurumsal veya marka imajına olumsuz etkisinin söz konusu olması ise sistemin dezavantajlarındandır (Kotabe ve Helsen,2010:300).

1.8.2. Sözleşmeye Dayalı Giriş Yöntemleri

Uluslararası pazarlara giriş yöntemlerinden ikincisi sözleşmeye dayalı giriş yöntemidir. Sözleşmeye dayalı giriş yönteminde lisans anlaşmaları, franchising, yönetim sözleşmesi ve sözleşmeli üretim bulunmaktadır.

Lisans Anlaşmaları:

Lisans, yabancı bir işletmenin sınaî mülkiyeti, teknik bilgi ve becerileri, mimari ve mühendislik tasarımları veya bunların herhangi bir kombinasyonunu yabancı bir pazarda kullanmasına izin veren bir anlaşmadır (Onkvisit ve Shaw,2004:249). Lisanslama, lisans alanın imalat, işleme, ticari marka veya isim, patentler, teknik yardım, pazarlama bilgisi, ticari sırlar ya da lisans veren işletme tarafından sağlanan diğer bazı becerilerin kullanılabilmesi için ödeme yapmasına ilişkin uygulamaları içermektedir (Albaum vd.,2016:282). Lisans anlaşmaları yoluyla işletme dış pazarlarda kendini tanıtmaya fırsatına sahip olmakta, düşük risk ve yatırımlarla gelir elde etmekte ve karmaşık, dağıtım, lojistik ve perakendecilik uygulama ve kurallarından kaçınabilmektedir (Ağlargöz,2016:62). Lisans yoluyla işletme ürünü geliştirmiş ve pazarlamış olan işletmenin tecrübelerinden faydalanarak ürün ve pazar risklerinden kaçınmış olmaktadır. Ayrıca dış ülkede ortak bir girişim veya tamamına sahip olunan bir kuruluş kurmak isteyen ve sermaye ve deneyimi bulunmayan küçük ölçekli işletmeler için faydalı bir yöntemdir (Bradley,2005:243-244).

Franchising:

Franchising, bir ürün hakkını elinde bulunduran işletmenin isim hakkının kullanılması ve işe yönelik bilgi ve kaynakların başka işletmeye aktarılmasıdır (Kınacı,2019:14). Franchise veren işletmenin franchise alan işletmeye yönetim modelini oluşturma, pazarlama faaliyetlerini yerine getirme, personel eğitimi, satış yeri seçimi ve tasarımı, gerekli araç gereçlerin alım-satımı, reklam ve tanıtım ve standart işletme yöntemlerinin kullanımı gibi her konuda yardımcı olması gerekmektedir (Aslanoğlu,2007:76-77). Franchise yöntemi ile ana işletme tanınırlığını artırıp markasını pekiştirerek yatırım yapmadan dağıtım kanalı oluşturmaktadır. Bu durum işletmenin rakip işletmelerle olan rekabet gücünün artmasına katkı sağlamaktadır (Mutluer,2019:32). Franchise veren işletmenin geliştirme maliyeti ya da yabancı pazarda genişlemeye ilişkin riskleri üstlenme gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu sebeple bu yöntem düşük sermaye yatırımı yaparak hızlı bir biçimde büyümek isteyen işletmeler için cazip bir giriş şeklidir (Levi,2006:46). Franchise alacak girişimcilerin

bulunması, performans standartlarının sürdürülmesi ve maliyet kontrolünde ortaya çıkabilecek zorluklar, sözleşme koşullarındaki anlaşmazlıklar ve taklit edilme riski yöntemin dezavantajlarını oluşturmaktadır (Akturan,2008:638).

Yönetim Sözleşmesi:

Yönetim sözleşmesi bir işletmenin diğer bir işletmeye belli bir tutar karşılığında, üzerinde anlaşmaya varılan süre zarfında yönetim yardımı ve teknik uzmanlık sağlamasının söz konusu olduğu anlaşmadır. Bu sözleşme işletmenin herhangi bir yatırım riskiyle karşı karşıya gelmeden ek gelir elde etmesine olanak sağlamaktadır (Griffin ve Pustay,2014:376). Sözleşme belirli bir tutar karşılığında yapılabileceği gibi, kar payı alma veya gelecekte işletmenin ortaklarından olma gibi bileşenleri de kapsamına alabilmektedir (Yalçın,2016:14).

Sözleşmeli Üretim:

Sözleşmeli üretimde dış pazarda bulunan yerleşik üreticiler tarafından ürünlerin üretim ve montajı için sözleşme yapılmakta ve işletme pazarlama sorumluluğunu hala elinde bulundurmaktadır (Albaum vd.,2016:283). Yani uluslararası pazara açılmayı hedefleyen işletme ürünü dış pazardaki işletmeye yaptırırken pazarlama faaliyetini kendisi üstlenmektedir (Mammadov,2012:72). Sözleşmeli üretimde üretimi gerçekleştirecek olan işletmenin ürünü gerekli kalitede üretmesi önemli bir husustur.

1.8.3. Yatırıma Dayalı Giriş Yöntemleri

Uluslararası pazarlara giriş yöntemlerinin sonuncusu yatırıma dayalı giriş yöntemleridir. Ortak yatırım, uluslararası birleşme ve satın alma ile doğrudan yabancı yatırım bu başlık altında incelenmiştir.

Ortak Yatırım:

Ortak yatırım yerli ve yabancı ortakların kendi kimliklerini kaybetmeden ortak bir amacı gerçekleştirmek amacıyla yaptığı sözleşmedir. Finansal, teknolojik, hammadde, dağıtım kanalları ve insan kaynaklarına ulaşma gibi faaliyetlere kullanım kolaylığı sağlayan bir yöntemdir (Başar ve Gültekin,2018:828). Ortak girişim daha önce bahsedilen pazara giriş yöntemlerinden daha fazla kar getirmesi, işletmenin uluslararası pazarlama faaliyetlerinde kontrolünün daha yüksek olması, riskin ortaklar arasında paylaşılması bakımından avantajlara sahip iken, daha riskli ve maliyetli olması, ortaklar arasında çatışmalar yaşanabilmesi, ortakların gelecek zamanda rakip olabilmesi açısından dezavantajlıdır (Rüstemli,2008:54).

Uluslararası Birleşme ve Satın Alma:

Satın alma bir işletmenin başka bir işletmeye ait varlıkların birçoğunu satın alması olarak tanımlanırken, birleşme bir veya birden fazla işletmenin bir araya gelerek bir işletme kurması şeklinde açıklanmaktadır (Birden,2017:2). Birleşme ve satın alma yabancı pazarlara hızlı giriş yapmak isteyen işletmeler için tercih edilebilir bir yöntemdir (Sert,2008:28). İşletmeler finansal riski azaltmak, dış pazarlara açılmak, endüstri veya ürün değişikliğine gitmek, iyi yönetime sahip olabilmek ya da vergi avantajlarından yararlanabilmek amacıyla satın alma veya birleşme yöntemini tercih edebilmektedir (Yalçın,2016:17).

Doğrudan Yabancı Yatırım:

Doğrudan yatırım dış pazarda yeni bir işletmenin kurulması, var olan işletmenin satın alınması veya mevcut bir işletmeyle birleşme şeklinde gerçekleştirilebilmektedir (Aıdoo,2015:45). Doğrudan yabancı yatırım en gelişmiş ve en karmaşık dış pazarlara giriş stratejisidir. İşletmeler hedef ülkede üretim tesisleri, pazarlama yan kuruluşları ve diğer tesisleri kurmak amacıyla doğrudan yabancı yatırımı tercih etmektedir. Söz konusu strateji yurtdışında fiziksel bir varlık oluşturabilmek için önemli kaynaklara yatırım yapma gerekliliği taşıdığından diğer giriş stratejilerinden daha risklidir (Knight vd.,2016:410).

İşletmenin uzun dönemli varlık gösterebilme ve rekabet avantajı sağlayabilmesinin yanı sıra yabancı ülkede üretilen ürünlerin gümrük tarifeleri ve ulaştırma maliyetlerinin düşük olması, yatırımın gerçekleştirildiği ülkede tüketici istek ve ihtiyaçlarına kısa sürede cevap verilebilmesi, yerel hükümetin koyduğu ticaret engellerinin aşılabilmesi ve döviz kuru, enflasyon gibi unsurlardan etkilenmenin az olması işletmeleri bu yönetime yönlendiren faktörlerdir (Çakıroğlu ve Can,2021:718).

BÖLÜM II

LOJİSTİK

Bu bölümde lojistiğin tanımı ve kapsamı, tarihsel gelişimi, lojistiğin temel faaliyetleri, taşıma türleri, lojistik performans endeksi genel olarak açıklanmıştır.

2.1. Lojistiğin Tanımı ve Kapsamı

Lojistik kavramının Latin dilinde logic (mantık) ile statistics (istatistik) kelimelerinin bir araya gelmesinden, başka bir görüşe göre ise Yunanca dilindeki “hesap yapma bilimi”, “hesap yapma becerisi” anlamını taşıyan “logistikos” kelimesinden türediği söylenmektedir (Yalvaç,2021:5). Tarihi eskilere dayanan lojistik kavramı zamanla gelişip değişerek çok farklı öğeleri bünyesinde barındırmaya başlamıştır.

Lojistik kavramı başlangıçta savaş veya barış şartlarında ordunun ihtiyaç duyduğu ürün ve personelin taşınması veya tedarik, bakım gibi ihtiyaçların karşılanması anlamında kullanılmıştır. Fakat yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmeler neticesinde lojistiğin tanım ve kapsamında değişiklikler olmuştur (Bayraktutan vd.,2012:62). Genel olarak üretim ve tüketim noktaları arasında akışı sağlayan lojistik faaliyetler depolama, elleçleme, paketleme, dağıtım, sigorta gibi birçok işlemi kapsayan bir kavram haline gelmiştir (Babacan,2003:9).

Tedarik Zinciri Yönetimi Uzmanları Konseyi lojistiği şu şekilde tanımlamıştır (Kıymetli Şen,2014:84-85):

”Tüketici taleplerini karşılamak üzere her türlü mal, hizmet, bilgi akışı ve hammaddenin başlangıç noktasından, ürünün tüketildiği son aşamaya kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin, süreç içindeki dökümün dinamik, verimli ve az maliyetli olacak biçimde akış ve depolanmasının sağlanması, kontrol altına alınması ve planlanması sürecidir.”

Diğer bir tanımda ise lojistik, siparişlerin etkin maliyetle yerine getirilmesi yoluyla mevcut ve gelecekteki karlılığı en üst seviyeye çıkaracak biçimde organizasyon ve pazarlama kanalları vasıtasıyla malzemelerin, parçaların veya nihai ürünlerin taşınması ve depolanmasının stratejik biçimde yönetilmesi olarak açıklanmıştır (Cristopher,2011:12).

Lojistiğin ana bileşenleri olan nakliye, depolama ve envanter uzun zamandan beri ekonomik ve endüstriyel yaşamın temel unsurları olmuştur. Fakat lojistiğin kendi başına bir işlev olarak kabul edilmesinin tarihi çok eskilere dayanmamaktadır. Bu tanınmanın nispeten

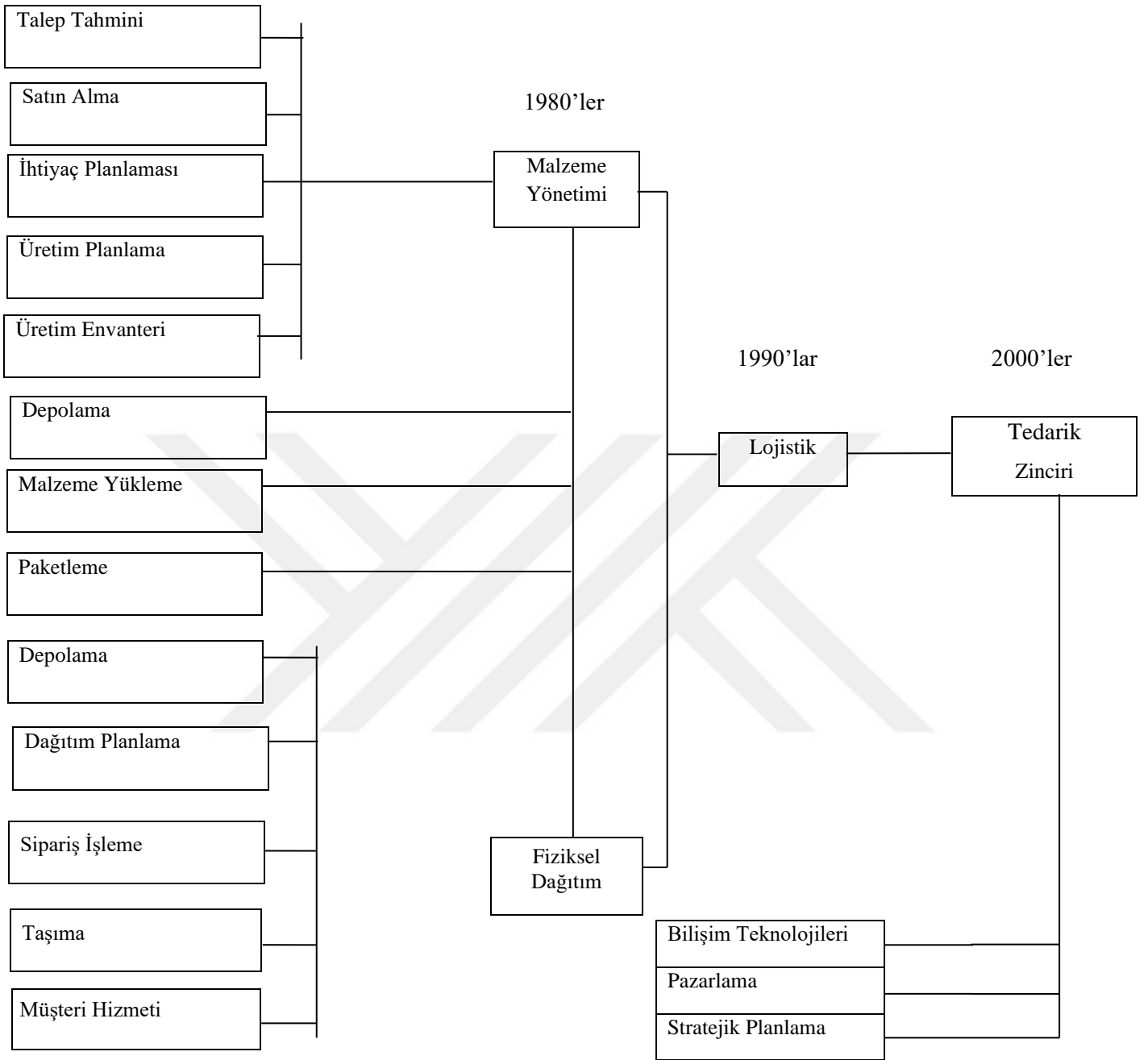
yeni olmasının sebebi lojistiğin doğasından kaynaklanmaktadır. Çünkü lojistik her biri bir yönetim operasyonu olarak ele alınan birçok alt fonksiyondan oluşmaktadır (Rushton vd.,2014:3). Lojistik farklı hizmet kalemlerine sahip olması sebebiyle hizmet sektöründe önemli bir konuma ulaşmıştır. Önemli konuma sahip olmasında pek çok faktör etkili olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Özellikle küreselleşme süreci ile yaşanan gelişmeler lojistik sektörünün önemini her geçen gün artırmaktadır (Yıldırım Keser,2011:6).

Uluslararası lojistik, ulusal sınırların dışında üretici ve tüketici veya ihracatçı ve ithalatçı arasında her türlü bilgi, ürün ve para akışının kontrol edilmesi ve kayıtların takibine ilişkin planlı uygulamalar bütünüdür (Küçük,2015:11). Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde lojistik sektöründe yoğun rekabet ortamı oluşmaya başlamıştır. Bu durumda müşteri istek ve ihtiyaçlarını karşılama konusunda bu gelişmelere ayak uydurmak zorunda kalan işletmelerin bir yandan rekabet avantajı elde edebilmek için çaba sarf etmesi diğer yandan üretimin sürekliliğini sağlamak için gayret etmesi gerekmektedir (Gülenç ve Karagöz,2008:74). İşletmeler bunu başarabilmek için tüketicilere hem düşük maliyetli ve kaliteli ürünler sunmalı hem de güvenilir ve hızlı teslimat gerçekleştirmelidir. Bu noktada lojistik sektörü büyük önem arz etmektedir (Kışman ve Aydın,2020:2). İşletmeler müşteri memnuniyeti sağlamak, uluslararası pazarlarda yarışabilmek ve kar elde edebilmek için lojistik faaliyetlerini yerine getirmektedir. Bu bakımdan işletmeler kar maksimizasyonu sağlamak amacıyla lojistik sektörüyle yakından ilgilenmek zorundadır (Karadeniz ve Balcı,2014:293).

2.2. Lojistiğin Tarihsel Gelişimi

Lojistiğin 1990'lü yılların başında ABD'de askeri bir terim olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Fakat tarih öncesi çağlarda yerleşik yaşama geçilmeden önce avlanan hayvanların ve doğal ortamda toplanan gıdaların saklanması ve ileride kullanılmak üzere tekrar yerleşim yerlerine iletilmesi lojistiğin tarih öncesi çağlardan beri var olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir (Karahan Gökmen ve Özdemir,2016:117). İnsanın varoluşundan bu yana tüm dönemlerde taşıma, depolama, dağıtım gibi lojistik faaliyetler sürekli değişim ve gelişim göstererek gün geçtikçe önemini artırmıştır. Fakat lojistik kavramı dünya savaşlarının yaşandığı dönemde ortaya çıkmış ve lojistik kavramına ilişkin ilk uygulamalar savunma alanında meydana gelmiştir (Özkan,2018:7). Uzak mesafelere ordunun ihtiyaç duyduğu malzemelerin taşınması, stoklanması ve depolanması ve daha sonraki süreçlerde bunların dağıtılması işlemlerinin en uygun şekilde yapılması söz konusu olmuştur. Bu faaliyetlerin düzgün şekilde gerçekleştirilebilmesi aşmasında lojistik önemli rol oynamıştır

(Taşlıyan vd.,2016:38-39). Başlangıçta askeri anlamda kullanılan lojistik terimi ticarete yaşanan gelişmeler neticesinde uluslararası rekabet, hizmet ve bilgi akışı anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Yıldız ve Wolff,2018:188). 1950 yılına kadar geçen zaman lojistiğin durgunluk dönemi olarak görülmüştür (Ağaoğlu Paşaoğlu,2019:4). 1950-1960 yıllarının lojistiğin oluşum dönemi olduğu vurgulanmış, bu dönemde lojistik faaliyetler düzensiz biçimde gerçekleştirilmiştir. Üreticiler tarafından üretilen mallar perakendecilere satılmış ve ürünler bir şekilde diğer dükkânlara ulaşmıştır. Dağıtımın büyük bir bölümü nakliye ve üreticilerin kendilerine ait filolarıyla yapılmıştır (Rushton vd.,2014:7). 1965 yılından sonra sadece üretimle ekonomik gelişmenin sağlanamayacağı anlaşılmış, tarım ve sanayi mallarının teslim edilebilmesi için yeni sistem ve işletmelere ihtiyaç duyulduğunun farkına varılmıştır. Bu dönemde fiziksel dağıtım kavramında gelişmeler yaşanmıştır (Özkan,2018:10). 1970-1980 yılları arasında pek çok kamu ve özel girişimlerle lojistiğin kurumsallaştığı görülmüştür (Koban ve Yıldırım Keser,2015:57). 1980-1990 yılları arasında ise taşımacılık düzenlemeleri, bilgisayar teknolojisi ve iletişim alanlarında lojistik teriminin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir (Tutar vd.,2009:193). 2000’li yıllar tedarik zincirinde değişimlerin meydana geldiği ve ticari ortaklıklar, sanal örgütler ve talep değişimleri gibi olguların kendine yer edindiği yıllardır (Çakmak,2017:8-9). Günümüz lojistik terimi ise askeri alanda kullanılan lojistik teriminden farklı olup taşıma ve nakliye kavramından daha gelişmiş ve genişlemiş bir anlam taşımaktadır. Ticarete meydana gelen sürekli değişimler, teknolojik ilerlemenin hızının yüksek olması ve inovasyonun da ticari faaliyetlerde yer alması lojistik faaliyetlerin değişip tedarik zinciri yönetimine dönüşmesine yol açmıştır. Bu durum ürünün hammadde aşamasından tüketildiği son aşamaya kadarki sürecin bir bütün olarak izlenebilmesine olanak sağlamıştır. Bu gelişmeler bir yandan küresel ticaretin hızlanmasına, diğer yandan lojistiğin küresel dünyanın vazgeçilmez ögesi haline gelmesine neden olmuştur (Yücesoy,2019:17; Akçetin,2013:12). Şekil 2.1’de tedarik zincirinin temelini oluşturan lojistik faaliyetlerin gelişim süreci gösterilmiştir.



Şekil 2.1. 1960'lardan Günümüze Lojistik Entegrasyonun Evrimi

Kaynak: Öz,2019:30.

2.3. Lojistiğin Temel Faaliyetleri

Lojistik, taşıma, depolama, ambalajlama, elleçleme, envanter yönetimi, sipariş işleme, müşteri hizmetleri, talep tahmini, sigortalama, gümrükleme gibi faaliyetler bütününden oluşmaktadır. Bu faaliyetler üretim ve tüketim noktaları arasındaki tüm süreçleri kapsamaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirliğini koruyabilmesi için söz konusu faaliyetleri başarılı bir biçimde uygulaması gerekmektedir (Akoğlu,2020:20). Bu faaliyetler aşağıda detaylı şekilde açıklanmıştır.

2.3.1. Taşıma

Lojistik faaliyetlerin en önemlileri arasında bulunan taşımacılık faaliyetleri dar anlamda eşya, yük veya malın bir yerden başka bir yere taşınması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım Keser,2011:11). Diğer bir ifadeyle taşımacılığı malzeme veya bitmiş ürünlerin, tedarik zincirini oluşturan hammadde tedarikçileri, distribütörler, perakendeciler ve son müşteriler arasında dolaşımı şeklinde açıklamak mümkündür (Lai ve Cheng,2009:4).

Lojistik faaliyetler, tekerleğin icat edilmesiyle başlamıştır. Söz konusu icat yalnızca taşımacılığın temelini oluşturmuş olsa da lojistiğin ana faaliyeti olması dolayısıyla lojistik kavramının ortaya çıkışı tekerleğin icadına dayandırılabilir (Erhan ve Işık,2010:100). Bu bakımdan taşımacılık medeniyetlerin gelişmesinde önemli unsurlardan biri olmuştur. Yalnızca ticaret bakımından değil, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar, öğrendiklerini başka toplumlara aktarma gibi unsurlar da insanoğlunun taşımacılığa verdiği önemi göstermektedir (Kılıcı,2017:75). Taşımacılık tüketici ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla malların ihtiyaç duyulan bölge ve merkezlere zamanında ve belli bir bedel karşılığında taşınması işlemidir (Koban ve Yıldırım Keser,2015:135).

Lojistik hizmeti sağlayan işletmeler tarafından taşımacılık hizmeti karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu, boru hattı ve multimodal olmak üzere çeşitli şekillerde sunulmaktadır (Koban,2018:28). Taşımacılık sisteminde her bir taşıma modunun kendine has avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Taşıma modu belirlenirken yükün hacmi, miktarı, cinsi, değeri gibi özellikler göz önünde bulundurulmaktadır (Uludağ,2013:53).

Tablo 2.1. Taşımacılık Türlerinin Karşılaştırılması

Performans Kriterleri	Karayolu	Demiryolu	Denizyolu	Havayolu	Boru Hattı
Sabit Yatırım Maliyeti	Düşük	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek
Değişken İşletme Maliyeti	Orta	Düşük	Düşük	Yüksek	Düşük
Hız-Yük Taşıma	Hızlı	Orta	Yavaş	Çok Hızlı	Yavaş
Hız-İnsan Taşıma	Hızlı	Orta – Hızlı	Yavaş	Çok Hızlı	-/-
Taşıma Kapasitesi ve Becerisi	Düşük	Yüksek	Yüksek	Orta	Yüksek
Tutarlılık ve Güvenirlik	Orta-Yüksek	Orta	Orta	Düşük	Yüksek
Esneklik	Yüksek	Orta	Düşük	Orta	Yok

Kaynak: Nebol,2016:172.

Her taşımacılık türünün avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Tablo 2.1’de taşımacılık türleri maliyet ve temel taşımacılık performans kriterleri bağlamında karşılaştırılmıştır. Tablo 2.1’e göre sabit yatırım maliyeti ile taşıma kapasitesi ve becerisi karayolunda, değişken işletme maliyeti demiryolu, denizyolu ve boru hattında, tutarlılık ve güvenirlik havayolunda, esneklik denizyolunda düşüktür, ek olarak boru hattında esneklik bulunmamaktadır.

2.3.1.1. Karayolu Taşımacılığı

Yolcunun araca bindiği veya eşyanın taşıyıcıya teslim edildiği yerden varış noktasına kadar karayolu altyapısı kullanılarak gerçekleştirilen taşıma şekline karayolu taşımacılığı denilmektedir. Karayolu taşımacılığında avantaj ve dezavantajlar mevcuttur.

Karayolunun her türlü araziye uyum sağlayabilmesi sebebiyle sınırsız ulaşım ağı kurulabilmesine olanak sağlaması, kapıdan kapıya taşımayı mümkün kılması ayrıca gönderici ve taşıyıcı tarafından malın taşındığı aracın kontrolünü sağlama kolaylığına sahip olması karayolu taşımacılığının avantajlarından (Erdoğan,1989:222; Hüsrevoğlu,2019:37). Parsiyel malların yoğun olduğu durumlarda gecikmelerin söz konusu olabilmesi, Karayolu Ulaştırma Mevzuatı’na uygun olmayan malların taşınmaması, çevreye olumsuz etkilerinin

olması, kaza oranlarının yüksekliği sebebiyle güvenlik bakımından düşük bir sistem olması ise karayolu taşımacılığının dezavantajlarından (Küçük,2019:28).

Ülkemizde karayolu taşımacılığı kullanılarak yapılan ithalat oranı % 17,5 iken, ihracat oranı % 29,6'dır. (Ticaret Bakanlığı,2021). Türkiye Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleştiği noktada, Akdeniz ve Karadeniz ile Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan köprü konumuna sahip olmasından dolayı kuzey-güney, doğu-batı arasında birçok ticaret güzergahının da merkezinde yer almaktadır (Tarhan,2017:25). Türkiye'nin coğrafi konumu eski çağlardan bu yana karayolu taşımacılığında ön plana çıkmasına neden olmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB),2009:4).

2.3.1.2. Demiryolu Taşımacılığı

Demiryolu taşımacılığı ağır ve hacimli yüklerin uzun mesafelere taşındığı ve taşınan malın tek bir varış noktasına, genellikle bir liman veya işletme tesisine gönderildiği durumlarda en düşük maliyetli taşıma yöntemini sunmaktadır (Trace,2008:445). Kuruluş maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı demiryolu taşımacılığı genelde devlet tekelindedir (Çolak,2019:15). İlk yatırım maliyetleri fazla olmasına rağmen işletim maliyetlerinin diğer taşıma türlerine oranla daha düşük olması ve uzun mesafelerde güvenilir ve ekonomik taşımının gerçekleştirilmesi sistemin avantajlarından (Koban ve Keser,2015:223). İlk yatırım maliyetlerinin yüksek olması, esnek yapıya sahip olmaması, kapıdan kapıya teslimata olanak sağlamadığından diğer taşıma türleriyle entegre olma zorunluluğu bu taşıma türünün dezavantajlarından (Uludağ,2013:54).

Ülkemizin demiryolu vasıtasıyla yapılan dış ticaret oranlarına bakıldığında ithalat oranının % 1 ve ihracat oranının % 0,8 olduğu görülmektedir (Ticaret Bakanlığı,2021). Daha güvenilir, ekonomik ve çevreci bir taşıma türü olan demiryolu taşımacılığının ister coğrafi erişim ister taşınan yük miktarı bakımından karayolu taşımacılığı ile kıyaslanması olası değildir. Bu durum hem yurt içi hem yurt dışı taşımacılık için geçerliliğini sürdürmektedir (UTİKAD Lojistik Sektör Raporu,2020:58).

2.3.1.3. Havayolu Taşımacılığı

Yükün, insanın veya postanın yer ve zaman faydası sağlayacak şekilde hava aracı ile yer değiştirmesi olarak tanımlanan havayolu taşımacılığında amaç ulaşılmak istenen noktaya hızlı ve güvenli bir biçimde varmaktır (Gerede,2015:3). Havayolu taşımacılığı taşıma maliyetlerinin ikinci plana atıldığı, önceliğin hızlı teslimat olduğu, hacim bakımından küçük

ve değeri yüksek malların taşınmasında ideal bir taşıma şeklidir (Uludağ,2013:148). Ülkemizde havayolunun dış ticaretteki ihracat payı % 6,7 iken ithalat payı % 9'dur (Ticaret Bakanlığı,2021).

Havayolu taşımacılığı yüksek hız ve konfora sahip olması, güvenli ve uçuş sıklığı gibi özellikler barındırması bakımından avantajlı iken, olumsuz hava koşullarından çabuk etkilenmesi, yüksek yakıt ve işletme maliyetleri ve çevre dostu olmaması açısından dezavantajlı bir taşıma türüdür (Grant,2012:62-63; Gültekin,2004:50-51). İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla büyüyen havayolu taşımacılığı modern yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir (Bahar,2018:26). Havayolu taşımacılığı son yıllara kadar pek kullanılmayan bir taşıma şekli iken son zamanlarda özellikle yolcu taşımacılığında kayda değer ilerlemeler kaydetmiştir (Küçük,2019:30).

2.3.1.4. Denizyolu Taşımacılığı

Denizyolu taşımacılığı, yüklerin limanlar arasında güvenilir ve uygun maliyetle taşındığı taşıma türüdür (Hacıbektaşoğlu,2020:19). Petrol, kömür, tahıl gibi büyük hacimli yüklerin taşınması için en uygun taşıma şekli olmasının yanı sıra en yavaş nakliye yöntemidir. Dünya ticaretinde büyük hacimli yüklerin taşınmasında denizyolu taşımacılığının önemi büyüktür (Fulser,2015:4). Dünyada en fazla küreselleşmiş sektörlerden biri olan denizyolu taşımacılığı bu özelliğinden dolayı dinamik bir yapıya sahiptir (Otuzlu Sanrı,2020:8). Hızlı değişme ve gelişme gösteren bu sektör, dökme ve daha büyük hacimli yüklerin ister kıtalararası ister ülkenin iç limanları arasında taşınmasına imkan sağlamaktadır (Bozkurt vd.,2018:4).

Denizyolu taşımacılığı uluslararası ticaretin bel kemiği niteliğindedir. Çok eski çağlarda bile karayolu taşımacılığının zor ve tehlikeli olmasından dolayı denizyolu tercih edilen bir taşıma şekli olmuştur. Günümüzde de gemiler uluslararası taşımalarda hacim bakımından büyük yüklerin taşınmasında yoğun olarak kullanılmaktadır (Tanyaş ve Düzgün,2016:145). Coğrafi konumu itibariyle denizyolu taşımacılığında elverişli bir konuma sahip olan ülkemizde ihracatın % 59,3'ü ithalatın ise % 55,1'i deniz yoluyla gerçekleştirilmektedir (Ticaret Bakanlığı,2021).

2.3.1.5. Boru Hattı Taşımacılığı

Boru hattı taşımacılığı, doğalgaz, ham petrol, rafine edilmiş petrol, su, kimyevi sıvı gibi ürünlerin taşındığı taşıma şeklidir (Sadjady,2011:17). Trafik sıkıntısının söz konusu

olmadığı ve elverişsiz hava koşullarının etki etmediği boru hattı taşımacılığı yüksek hacimde doğalgaz ve petrol gibi ürünlerin ekonomik şekilde taşınmasına olanak sağlaması bakımından avantajlıyken, sadece sabit noktalar arasında taşıma yapabilmesi ve belirli sıvı türlerini taşıyabilmesi bakımından dezavantajlı bir taşıma türüdür (Water,2003:316).

İlk yatırım maliyetleri denizyolu ve karayolu taşımacılığına oranla yüksek olan boru hattı taşımacılığı, bu taşıma türlerinden daha süratli, daha ekonomik ve daha güvenli olması nedeniyle yapılan yüksek miktardaki yatırımı kısa sürede geri kazandırmaktadır (Gültekin,2004:53). Güvenilir ve ekonomik olma özelliklerine sahip olmasından ötürü petrol, doğalgaz gibi ürünler boru hattı ile taşınmakta ve gün geçtikçe bu taşıma modunun kullanımı yaygınlaşmaktadır (Zengin ve Esedov,2009:99). Boru hattı taşımacılığı başlangıçta kısa mesafeli ve küçük çaplı hatlar ile başlamış olup teknolojik ilerleme ve talep artışıyla beraber daha uzun ve büyük boyutlar kazanmıştır (Koban ve Yıldırım Keser,2015:231). Öte yandan nüfus artışı ve şehirleşme gibi faktörler hız kazanmakta, bu durum da büyük trafik ve çevre sorunlarına yol açmaktadır. Bu sebeple gelişmiş ülkeler boru hattı taşımacılığı ile farklı yükleri de taşımakta ve bu taşıma türünün; ekonomik, çevreci ve kesintisiz mal akışına olanak sağlamasından dolayı yakın gelecekte önemini artıracığı öngörülmektedir (Aydemir,2016:400).

2.3.1.6. Multimodal Taşımacılık

Yük taşıma işleminin iki veya daha fazla taşıma türü kullanılarak gerçekleştirildiği taşıma şekline multimodal taşımacılık denilmektedir (Baykal,2012:68). Multimodal taşımacılık şekli, sınır ve altyapı bakımından her geçen gün gelişmekte ve teknoloji ile bütünleşen bir nakliye yapısına sahip olmaktadır. Ayrıca müşterilerin kapıdan kapıya hizmet almak istemeleri ve diğer taşıma türlerinde ulaşım imkanlarının gelişmesi söz konusu taşımacılık modelinin daha etkin ve verimli kullanılmasına yol açmaktadır (Barbanova,2016:2).

2.3.2. Depolama

Tedarik zinciri yönetimi ilkelerine göre bütün hammadde ve mallar kısa sürede müşterilere teslim edilmeli ve bu teslimat sürelerine minimum stoklarla ulaşılmalıdır. Minimum stoklar, dağıtım ve depolama başta olmak üzere iyi yönetilen lojistik operasyonlarla gerçekleştirilebilmektedir (Baray ve Çakmak,2014:14). Depolama hammadde tedarikinden nihai ürünün dağıtımına kadar pek çok aşamada yer almaktadır. Bu bağlamda depolama tedarik zinciri yönetiminde büyük öneme sahiptir (Rushton vd.,2014:255).

Depo, üretim faaliyetleri için tedarik edilen malzemelerin veya üretimi tamamlanmış ürünlerin uygun koşullarda muhafaza edildiği alanlardır (Öz,2019:89). Depolar üretim için gerekli olan hammadde ve yarı mamullerin ihtiyaç olması durumunda elde bulundurulmasına ve üretimi tamamlanmış ürünlere tüketici talebi olması halinde sevkiyat işlemlerinin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlamaktadır (Öcal,2019:12). Depolama, belirli noktalardan sevk edilmiş yüklerin teslim alınarak belli bir süre muhafaza edilmesi ve daha sonra belirli noktalara ulaştırılmak üzere hazır bulundurulması işlemidir (Ekincioğlu,2019:48). Depolama faaliyeti ürünlere hem zaman yararı ve fiziksel dağıtım aşamasında ekonomiklik hem de talep edilen ürünün talep edilen miktarda karşılanmasına olanak sağladığından işletmenin sağlıklı bir depolama sistemine sahip olması gerekmektedir (Ayata,2019:19-20).

2.3.3. Ambalajlama

Ambalaj, ürünleri oluşabilecek hasara karşı dış etkenlerden koruyan, depolama, taşıma, tanıtım, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerini kolaylaştıran metal, kâğıt, karton, cam veya plastik gibi malzemelerden üretilmiş ürünleri kaplayan dış örtülerdir (Gözübüyük,2015:2). Ambalajlama ise üretim-tüketim süresince ürün niteliklerindeki değişmeyi kısmen veya tamamen önleyebilme özelliğine sahip olan, zevk ve şekil açısından tüketicinin ilgisini çekebilecek malzemeler ile sargı işlemi olarak tanımlanmaktadır (Dilber vd.,2012:161). Yüzyıllardır gelişmeye devam eden ambalaj tüketici alışkanlıklarının da değişmesine neden olmaktadır. Başlangıçta yalnızca saklama ve koruma özelliğine sahip olan ambalaj zamanla içerik kadar önemli olan bir pazarlama ve iletişim aracı haline gelmiştir (Regattieri vd.,2019:273).

Ambalajlama uzak mesafeli taşımalarda veya multimodal taşıma türünde malların dağılmadan ve bozulmadan taşınmasının yanı sıra malın depolanması veya elleçlenmesi sırasında çeşitli nedenlerden ötürü zarar görmesini de engellemektedir (Ok,2016:36-37).

2.3.4. Elleçleme

Elleçleme geçici olarak depolanan eşyaların görünüş ve teknik özelliklerinde herhangi bir değişiklik yapılmamak şartıyla gümrük idaresinin izni ve denetiminde bazı işlemlere tabi tutulmasıdır (MEB,2011:37). Elleçleme ürünlerin taşınması, depolanması veya yüklenmesi aşamasında depo operasyonlarının verimliliği üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Depolama alanı içerisinde ürün hareketlerini kolaylaştıran elleçleme işlemi aynı zamanda maliyetleri de etkilemektedir (Sahavet,2006:20). Bu bakımdan elleçleme işleminin hangi sistemle gerçekleştirildiği fark etmeksizin temel amaç etkinliği artırmak olmalıdır.

Elleçleme otomatik olmayan depolarda, mekanize depolarda veya otomatik depolarda yapılabilmektedir. Otomatik olmayan depolar insan gücünün yetebileceği küçük ve hafif malzemelerin taşındığı depolardır. Mekanize depolarda insan gücü kısmen makinelerle değiştirilirken, otomatik depolarda ise elleçleme işlemleri bilgisayar denetiminde tamamen makinelerle yapılmaktadır (Water,2003:297-300).

2.3.5. Envanter (Stok) Yönetimi

Üretimi istenilen seviyede tutmak, teslim ve satışı istenilen özelliklere göre gerçekleştirmek maksadıyla malzeme, materyal, yarı işlenmiş veya tamamlanmış ürünün elde bulundurulması işlemine envanter denilmektedir (Deliktaş,2019:8). Envanter sistemi, envanter seviyelerinin takibi, hangi düzeyde sürdürülmesi gerektiği, stok yenileme işleminin tarihine karar verilmesi ve sipariş/üretim miktarının belirlenmesi gibi işlemleri kapsamaktadır (Jacobs ve Chase,2018:518). İhtiyacı karşılayacak olan ürünün istenilen yer, zaman ve miktarda hazır bulundurulması envanter yönetim sisteminin temel amacıdır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesine katkı sağlayacak olan envanter kontrol sistemleri işletme ve ürün yapısı veya yönetim yaklaşımları gibi faktörlere göre değişiklik gösterebilmektedir (Aydemir,2015:98-99).

Stok bulundurmak işletmeler için büyük maliyetlere yol açmaktadır. Yapılan yatırımın geri dönüş oranının hızlı olabilmesi için stok devir hızının yüksek olması, bunun gerçekleştirilebilmesi için de stokun iyi bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Sancaklı,2006:10). Çünkü ürün ile ilgili tüm süreçlerde etkin planlama yapılmalı, tüketici talepleri ve elde bulunan stok oranlarının orantılı olmasına dikkat edilmelidir. Söz konusu oranların orantılı olmaması durumunda talepler zamanında karşılanamayabilmekte ya da talep fazlası ürün stoklandığı için ekstra maliyetler nedeniyle karlılık düşebilmektedir (Ayata,2019:18). Bu sebeple karlılığı doğrudan etkileyen envanter yönetiminde sürecin doğru bir biçimde yürütülmesi önem arz etmektedir.

2.3.6. Sipariş İşleme

Müşteri sipariş döngüsü; müşterinin sipariş oluşturması ile başlayan ve siparişini teslim almasıyla sona eren bir süreçtir. Bu süreçte planlama, sipariş iletimi, sipariş toplama ve sipariş teslimi yer almaktadır (Bilginer vd.,2015:8). Müşteri tarafından talep edilen ürünün doğru yer, zaman ve miktarda teslim edilebilmesi açısından etkin ve verimli bir sipariş yönetim sisteminin tasarlanması gerekmektedir (Salış,2020:28-29). Sipariş işlemleri müşteri hizmetlerini doğrudan etkilemesi ve maliyetli olmasından dolayı kritik öneme sahiptir

(Rushton vd.,2014:303). Müşteri sipariş döngüsü yönetilirken temel hedeflerden biri döngü süresini azaltmaktır. Bu döngü süresinin azaltılması hem müşteri hizmetlerini hem de lojistik performansını iyileştirmeye yardımcı olacaktır (Lai ve Cheng,2009:59).

2.3.7. Müşteri Hizmetleri

Müşteri hizmetleri işletmelerin ayakta kalması, rekabet avantajı elde etmesi, mevcut müşterilerin işletmeye bağlılığının sürdürülmesi yeni müşteri portföyünün oluşturulması ve müşterinin satın alma davranışlarını devam ettirmesinde önemli bir husustur (Midilli,2011:30). Bu bağlamda müşteri hizmetlerinin lojistik faaliyetlerde ihmal edilmemesi gerekmektedir. Bunun nedeni ise genel hatlarıyla lojistiğin temel işlevinin tüketici istek ve ihtiyaçlarını en ekonomik ve optimum düzeyde gerçekleştirmek olmasından ileri gelmektedir (Ekincioğlu,2019:54). Müşteri hizmetleri müşteri memnuniyeti sağlamak veya müşterilerin beklentilerini karşılayıp duygu düzeyini artırmak amacıyla tasarlanmış faaliyetler bütünüdür (Armağan ve Acayip,2015:3). Ürün sağlayıcısından veya markasından memnun olan müşteriler sahip oldukları olumlu ilişkiler neticesinde gelecekte de aynı ilişkileri sürdürmek isteyip ürüne karşı sadakat oluşturabilmektedir (Yılmaz ve Karpat Çatalbaş,2007:85).

Yaşanan küreselleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde kuruluşlar ve bireyler daha yüksek düzeyde müşteri hizmeti talep etmektedir. Zamanla müşteri beklentilerinin artması ve yeterli hizmetin verilememesi durumunda müşteri memnuniyetsizliğinin ortaya çıkması olasıdır. Bu açıdan özellikle kişisel bazda yüksek oranda müşteri hizmeti sunabilen işletme pazarda güçlü bir satış avantajına sahip olmaktadır (Murphy ve Knemeyer,2014:134).

2.3.8. Sigortalama

Sigortalama, gelir kaybı ve zarara neden olan durumların ekonomik sonuçlarından korunabilmek amacıyla risklerin anlaşma kapsamında uzmanlaşmış bir kuruma devredilmesidir (Ekincioğlu,2019:56). Dış ticaret faaliyetleri söz konusu olduğunda risk faktörleri önem arz ettiğinden dış ticarete yer alan malların taraflar arası hükümler gereğince sigortalanması gerekmektedir. Özellikle lojistik faaliyetlerin en önemli bileşenlerinden olan taşıma faaliyetleri esnasında yüksek risk söz konusu olabileceğinden sigorta hizmetleri bu riskleri güvence altına almaktadır (Koban ve Yıldırım Keser,2015:126). Bu sebeple sigortalama herhangi bir sorunla karşılaşılması durumunda tüketici ve satıcıların karşı karşıya gelmemesi amacıyla önceden yapılmaktadır (Küçükaltan,2012:22). Bu faaliyetlerde satıcı ve tüketicilerin sorumluluk ve yükümlülükleri belirlenerek süreç işlemekte ve taraflar işe

başlamadan önce yapılan anlaşma kapsamında belirlenen maddeleri sürece dahil etmektedir (Küçük,2019:42-43).

2.3.9. Gümrükleme

Gümrükleme süreci; araç ve eşyaların gümrük bölgesinde hazır bulunması, ithalat ve ihracat esasına göre gümrük mevzuatına uygun bir biçimde giriş çıkış işlemleri için gerekli olan beyanname ve dokümanların hazırlanması ile başlamaktadır. Süreç söz konusu belgelere gerekli düzenlemelerin yapılarak belgelerin gümrük idarelerine teslim edilmesi, gümrük idarelerinde gerekli işlemlerin yapılmasının ardından sonraki bölümlere sevk edilmesi şeklinde devam etmekte ve incelemelerden sonra giriş çıkış işlemleri gerçekleştirilerek son bulmaktadır (Özkanlısoy,2018:16). Her ülkenin kendine ait gümrük mevzuatı ve süreci mevcut olduğundan taşıma yapılırken bunlara uygun hareket edilmesi işlerin doğru şekilde yürütülebilmesi açısından önemlidir (Yarmalı,2012:9). Gümrük işlemlerinin doğru şekilde yapılmaması durumunda malın giriş çıkışlarında sorunlar yaşanabilmekte ve işletmeler zarar görebilmektedir. Yapılacak ufak hatalar işletmelerin kaçakçılıkla suçlanmasına neden olabilmektedir (Öcal,2019:14). Bu nedenle gümrükleme işlemlerinin konunun uzmanı olan kuruluşlarca yönetilmesi gerekmektedir (Deliktaş,2019:14).

2.3.10. Talep Tahmini

Talep tahmini müşterilerin ileriki dönemde ihtiyaç duyacağı ürünlerin miktar ve tutarının belirlenmesi faaliyetidir (Akyıldız,2004:8). Üretim faaliyetlerinde gelecek planlaması yapılırken üretilmesi gereken miktarın bilinmesi şarttır. Üretimi gerçekleştirilecek olan ürüne ne kadar talebin olacağını bilinmemesi durumunda planlama yapmak olası değildir (Acar ve Ateş,2011:20). Talep yönetiminde pazar araştırması yapılarak tüketici özellikleri, rekabet edilecek pazarın yapısı, talep miktarının yaratacağı maliyetler, üretimin gerçekleştirileceği ürünün özellikleri, üretimde kullanılacak olan hammadde miktarı ve çeşitliliği hakkında bilgiler edinmek önem teşkil etmektedir (Özgüner,2017:36).

Talep tahminleri, karar birimlerine geleceğe yönelik plan yapma aşamasında doğru karar verilebilmesi noktasında yardımcı olmakta ve gelecekte söz konusu olabilecek koşullara karşı önceden hazırlıklı olunmasına ve kaynakların etkin şekilde kullanılmasına destek olmaktadır (Şahin ve Kocadağ,2020:99-100). Talep tahmini satın alma, envanter yönetimi, nakliye dahil olmak üzere pek çok lojistik faaliyeti için önemli bilgiler sağlamaktadır. Toplam lojistik maliyetinin minimum seviyeye düşürülebilmesi için doğru ve güvenilir tahmin yaklaşımının geliştirilmesi gerekmektedir (Ho ve Lee,2006:150).

2.4. Lojistik Performans Endeksi

Ülkelerin lojistik hizmet kalitelerini artırabilmesi amacıyla küresel boyutta performanslarının ölçülmesi ve tespit edilmesi önemli bir husustur. Ülkelerin konumunu gösteren ve lojistik performanslarını karşılaştırmaya yardımcı olan Lojistik Performans Endeksi (LPI) Dünya Bankası tarafından ölçülmektedir (Çetinceli ve Cengiz,2020:1015). Lojistik Performans Endeksi'nin amacı ülkeler arasında rekabet ortamı yaratmak ve ülkelerin lojistik performanslarını geliştirebilmeleri amacıyla durum tespiti yapmaktır (Erkan,2014:56). Dünya Bankası tarafından Lojistik Performans Endeksi ilk olarak 2007 yılında değerlendirilmiştir. Ölçümde başlangıçta yedi kriter belirlenmiştir. Daha sonra Lojistik Performans Endeksi 2010, 2012, 2014, 2016 ve 2018 yıllarında ölçülmüş ve bu ölçümlerde sadece altı kriter yer almıştır (Yapraklı ve Ünalın,2017:594). Söz konusu kriterler Tablo 2.2'de gösterilmiştir. Tablo 2.2'ye göre yerel lojistik maliyetler kriteri sadece 2007 yılında ölçülmüş, diğer yıllarda bir kriter olarak kullanılmamıştır.

Tablo 2.2. Lojistik Performans Endeksinin Alt Kriterleri ve Kullanıldığı Yıllar

Lojistik Performans Endeksi (LPE) Ölçüm Kriterleri	LPE Kriterlerinin Kullanıldığı Yıllar
Gümrükleme Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Altyapı Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Uluslararası Sevkiyatlar Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Lojistik Kalite ve Yetkinlik Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Takip ve İzleme Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Zamanlama Kriteri	2007-2010-2012-2014-2016-2018
Yerel Lojistik Maliyetler Kriteri	2007

Kaynak: Bozkurt ve Mermertaş,2019:109.

Lojistik Performans Endeksi ve alt başlıklar ölçülürken bir en düşük, beş en yüksek puanı ifade edecek şekilde ölçek kullanılmıştır. İlk rapor 150, 2010 ve 2012 raporları 155 ve son üç rapor 160 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir (Görgün,2020:231).

Tablo 2.3. 2018 ve 2016 Yıllarında Ülkelerin Lojistik Performans Endeksindeki Yeri

2018 LPE			2016 LPE		
1	Almanya	4,20	1	Almanya	4,23
2	İsveç	4,05	2	Lüksemburg	4,22
3	Belçika	4,04	3	İsveç	4,20
4	Avusturya	4,03	4	Hollanda	4,19
5	Japonya	4,03	5	Singapur	4,14
6	Hollanda	4,02	6	Belçika	4,11
7	Singapur	4,00	7	Avusturya	4,10
8	Danimarka	3,99	8	Birleşik Krallık	4,07
9	Birleşik Krallık	3,99	9	Hong Kong	4,07
10	Finlandiya	3,97	10	ABD	3,99
47	Türkiye	3,15	34	Türkiye	3,42
160	Afganistan	1,95	160	Suriye	1,60

Kaynak: <https://lpi.worldbank.org/>

Tablo 2.3'te 2018 ve 2016 yıllarında ülkelerin Lojistik Performans Endeksi'ndeki yeri sunulmuştur. Tablo 2.3 incelendiğinde Almanya'nın son dönemlerde puanı düşmesine rağmen 4,20 puanla birinci sıradaki yerini muhafaza ettiği görülmektedir. 2018 yılında sıralamada ilk 10'da sırasıyla Almanya, İsveç, Belçika, Avusturya, Japonya, Hollanda, Singapur, Danimarka, Birleşik Krallık ve Finlandiya bulunmaktadır. Türkiye 2016 yılında 3,42 puanla 34. sırada iken 2018 yılında 3,15 puanla 47. sıraya gerilemiştir. Afganistan ise 2018 yılında 1,95 puan ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 2.4. 2018 Lojistik Performans Endeksi Alt Faktör Verilerine Göre Ülke Sıralaması

Sıra	Ülke	LPI Puan	Gümrük	Altyapı	Uluslararası Nakliyat	Lojistik Kalitesi ve Yeterliliği	Takip ve İzleme	Zamanlama
1	Almanya	4,20	4,09	4,37	3,86	4,31	4,24	4,39
2	İsveç	4,05	4,05	4,24	3,92	3,98	3,88	4,28
3	Belçika	4,04	3,66	3,98	3,99	4,13	4,05	4,41
4	Avusturya	4,03	3,71	4,18	3,88	4,08	4,09	4,25
5	Japonya	4,03	3,99	4,25	3,59	4,09	4,05	4,25
6	Hollanda	4,02	3,92	4,21	3,68	4,09	4,02	4,25
7	Singapur	4,00	3,89	4,06	3,58	4,10	4,08	4,32
8	Danimarka	3,99	3,92	3,96	3,53	4,01	4,18	4,41
9	İngiltere	3,99	3,77	4,03	3,67	4,05	4,11	4,33
10	Finlandiya	3,97	3,82	4,00	3,56	3,89	4,32	4,28

Kaynak: <https://lpi.worldbank.org/>

2018 Lojistik Performans Endeksi'nde önceki yılda olduğu gibi altı gösterge ve 160 ülke bulunmaktadır. Tablo 2.4'te 2018 Lojistik Performans Endeksi verileri alt faktör verilerini de gösterecek şekilde sunulmuştur. Tablo 2.4'e bakıldığında çoğu yüksek gelirli Avrupa ülkesinin ilk onda yer aldığı dikkat çekmektedir. Lojistik Performans Endeksi'nde Almanya 4,20 puanla ilk sırada, İsveç 4,05 puanla ikinci sırada, Belçika 4,04 puanla üçüncü sırada yer almıştır. Alt faktörlere göre Almanya gümrük, altyapı, lojistik kalitesi ve yeterliliği, Belçika zamanlama ve uluslararası nakliyat, Finlandiya takip ve izleme, Danimarka ise zamanlama konusunda en yüksek skorlara sahiptir. Listenin sonunda yer alan ülkeler incelendiğinde söz konusu ülkelerin genellikle düşük gelirli ve Afrika kıtasında bulunan ülkeler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Özkan,2018:45-46).

Tablo 2.5. Türkiye'nin Lojistik Performans Endeksi (2007-2018)

Türkiye	2007		2010		2012		2014		2016		2018	
	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan
Genel	34	3,15	39	3,22	27	3,51	30	3,50	34	3,42	47	3,15
Gümrük	33	3,00	46	2,82	32	3,16	34	3,23	36	3,18	58	2,71
Altyapı	39	2,94	39	3,08	25	3,62	27	3,53	31	3,49	33	3,21
Sevkiyat	42	3,07	44	3,15	30	3,38	48	3,18	35	3,41	53	3,06
Lojistik Kalite	30	3,29	37	3,23	26	3,52	22	3,64	36	3,31	51	3,05
Takip ve İzleme	34	3,27	56	3,09	29	3,54	19	3,77	43	3,39	42	3,23
Zamanlama	52	3,38	31	3,94	27	3,87	41	3,68	40	3,75	44	3,63

Kaynak: Özkan,2018:48.

Tablo 2.5'te Türkiye'nin Lojistik Performans Endeksi ve alt bileşenlerini içeren veriler bulunmaktadır. Türkiye dünyanın en büyük 20 ekonomisine sahip ülkelerden biri olarak Dünya Bankası tarafından 2007 yılından itibaren gerçekleştirilen Lojistik Performans Endeksi araştırmasında yer almaktadır. Fakat lojistik performansı açısından göz önünde bulundurulduğunda söz konusu ekonomik büyüklüğün yeterince karşılık bulmadığı söylenebilmektedir. Detaylı olarak incelendiğinde Türkiye'nin 2012 yılında 3,51 puanla 27. sırada yer alarak en iyi performansı sergilediği görülmektedir. Fakat bu yıldan sonra lojistik performans puanlarında düşüklükler olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye 2014 yılında sıralamada üç sıra gerileyerek 30. sırada yer almıştır. 2016 yılında 3,42 puanla 34. sırada bulunmaktadır. 2016 yılında 2007 yılına oranla daha yüksek puan almasına karşın sırası değişmemiştir ancak 2018 yılı ile 2007 yılı puanları aynı olmasına rağmen ülkenin 47. sıraya gerilediği dikkat çekmektedir (Demirbilek vd.,2018:14; Yapraklı ve Ünalın,2017:598; Çetinceli ve Cengiz,2020:1020). Sonuç itibarıyla Lojistik Performans Endeksi hem Türkiye'nin hem de diğer ülkelerin lojistik alanındaki durumunu göstermesi bakımından ihmal edilmeyip değerlendirilmesi gereken veriler sunmaktadır.

BÖLÜM 3

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK EĞİTİMİ

Bu bölümde, eğitim, uluslararası ticaret ve lojistik eğitimi, lisansüstü eğitimin önemi, uluslararası ticaret ve lojistik alanında lisansüstü eğitim, lisansüstü eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar genel olarak açıklanmıştır.

3.1. Eğitim

Eğitim köken olarak Latince'den gelmektedir. Latince'de yükselmek ve yücelmek anlamına sahip olan "Educere" kelimesinden türemiş olan eğitim sözcüğünün Latince karşılığı "educaton"dır. Eski Türkçe karşılığı "terbiye" olan bu kelime beslemek, büyütme ve yetiştirmek anlamlarına sahiptir. Fakat günümüzde "terbiye" karşılığında kullanılan "eğitim" kavramı yücelmek ve yükselmek değil, eğmek ve bükme anlamına gelmektedir (Çelikel,2010:95).

Eğitim bir toplumu maddi ve manevi anlamda ileriye taşıyacak bir olgudur. İdeal toplum yapısına sahip olabilmek için önemli bir süreç olan eğitim, toplumu her alanda yükseltmektedir. Bireylerin mutlu ve refah içinde yaşayabilmesinin yolu eğitimden geçmektedir (Toprak,2020:139). Türk milletinin bilinen ilk eğitim bilimcisi olan Farabi'nin eğitim ile ilgili görüşleri şu şekildedir (Akyüz,2016:12):

- ✓ Mutluluğu bulmak ve bireyi topluma faydalı bir birey haline getirmek eğitimin temel amacıdır.
- ✓ Aile reisi, öğretmen ve devlet başkanı olmak üzere üç çeşit eğitimci vardır.
- ✓ Eğitim ve öğretim birbirinden farklı kavramlardır. Öğretim kuramsal erdemleri sağlama, eğitim ise toplumlarda ahlaki erdemleri ve sanatları uygulama faaliyetleridir.

Eğitim kavramıyla ilgili alanyazın incelendiğinde pek çok tanıma rastlanmaktadır. Sevinç (2001:125) eğitimi, bireyin toplumda hak ettiği yerde olması, kendisi ve toplum için yüksek amaçlara ulaşmada bilgi, beceri ve davranışlarla donatılması şeklinde tanımlamıştır. Taş ve Yenilmez (2008:158), bireyin kendi deneyimleri doğrultusunda davranışlarında istenilen değişimi meydana getirmesini eğitim olarak açıklamıştır. Schrag (2014:537) eğitimin genel anlamda dolaylı olarak bireyin karakterinde, psikolojik refahında ve sosyal ortamında kalıcı değişiklik yaratan ve sonuçta dünyaya yayılan sosyal iletişim süreci olduğunu vurgulamaktadır. Eryılmaz Ballı ve Kartal (2020:37) ise eğitimin bireysel ve toplumsal

yaşama yön veren, yaşamı düzenleyen ve bireyin kültürel yaşama adapte olmasına yardımcı olan tüm sosyal süreçleri kapsadığını ifade etmektedir.

Eğitim uygarlıkların gelişimi ve sürekliliği açısından önemli bir faktördür. Çünkü eğitim hem uygarlık ve kültürü oluşturan bireyin yetiştirilmesi hem de onların sonraki kuşağa aktarılmasında bir araçtır. Bu sebeple birden fazla nesil boyunca başarıyı sürdürmek isteyen toplumların eğitim alması zorunludur. Eğitimin olmadığı durumda her nesil bilgiyi keşfetme sürecinde her şeye baştan başlamak zorunda kalacaktır (Akyüz,2016:1; Bass,1997:129).

Eğitimin amacı toplumun kalkınma çabasında başarıyı yakalayabilmesi için gerekli nitelikte ve sayıda birey yetiştirmektir. Kaliteli eğitim, her alana ve her düzeye uygun insan gücünün yetiştirilmesi ve bu faktörler arasında uyum ve sağlıklı ilişkinin gerçekleşmesiyle mümkün olmaktadır (Bayar ve Çelenk,2019:226). Bu doğrultuda eğitim sürecine dahil olan bireylerin, edinmek istedikleri bilgi, beceri ve niteliklerin devamlı gelişme gösteren eğitim seviyesine uygun olması gerekmektedir (Kayadibi,2012:73).

Ekonomik bağlamda ele alındığında ülke ekonomilerine katkı sağlayan eğitim bireysel anlamda saygın bir yaşam kazandırmaktadır (Baig,2008:221). Toplumda eğitimin faaliyet alanı oldukça geniş ve çok yönlüdür. Eğitim verimlilik, üretim, gelir, teknoloji ve yenilik gibi alanlarda artış sağlamasına ek olarak; suç oranında azalma, toplumsal barış, ücret eşitsizliklerini giderme, gelir dağılımında iyileştirme, ekonomik ve sosyal yaşama katılma gibi alanlarda da pek çok olumlu etkiye sahiptir (Durkaya ve Hüsnüoğlu,2018:52). Bir toplumun mevcut medeniyet seviyesine bakmaksızın kendi devamlılığını sağlayabilmesi adına birey yetiştirmesi gerekmektedir. Eğitimli bireyler yetiştirilecek şekilde planlamalar yapılarak insanların sağlıklı, kavgasız ve mutlu yaşaması sağlanmalıdır (Özkan,2018:53).

3.2. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Eğitimi

Dünyada lojistik eğitimi ile ilgili gelişmeler ABD’de 1975 yılında görülmeye başlanmıştır (Şahin,2018:29). Ülkemizde ise lojistik ile ilgili ilk program 1988 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksek Okulu bünyesinde açılmıştır (Bircan vd.,2018:1294).

Lojistik sektörü, son yıllarda istihdama büyük katkı sağlayan hizmet sektörlerinden biri durumuna gelmiştir. Karmaşık ve kapsamlı bir yapı barındıran sektörün önemi her geçen gün artmaktadır (Çıkmak,2016:2). Küreselleşme olgusu ve ekonominin yanı sıra teknoloji ve iletişime etkisiyle ulaştırma hızı ve çeşitliliğinde artışlar yaşanmış, bu durum lojistik

faaliyetlerin hacminin genişlemesine yol açmıştır. Hacmin genişlemesiyle birlikte işletmeler arasındaki rekabetin düzeyi de yükselmiştir (Bali vd.,2016:25).

Uluslararası ticarete büyük öneme sahip olan lojistik sektörü hem kayda değer bir istihdam alanı yaratmakta hem de işletmelerin rekabet avantajı elde etmesine katkı sağlamaktadır (Yıldırım Keser,2011:167-168). Yoğun rekabet ortamında rekabeti fırsata çevirecek adımların atılması önemlidir. Teknoloji ve altyapı taklit edilebilir özelliklere sahiptir. Ancak teknoloji ve ekipmanı etkin ve verimli kullanabilen iş gücü kolay kolay taklit edilememektedir (Küçüksoğak,2006:31). Özellikle hizmet sektörü olan ve emek yoğun yönü bulunan lojistik sektörü için çalışan sayısı, çalışma koşulları ve saatleri, ücret, çalışanın sahip olduğu eğitim düzeyi ve donanımı rekabet edilebilirlik açısından etkili olmaktadır. Çalışanların eğitimi konusunda verilen hizmet içi eğitimler rekabet edebilme aşamasında bazen yeterli olmayabilmektedir. Çünkü sektörün gelişebilmesi için daha eğitilmiş ve öğretimli kişilere gereksinim duyulmaktadır (Bozyiğit,2016:134). Ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bakılmaksızın her endüstride olduğu gibi lojistik sektöründe de nitelikli iş gücüne ihtiyaç vardır. Lojistik sektöründe mesleki bilgi ve tecrübeye sahip bireylerin istihdam edilmesi lojistik eğitiminin önemini ortaya koymaktadır (Bozyiğit ve Özkan,2020:567). Bilgi toplumunda başarı ancak eğitilmiş işgücüyle sağlanabilmektedir. Eğitim ve kalitenin merkezinde insanlığı bulunmaktadır. Küresel piyasaların talepte bulunduğu bilgi ve becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesi gerek toplumun gerekse bireyin geleceğini güçlendirmektedir (Çakaloğlu,2008:26).

Diğer sektörlerle oranla daha dinamik ve genç bir yapı barındıran lojistik sektörüne verilen değer gün geçtikçe artmaktadır. Lojistik işlemlerinin zamanla yalnızca taşımacılık faaliyetlerini bünyesinde bulunduran bir görüş olmaktan çıkarak işletmeler için rekabet avantajı elde edilebilmesinde bir araç olarak görülmesiyle lojistik yapısal değişikliğe uğramıştır (Öz,2011:141). Lojistik yönetimi devamlı değişen ve gelişen ticari yapı barındırdığı ve çoklu disiplin yapısına sahip olduğu için elemanların sektörle ilgili bazı yetkinliklerinin olması gerekmektedir. Çünkü işletmelerin rekabet avantajı elde edebilmesinin yolu lojistik faaliyetlerinin verimliliği ve bireylerin niteliklerinin uyumlu olmasından geçmektedir. Bu nokta özellikle uluslararası ticaret söz konusu olduğunda daha da önemli hale gelmektedir.

Yaşanılan çağda küreselleşmenin etkisiyle sınırların ortadan kalkması ve yoğun rekabet ortamının oluşması daha ucuz malların daha düşük fiyatla taşınması gerekliliğini

ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan işletmeler lojistik faaliyetlerini rakiplerine göre daha etkin ve verimli şekilde yönlendirmelidir (Emirkadı,2015:99). Bu nedenle ürünlerin ülkeler arasında güvenli, hızlı ve verimli bir şekilde hareket etmesine olanak sağlayan lojistik hizmetleri küreselleşme ve artan rekabet gücüyle birlikte uluslararası ticarete kilit noktalardan biri haline gelmiştir (Marti vd.,2014:2982).

Günümüzde üretim ve tüketim noktaları arasındaki uzaklık bazen ülke sınırlarını aşabilmektedir. Bu sebeple lojistik, ticarete bir araç olarak kullanılmaktadır. Başka bir deyişle lojistik faaliyetler ülkelerin ithalat ve ihracatını etkileyen faktörler olarak görülmektedir. Öte yandan uluslararası ticaretin varlığını koruyabilmesi aşamasında lojistik vazgeçilmezdir (Koca,2021:42). Dolayısıyla lojistik ve uluslararası ticaret bir döngü içerisinde birbirini etkilemektedir (Ateş ve Işık,2010:100). Farklı kültürlerden bireylerle, daha uzun mesafelerden ticaret yaparken bireylerin sektör hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip olmaları ve var olan bilgi ve becerilerini artırmaları konusunda da uluslararası ticaret ve lojistik alanında alınacak eğitim büyük öneme sahiptir (Özkan,2018:57; Akkoca,2012:80).

Lojistik eğitimi, müşteri ihtiyaçlarına uyum sağlamak amacıyla ürünlerin üretim ve tüketim noktaları arasında etkin bir biçimde taşınabilmesi ve depolanabilmesi için gerekli prosedürlerin uygulandığı ve kontrol edildiği bilgi sürecini ifade etmektedir (Tunç vd.,2017:347). Lojistik eğitiminin amacı, lojistik kavram ve sorunlarına yönelik bilgileri sistematik biçimde öğrenmiş, lojistik alanında araştırma yapabilen, yeni yönelimler hakkında bilgi sahibi, edindiği bilgileri bir soruna çözüm üretme aşamasında kullanabilen, ekip ve bireysel çalışmalarda sorumluluk üstlenebilen, etik değerler hakkında bilgi sahibi ve insan haklarını koruma bilincinde olan insan gücü yetiştirmektir (Çetinkaya,2014:175-176). Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi aşamasında üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Entelektüel zenginliğe fayda sağlayan üniversiteler, dünyadaki teknolojinin öğrenildiği, özümsemiği, yenilediği ve hazır iş gücünün yetiştirildiği kurumlardır. Araştırma yapmak, bilim üretmek ve üst düzey eğitim sağlamak üniversitelerin görevlerindedir. Bu açıdan üniversiteler nitelikli insan gücü yetiştiren kurumlar olarak görülmektedir (Altınok,2008:41). Lojistik ile ilgili eğitimler üniversitelerin meslek yüksekokulları, dört yıllık yüksekokullar, fakülteler ve enstitülerinde ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerde verilmektedir. Bu bölüm mezunlarına da lojistikçi denilmektedir.

Uluslararası ticaret alanında eğitim vererek bireylerin bilgi birikimini artırmak amacıyla taşıyan Uluslararası Ticaret Bölümü ise 1995 yılında Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda akademik faaliyetlerine başlamıştır

(<https://intt.boun.edu.tr/tr/misyon-vizyon,a.g.i.s>). 1995 yılından itibaren Uluslararası Ticaret Bölümü farklı üniversitelerde, farklı programlar adı altında açılmıştır. 2021 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinden elde edilen bilgilere göre bugün ülkemizde 63'ü devlet, 44'ü vakıf üniversitesi olmak üzere 107 üniversitede lisans düzeyinde uluslararası ticaret bölümü mevcuttur. Bu bölümle ilgili eğitimler Uluslararası Ticaret, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik, Uluslararası Ticaret ve Finansman, Uluslararası Ticaret ve Finans Programları adı altında ve Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, İşletme, İktisadi ve İdari Bilimler, Uygulamalı Bilimler, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler, Ticari Bilimler, İşletme ve Yönetim Bilimleri, İnsan ve Toplum Bilimleri, Açık ve Uzaktan Eğitim, Sosyal ve Beşeri Bilimler, İşletme ve Ekonomi, Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Fakültelerinde verilmektedir. Bu bölümlerde toplam 7225 öğrenci bulunmaktadır (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM),2021). Ön lisans eğitimi kapsamında ise dış ticaret bölümlerinde eğitimler verilmektedir.

Günümüzde ticaretin ulusal olmaktan çıkıp uluslararası hale gelmiş olması ticaret sektörü için büyük bir gelişmedir. Uluslararası alanda ticaretin en iyi şekilde gerçekleşebilmesi için lojistik desteğinin olması şarttır. Bu bağlamda Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü büyük öneme sahip olmakta, bugünün ve geleceğin meslekleri arasında yer almaktadır. Bugün ülkemizde dokuzu vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 41 üniversitede Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü mevcut olup bu üniversitelerden altısının ikinci öğretim programı, ikisinin ise açık öğretim programı bulunmaktadır ve Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümünde lisans düzeyinde 650'si açık öğretim, 270'i ikinci öğretim öğrencisi olmak üzere toplam 2835 öğrenci öğrenim görmektedir (ÖSYM,2021). Ek olarak beş vakıf üniversitenin eğitim dili İngilizcedir. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi bölümü ise biri vakıf, yedisi devlet üniversitesi olmak üzere toplamda sekiz üniversitede bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 3077'si açık öğretimde olmak üzere toplamda 3629 öğrenci öğrenim görmektedir (<https://www.basarisiralamalari.com/uluslararasi-ticaret-ve-lojistik-yonetimi-taban-puanlari-2020-ve-basari-siralamalari-osym/,a.g.i.s>).

3.3. Lisansüstü Eğitimin Önemi

Bireyler lisans eğitiminde edindikleri bilgilerle çağın belli bir bölümüne cevap verebilecek yetkinliklere sahip olmaktadır. Fakat sürekli gelişen teknoloji ve bilgi ile birlikte değişen dünyada bireylerin çağa ayak uydurabilmesi, gelişim ve değişimde öncü rolünü üstlenebilmesi için edindikleri bilgileri sürekli yenilemeleri ve öğrenmeye istekli olmaları gerekmektedir (Aydemir ve Çam,2015:7). Bilgi üretim hızının son yıllarda artmasıyla beraber lisans seviyesinde verilen eğitim-öğretim süresinin yetersiz kaldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra lisans programlarına talebin fazla olması neticesinde mezun sayısında artış meydana gelmiştir (Kurtoglu Erden ve Seferoglu,2021:940). Mezun sayısındaki artışla birlikte bireyler ileri düzey eğitime ve farklı niteliklerle donanmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan lisansüstü eğitim büyük öneme haizdir (Bülbül,2003:167). Lisansüstü eğitim belli bir alanda ayrıntılı biçimde incelemeler gerçekleştirerek lisans eğitiminden daha yüksek bilgi, beceri ve sentezleme becerisine sahip olmayı gerektiren sorunlara çözüm getirebilme, bilgi üretimine katkı sağlama ve mesleki alanlarda uzmanlaşma amacıyla ortaya çıkan bir programdır (Koşar vd.,2020:371).

Değişen dünya ile birlikte ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlar artarak devam etmekte, bu durum da devamlı sorgulayıp araştıran, bilgi üretebilen, yaratıcı düşünebilen, teknolojik araçları etkin ve verimli kullanabilen, düşüncelerini kolay bir biçimde dile getirebilen ve takım çalışmasına yatkın bireylerin yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır (Ulusoy ve Güçlü,2020:370). Devamlı gelişen eğitim-öğretim sürecine sahip olmak, öğretim ve araştırma programları arasında uyum sağlamak, uyumun sürekliliğinin sağlanabilmesi amacıyla planlama yapmak, uluslararası ölçülere göre bilimsel araştırmalar gerçekleştirmek, ekonomik kalkınmaya dolaysız şekilde katkı sağlayacak uzmanlar yetiştirmek ve eğitim düzenini geliştirmek üniversitelerin temel özellikleridir (Karakütük,2019:505). Üniversiteler hem dünyada hem de Türkiye’de refah sağlama, toplumun gelişmesine yardımcı olma, teknolojik ve bilimsel ilerlemenin sağlanmasında kayda değer görevler üstlenme sebebiyle önemli bir yere sahiptir (İbiş,2014:117).

Üniversitelerin ve araştırmaların gelecek dönemleri için hayati bir rol üstlenen lisansüstü eğitim ekonomiyi büyütme, yenilik ve kalkınmaya destek olmak amacıyla gerekli olan üst düzey becerileri sağlamaktadır. Bu bakımdan toplumun pek çok ihtiyacını karşılayan lisansüstü eğitimin daha fazla teşvik edilmesi ve söz konusu eğitime erişimin kolaylaştırılması gerekmektedir (İlter,2021:1593). Lisansüstü eğitim, üniversitenin gereksinim duyduğu

akademisyenleri yetiştirmenin yanı sıra toplumun ihtiyacı olan insan gücü ve araştırmacıları da yetiştiren en üst merci olarak görülmektedir (Günay,2018:82). Lisansüstü eğitim araştırma-geliştirme, eğitim-öğretim, sosyo-ekonomik ve psiko-sosyal olmak üzere dört boyutta ele alınmaktadır. Kişiyi tutum, bilgi ve becerilerin aşılması eğitim-öğretim boyutunu, bireyin araştırma yapabilme becerisi edinmesi ve akademik açıdan becerilerini geliştirebilmesi araştırma-geliştirme boyutunu, çevreye uyum sağlayabilme ve kendine olan güvenin artırılması psiko-sosyal boyutunu, yaşamını idame ettirecek iş ve mesleğe ilişkin etmenler de sosyo-ekonomik boyutunu temsil etmektedir (Kılınç vd.,2020:1757).

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne göre lisansüstü eğitim programları yüksek lisans (tezli-tezsiz), doktora ve sanatta yeterlik olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır (Mevzuat Bilgi Sistemi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği). Tezli yüksek lisans bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak bilgiye erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneği sağlarken, tezsiz yüksek lisansta öğrencinin mesleki konularda bilgi edinmesine ve mevcut bilgiyi nasıl uygulayacağına dair yetkinlik kazandırılmaktadır. Doktora programında ise bağımsız araştırma yapabilme, bilimsel problemleri geniş ve derin bir bakış açısıyla inceleyerek; yorumlayabilme, analiz edebilme ve yeni sentezlere ulaşabilme gibi becerilerin edinilmesi amaçlanmaktadır (Mevzuat Bilgi Sistemi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği). Yapılan açıklamalar ışığında yüksek lisans eğitimi lisansta öğrenilen bilgilerin sentezlendiği, doktora eğitimi ise lisans ve yüksek lisans eğitiminde edinilen bilgilerin daha kapsamlı bir bilimsel esere dönüştürüldüğü basamak olarak nitelendirilebilmektedir (Karaman ve Bakırcı,2010:99). Lisansüstü programlarda bir yandan öğrencilere yukarıda belirtilen beceriler kazandırılırken diğer yandan bilimsel araştırmalar yapılmaktadır. Yapılan bu araştırmalar sonucunda edinilen bilgiler bilgi birikiminin artmasına yardımcı olmaktadır. Bu programlar aracılığıyla geleceğin bilim insanları yetiştirildiğinden ve bilgi üretimi yapıldığından bu programların akademik camiada kayda değer bir yerinin olduğu vurgulanmaktadır (Özenç ve Özenç,2018:3).

Lisansüstü eğitimde nicelikten çok nitelik önemlidir (Bozan,2012:184). Çünkü lisansüstü eğitimin niteliği, üniversitenin niteliğini, üniversitenin niteliği de toplumu etkilemektedir. Öğretim kademesinde bulunan tüm hocaların üniversite bünyesinde yetiştirilmesi ve eğitim sistemindeki uzman ve akademisyenlerin tümünün lisansüstü kademelerde yetiştiriliyor olması konuya verilen değeri artırmaktadır (Alhas,2006:34-35).

3.4. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Alanında Lisansüstü Eğitim

Alınabilecek en üst eğitim seviyesi olan lisansüstü eğitim lisans diplomasına sahip olan öğrencinin ilgi duyduğu alanda yüksek lisans ya da doktora eğitimi görerek uzmanlaşma sağlamasıdır. Lisansüstü çalışmalar gerçekleştirilirken ülke ihtiyaçları çerçevesinde programların düzenlenmesi, uygulanması, geliştirilmesi ve bu alanda eğitim verebilecek düzeyde öğretim elemanının yetiştirilmesi büyük önem teşkil etmektedir (Coşkun vd.,2014:378).

İşletmelerin en değerli varlığının insan kaynağı olduğu günümüz dünyasında varlıklarını başarıyla devam ettiren işletmelerin güçlü vizyon, bilgi, beceri ve deneyime sahip olan insan kaynağına sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda uluslararası ticaret ve lojistik lisansüstü eğitiminin amacı; uluslararası ticaret ve lojistiğin ilkeleri, stratejileri ve teknikleri hakkında bilgi sahibi, ulusal ve uluslararası alanlarda araştırma yapabilen, problem tanımlama ve çözüme becerilerine sahip olan, çalışmalarını etik değerler çerçevesinde yürütebilen, teori ve uygulamaları entegre edebilen, çalışma hayatında bugünün ve geleceğin ihtiyaçları çerçevesinde kendini yenileyebilen ve özgüven sahibi bireyler yetiştirmektedir. Gerek yasal düzenleme kapsamında taşıma ve lojistik faaliyetlerini yürüten işletmelerin “ihtisas diplomalı yöneticiler” tarafından yönetilme zorunluluğu gerekse ticaret ve lojistik arasında bulunan yakın ilişki sebebiyle Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü, lisansüstü mezunlarına imtiyaz kazandırmaktadır (<https://sbe.yeditepe.edu.tr/tr/uluslararasi-ticaret-ve-lojistik-yonetimi-yuksek-lisans-programi>, a.g.i.s).

Özkan (2018) çalışmasında Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik alanında yüksek lisans eğitimi veren 13, doktora eğitimi veren dört üniversitenin olduğunu, yüksek lisans eğitimi veren dokuz üniversitede tezli-tezsiz, dört üniversitede sadece tezli yüksek lisans programının mevcut olduğunu belirtmiştir. Bugün ise ülkemizde Uluslararası Ticaret ve Lojistik alanında yüksek lisans eğitimi veren 24, doktora eğitimi veren sekiz üniversite bulunmaktadır. Bu bölümde eğitim veren üniversitelerin sayısındaki yükselme neticesinde Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümüne verilen önemin her geçen gün arttığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.1. Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yüksek Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite Adı	Enstitü Adı	Program Adı
Akdeniz Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli, II. Öğretim-Tezsiz)
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (Tezli-İngilizce) – (Tezsiz-Türkçe)
Atatürk Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli)
Atılım Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Beykoz Üniversitesi	Lisansüstü Programlar Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz) Uzaktan Eğitim-Tezsiz
Bursa Teknik Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz) Uzaktan Eğitim-Tezsiz
Çankaya Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Gaziantep Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Giresun Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (Disiplinlerarası) (Tezli-Tezsiz)
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
İstanbul Arel Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli, II. Öğretim-Tezli)
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (Tezli-Tezsiz)
Kayseri Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli)
KTO Karatay Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli)
Maltepe Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli)
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (Tezli)
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli, II. öğretim-Tezsiz)
Tarsus Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli)
Toros Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik (Tezli-Tezsiz)
Yeditepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi (Tezli-Tezsiz)

Tablo 3.1’de 2021-2022 yılı eğitim öğretim dönemi temel alınarak Türkiye’deki üniversitelerde bulunan Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile ilgili yüksek lisans programları gösterilmiştir. Tablo araştırmacı tarafından Türkiye’deki tüm üniversitelerin web sayfaları taranarak oluşturulmuştur. Web sayfalarında yeterli bilgi bulunmayan üniversiteler tek tek aranmıştır. Türkiye’de yüksek lisans düzeyinde eğitim veren üniversitelerden 14 tanesi devlet, 10 tanesi vakıf üniversitesidir. Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü yüksek lisans eğitiminin 13 tanesi sosyal bilimler, bir tanesi lisansüstü programlar, 10 tanesi lisansüstü eğitim enstitüsü adı altında verilmektedir. Tablo 3.1 incelendiğinde 17 üniversitenin tezli ve tezsiz yüksek lisans programına, yedi üniversitenin tezli yüksek lisans programına sahip olduğu görülmektedir. Beykoz Üniversitesi tezli ve tezsiz yüksek lisans programının yanı sıra uzaktan eğitim-tezsiz yüksek lisans programına da sahiptir. Akdeniz Üniversitesi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesinin ikinci öğretim yüksek lisans programları tezsiz, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin ise tezli olarak verilmektedir. Yüksek lisans eğitimi 19 üniversitede Uluslararası Ticaret ve Lojistik, beş üniversitede Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi programı adı altında yer almaktadır. Yapılan inceleme sonucunda Işık Üniversitesinde Lojistik ve Uluslararası Ticaret yüksek lisans programının bulunduğu fakat pasif durumda olduğu, Altınbaş Üniversitesinde Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda YÖK Tez Merkezinde 2019 yılında tez yayınlamış olmasına rağmen 2021-2022 yılı eğitim öğretim döneminde ilgili bölümün mevcut olmadığı, Yaşar Üniversitesinin Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda YÖK Tez Merkezinde yayınlanmış tezleri bulunmasına rağmen üniversitenin bünyesinde bu ana bilim dallarının yer almadığı, önceden Mersin Üniversitesi bünyesinde bulunan Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümünün Tarsus Üniversitesinin kurulmasıyla oraya aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.2. Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik Doktora Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite Adı	Enstitü Adı	Program Adı
Akdeniz Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Atatürk Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Gaziantep Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Kayseri Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
KTO Karatay Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Maltepe Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Tarsus Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik
Yeditepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi

Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile ilgili doktora programları da mevcut olup Tablo 3.2’de gösterilmiştir. Tabloda 2021-2022 eğitim öğretim yılında Türkiye’deki üniversitelerde bulunan Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile ilgili doktora programları bulunmaktadır. Doktora programlarının beş tanesi devlet üniversitesi, üç tanesi vakıf üniversitesinde yer almaktadır. Doktora programlarının dört tanesi sosyal bilimler, dört tanesi lisansüstü eğitim enstitüsü adı altında sunulmaktadır. Yedi üniversitede bulunan doktora programı Uluslararası Ticaret ve Lojistik, bir üniversitede ise Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi adıyla açılmıştır. Ek olarak Hasan Kalyoncu Üniversitesinin Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda yayınlanmış doktora tezleri bulunmasına rağmen 2021-2022 yılı eğitim öğretim döneminde ilgili bölümde doktora programının mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

3.5. Lisansüstü Eğitim İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Bir alanın hangi konuma sahip olduğu ve nereye yöneldiğini anlayabilmek, o alandaki bilimsel gelişim bakımından önem teşkil etmektedir. Bu noktada herhangi bir alanda yazılmış lisansüstü tezlerin durumu söz konusu alanın güncel gelişmeler ile ne derece etkileşimde bulunduğu, güncel gelişmenin alana hangi düzeyde yerleştiği ve benimsendiğinin göstergelerinden biri olmaktadır (Yıldız vd.,2020:42). Lisansüstü çalışmalar alanyazına katkı sağlamak, güncel gelişme ve uygulamalar hakkında araştırmacıyı bilgilendirmek, mevcut

eksiklik ve aksaklıkların neler olduğunu ortaya çıkarmak ve bunlara çözüm önerileri getirebilmek, üzerinde çalışma gerçekleştirebilecek konuların olup olmadığını ortaya çıkarmak açısından büyük öneme sahiptir.

Tezlere ilişkin farklı alanlarda farklı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalarda araştırma kapsamına hangi çalışmaların dahil edildiği, en çok hangi yıllarda çalışma yapıldığı, çalışmaların hangi üniversitelerin bünyesinde hazırlandığı, konu dağılımları, yazım dili, en sık atıf yapılan kaynaklar, kullanılan araştırma yöntemleri ve veri toplama tekniklerinin neler olduğu, en fazla çalışmanın hangi anabilim dalında ve üniversitede gerçekleştirildiği gibi özellikler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

Hotamışlı ve Efe (2015), 2001-2013 yılları arasında duygusal zekâ ve liderlik ilişkisi konusunda gerçekleştirilen 25 çalışmayı incelemiştir. Araştırma kapsamına iki doktora, 17 yüksek lisans tezi ve altı makale dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda en çok çalışmanın 2006 yılında yapıldığı, yabancı kaynak kullanımının yoğunlukta olduğu, kaynak kullanımında makalelerin çoğunlukta olduğu ve nitel araştırma yöntemlerinden bibliyometrik analiz tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

İnce vd. (2017), 1990-2016 yılları arasında turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezleri araştırmıştır. Çalışma kapsamına YÖK'ün Ulusal Tez Merkezinde yer alan 177 tez dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre tezlerin çoğunluğu 2015 yılında yazılmış olup tezlerin yazım dili Türkçedir. En çok tez yüksek lisans düzeyinde ve Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı'ndan çıkmıştır. Gazi ve Balıkesir Üniversiteleri en fazla tez yazılan üniversitelerdir. Nicel araştırma yöntemleri yoğun olarak kullanılmış, veriler anket yoluyla toplanmış, frekans analizi, ANOVA, T testi ve betimsel istatistikler uygulanmıştır.

Kapkın vd. (2018), 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaları analiz etmiştir. Değerler eğitimi anahtar kelimesi kullanılarak YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunan tüm lisansüstü tezler incelenmiştir. İnceleme sonucunda en fazla çalışmanın yüksek lisans düzeyinde, 2012 yılı ve sonrasında, Eğitim Bilimlerinde ve İlköğretim Ana Bilim Dalı'nda yapıldığı, en sık kullanılan yöntemin tarama, en fazla tercih edilen örneklem grubunun ise öğrenciler olduğu ifade edilmiştir.

Gülmez vd. (2019), Türkiye'de 1981-2018 yılları arasında pazarlama alanında yazılan doktora tezlerini ele almıştır. Yapılan analizlerde doktora tezlerinin 2010-2018 yılları arasında yoğunlaştığı, tezlerin en çok devlet üniversitelerinde yazıldığı, en fazla değinilen konu

başlıklarının e-pazarlama/dijital pazarlama, pazarlama iletişimi, pazarlama stratejileri olduğu, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinin yüksek düzeyde tercih edildiği, en çok kullanılan veri toplama yönteminin birincil veri, en fazla tercih edilen analiz yönteminin faktör analizi olduğu ortaya konmuştur.

Özyurt ve Özgen (2020), 2008-2020 yılları arasında sağlık kurumlarında örgütsel bağlılık alanında yazılan 98 lisansüstü tezi incelemiştir. Araştırma sonucunda en fazla tezin 2019 yılında yazıldığı ve yazım dilinin Türkçe olduğu, çalışmaların en çok Sosyal Bilimler Enstitüsünde İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda yapıldığı, yüksek lisans tezlerinin yoğunlukta olduğu, örneklem olarak çoğunlukla hastane çalışanlarının tercih edildiği, çalışmaların İstanbul'da yoğun olarak yapıldığı veri toplama yöntemi olarak anket ve veri analizi için SPSS programının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Köşker (2020), 2001-2019 yılları arasında coğrafi işaret konusunda 34'ü yüksek lisans, dokuzu doktora olmak üzere 43 tezi analiz etmiştir. Araştırma sonucunda en çok tezin 2019 yılında yazıldığı ve en fazla tez yazılan üniversitenin Akdeniz Üniversitesi olduğu belirtilmiştir. En fazla tezin Turizm İşletmeciliği ve Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı tarafından hazırlandığı, tezlerde nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı fakat en fazla tercih edilen yöntemin nitel araştırma yöntemi olduğu yargısına ulaşılmıştır.

Atar ve Şener (2021), 1996-2019 yılları arasında çalışma hayatında ahlak ve etik üzerine yazılan tezleri araştırmıştır. Çalışma örneklemine 163 tez dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda en fazla lisansüstü tezin 2016 ve 2018 yıllarında yazıldığı, en çok tezin İşletme Ana Bilim Dalı'nda yayınlandığı, örneklem grubunda kamu ve özel sektör çalışanlarının yoğun olduğu, araştırma yöntemlerinde nicel yöntemlerin çoğunlukta bulunduğu ve nicel yöntemlerde anket tekniğinin kullanıldığı görülmüştür.

Bahçe ve Zorba (2021), 2000-2020 yılları arasında sporda kalite yönetimi alanındaki lisansüstü tezleri incelemeye tabi tutmuştur. Araştırma örnekleme 737 tezden oluşmaktadır. Sporda toplam kalite yönetimi alanında yazılan tezlerin tamamının yüksek lisans düzeyinde olduğu, bu alanda yazılmış doktora tezinin bulunmadığı dile getirilmiştir. En fazla tezin 2007 yılında yayımlandığı, en çok tezin Marmara Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi bünyesinde yazıldığı, nicel yöntemlerin çoğunlukta olduğu ve anket tekniğinin kullanıldığı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yazılan tezlerin yoğunlukta olduğu ortaya konmuştur.

Uluslararası Ticaret ve Lojistik alanında yazılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Fakat lojistik alanıyla ilgili yapılan makalelerin, bildirilerin ve lisansüstü tezlerin araştırıldığı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

Suvacı (2016), sosyal bilimler veri tabanında yayımlanan lojistik ve tedarik zinciri makalelerini incelemiştir. Tedarik zinciri ve lojistik kelimeleri kullanılarak 47 dergide 1776 çalışma taranmış, tedarik zinciri ve lojistikle ilgili toplam 34 makaleye ulaşılmış, bu makaleler bibliyometrik özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda konuyla ilgili sınırlı çalışmaların olduğu ve 2001 yılından önce bu konu ile ilgili yapılan çalışmaya rastlanılmadığı, en fazla çalışmanın lojistik köyler ile ilgili olduğu dile getirilmiştir.

Hajduk (2017), 1975-2015 yılları arasında yazılan şehir lojistiği ile ilgili yayınları bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırmıştır. ISI Web of Science, Scopus, Elsevier, Emerald ve EBSCO veri tabanlarında yayımlanan çalışmalar analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda en fazla belgenin Elsevier veri tabanında olduğu, Web of Science’da küresel düzeyde en üretken yazarın Taniguchi E. ve en önemli derginin 2015 yılında Transportation Science olduğu, Web of Science ve Scopus’ta Dablancl adlı yazarın 2007 yılında yayımladığı “ Good Transport in Large European Cities: Difficult to Organize, Difficult to Modernize” adlı makalenin en çok atıf alan makale olduğu tespit edilmiştir.

Duran ve Çelikkaya (2019), 2000-2019 yılları arasında lojistik üzerine yapılan 529 yüksek lisans ve doktora tezini bibliyometrik özellikleri açısından değerlendirmiştir. Bu tezlerin 408’inin yüksek lisans, 121’inin doktora tezi olduğu, 529 lisansüstü tezin 484’ünün Türkçe, 44’ünün İngilizce yazıldığı, doktora tezinin en fazla hazırlandığı yılların 2011, 2015, 2016 ve 2017, yüksek lisans tezinin ise 2014, 2015, 2016 ve 2017 yılları olduğu vurgulanmıştır.

Korkmaz ve Çetinkaya (2019), 1993-2017 yılları arasında Türkiye’de lojistik ve tedarik zinciri alanlarında yapılan çalışmalarını analiz etmiştir. Araştırmanın evreni 525 tezden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda tezlerin çoğunluğunun devlet üniversitelerinde ve İstanbul, İzmir ve Ankara illerinde hazırlandığı ortaya konmuştur. 2000 yılından önce az sayıda çalışma yapıldığı, İstanbul Teknik Üniversitesinin tedarik zinciri alanında en çok çalışma yapan üniversite olduğu, lojistik alanında en fazla çalışmanın Sosyal Bilimler Enstitülerinde gerçekleştirildiği, tedarik zinciri alanında en çok çalışmanın ise Doğa ve Uygulamalı Bilimler Enstitüleri tarafından yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Savrun ve Mutlu (2019), 2008-2018 yılları arasında kent lojistiği alanında yapılan çalışmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiştir. Araştırma kapsamına ISI Web of Science ve Scopus veri tabanlarında yer alan 341 çalışma dahil edilmiştir. Araştırma neticesinde en çok çalışmanın Web of Science veri tabanında yer aldığı, çalışmaların yoğun olarak konferans bildirimlerinden oluştuğu ve en fazla çalışmanın 2016 yılında yapıldığı tespit edilmiştir.

Alkan vd. (2020), 2000-2019 yılları arasında lojistik alanıyla ilgili makaleleri bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucunda en yüksek atıfların 2000 yılında yapıldığı, en sık kullanılan kelimenin yönetim olduğu, 2007 yılından sonra tersine lojistik kavramının kullanım sıklığının arttığı, en fazla makalenin Journal of Cleaner Production dergisinde yayınlandığı, Tahran Üniversitesinin en fazla yayın yapan üniversite olduğu, bu alanda en fazla yayın yapan araştırmacının Kannan Govindan ve en fazla çalışma yapan ülkenin ABD olduğu, en fazla işbirliğinin ABD-Çin arasında gerçekleştiği belirtilmiştir.

Erturgut ve Gürler (2020), 2010-2019 yılları arasında tersine lojistik alanında Web of Science veri tabanında bulunan çalışmaları ele almıştır. Araştırma evrenini 701 yayın oluşturmaktadır. Araştırma yöntemi olarak bibliyometrik analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre en fazla yayının 2015 yılında yapıldığı, tersine lojistik alanında en çok araştırma yapan üniversitenin ABD’de bulunan Auburn Üniversitesi olduğu, özetlerde tedarik zinciri kavramının yoğun olarak kullanıldığı ve en çok tercih edilen yöntemin analitik hiyerarşi süreci yöntemi olduğu tespit edilmiştir.

Erturgut ve Yılmaz (2020), 2004-2019 yılları arasında afet ve insani yardım lojistiği alanında yaptığı çalışmasında 854 makaleyi analiz etmiştir. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada afet lojistiği konusuna 2015 yılından sonra daha fazla ağırlık verildiği, European Journal of Operational Research dergisinin en fazla atıf alan dergi olduğu, en çok çalışmanın İşletme Bölümünde hazırlandığı ve ABD’nin en fazla yayın yapan ve atıf sayısı en yüksek ülke olduğu sonucu elde edilmiştir.

Çavdar (2020), 1990-2018 yılları arasında lojistik alanındaki lisansüstü tez çalışmalarını sosyal ağ analizi ile incelemiştir. 167 doktora, 729 yüksek lisans tezine ulaşılmış fakat bazı tezlere erişim imkanı olmadığından çalışma kapsamına 622 çalışma dahil edilmiştir. Çalışmada en fazla tezin 2018 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde ve İşletme Ana Bilim Dalı’nda yazıldığı görülmüştür.

Serdarasan vd. (2021), 2002-2020 yılları arasında lojistik ve tedarik zinciri alanında TR Dizin’de indekslenen çalışmaları ele almıştır. Çalışma sonucunda en sık kullanılan kelimenin lojistik olduğu, en fazla makalenin Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi’nde yayınlandığı, Dokuz Eylül Üniversitesinin en fazla yayın yapan üniversite, İşletme Bölümünün en fazla yayın yapan bölüm, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi’nin en fazla atıf alan dergi olduğu ve çok yazarlı makalelerin çoğunlukta bulunduğu saptanmıştır.

Tekin vd. (2021), 2016-2020 yılları arasında tersine lojistik alanında yapılan çalışmalarla ilgili Web of Science veri tabanından elde edilen 182 makaleyi araştırma kapsamına almış ve bibliyometrik analiz yöntemi kullanmıştır. Çalışma sonucuna göre tersine lojistik alanında yapılan çalışmalarda atıfların en çok 2019 yılında yapıldığı, sürdürülebilirlik anahtar kelimesinin yoğun olarak kullanıldığı, en fazla çalışmanın Çin Halk Cumhuriyeti tarafından gerçekleştirildiği ve Danimarka’nın en fazla atıf puanına sahip ülke olduğu görülmüştür.

Bigliardi vd. (2021), lojistik alanında endüstri 4.0 konusu hakkında bibliyometrik bir analiz gerçekleştirmiştir. Araştırma kapsamına Scopus veri tabanından elde edilen 131 makale dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda en fazla yayının 2019 yılında yapıldığı, en çok makalenin IFAC-PapersOnLine dergisinde yayımlandığı ve Almanlar tarafından yazıldığı, makalelerin çoğunda kavramsal/teorik yöntemlerin kullanıldığı ve en fazla ele alınan konunun mühendislik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın vd. (2021), 2020 yılında lojistik faaliyetleri konusunda yapılan çalışmaları incelemiştir. Araştırma kapsamına dahil edilen tezlerin 55’i yüksek lisans, 17’si doktora tezidir. Verilerin incelemesinde içerik analizi kullanılmıştır. İncelemeye alınan tezler lojistik teması ile genel ve lojistik faaliyetleri çerçevesinde özel bir biçimde değerlendirilmiş, lojistik genel teması kapsamında ele alınan tezlerde sürdürülebilirlik, performans ve sektörle ilgili konulara yoğunluk verildiği, lojistik faaliyetleri kapsamındaki tezlerin ise ulaştırma, depolama ve stok yönetimi hakkında yazıldığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve önemi, evreni, örnekleme, araştırma soruları, veri toplama ve analiz yöntemi, geçerlik ve güvenilirlik bilgileri yöntem kısmında ele alınmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünya ekonomileri teknoloji, iletişim ve ticarete yaşanan gelişmeler neticesinde olabildiğince birbirine yakınlaşmaktadır. Diğer taraftan uluslararası ticaretin liberalleştiği, girdi temini ve pazarlama faaliyetlerinin küreselleştiği bir dünyada; taşımacılık, depolama, satın alma ve envanter yönetimi gibi faaliyetler başta olmak üzere lojistik imkan ve fiyatlar uluslararası ticarete daha fazla önem arz eder hale gelmiştir (Erturgut,2016:4). Küreselleşen dünyada uluslararası ticaretin vazgeçilmez unsuru olarak nitelendirilebilecek olan lojistik sektöründe müşteri çeşitliliği artmakta, bununla birlikte müşterilerin beklentileri değişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu bağlamda işletmeler hem rekabet avantajına sahip olmak hem de sürekliliği sağlayabilmek adına lojistik sektörüne daha fazla önem vermektedir (Kışman ve Aydın,2020:1; Akçetin,2013:16). Bilhassa son yıllarda ekonomik kalkınmanın neticesinde ülkelerin dış ticaretlerinin yükselme eğiliminde olması ve dış ticaret işlemlerinin gün geçtikçe karmaşık bir hale bürünmesi lojistiğe verilen önemi artırmaktadır. Bu bakımdan ekonomik faaliyetlerin devamlılığı için ülkelerin sürdürülebilir iç ve dış ticaret sistemine sahip olması ve bu dış ticaret olgusunun da lojistik stratejileriyle desteklenmesi gerekmektedir (Türkoğlu ve Duran,,2019:89).

Gerek üretilen ürünlerin istenilen zamanda varış yerlerine ulaştırılması gerekse üretim artışının sağlanabilmesi çerçevesinde tüm süreçleri içeren ama özü itibariyle tedarik zincirinin etkin ve verimli yönetilmesi anlamını taşıyan lojistiğin, dış ticaret hacmine sağladığı katkı kayda değerdir (Çınar,2015,<https://www.dunya.com/kose-yazisi/dis-ticarette-lojistik/22719>, a.g.i.s). Küreselleşme ile birlikte ülkelerin dış ticaret hacminde meydana gelen artış ülkelerin lojistik faaliyetlerini geliştirmelerini gerekli kılmıştır. Lojistik sektöründe meydana gelen gelişmeler bir yandan üretim, dağıtım ve pazarlamayı kolaylaştırırken diğer yandan da ülkelerin küresel ticaret ortamında gerçekleştirdikleri yatırımlarda rekabet avantajı elde etmesine olanak sağlamaktadır (Hayaloğlu,2015:523). Lojistik hizmetlerinin uluslararası ticareti kolaylaştırması ve uluslararası ticaretin de lojistik faaliyetlerinin güçlenmesine katkı sağlaması nedeniyle uluslararası ticaret ve lojistik sektörü arasında ayrılmaz ve tamamlayıcı bir ilişki söz konusudur (Korkut vd.,2021:77; Jiang ve Wu,2017:2). Kısaca ülkelerin lojistik olanakları ne kadar gelişmiş ise dış ticaret performansları da o derece artmaktadır (Bozma

vd.,2017:401). Zayıf lojistik altyapı ve operasyonel süreçler global ticaret entegrasyonunun önünde büyük engel teşkil edebileceğinden, lojistik hizmetlerin kalitesi ve verimliliği uluslararası ticaret açısından büyük öneme sahip olmaktadır. Dünya ticaretinin artmasıyla beraber birçok ülkenin ticaret sistemi içerisindeki entegrasyonu hızlandırmak istemesi, açık küresel ekonomik sistemin sürdürülmesinin yanı sıra lojistik hizmetler gibi destek yapılarının miktar ve verimliliğinin artırılmasıyla mümkün olacaktır (Gani,2017:279).

Dünya koşullarının değişmesi toplum ihtiyaçlarının ve işletmelerin çalışma şekillerinin hızlı biçimde yenilenecek farklı rekabet stratejilerinin meydana gelmesine yol açmıştır. Söz konusu değişim lojistik faaliyetlerinin de artmasına neden olmuştur (Duran ve Çelikkaya,2019:153). Artan lojistik faaliyetleriyle beraber işletmeler artık gereksinim duydukları insan kaynağını bu alanda eğitilmiş bireylerden karşılama arzusunda olmaya başlamıştır. Sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahip olan lojistik sektörü birden fazla disiplinin ilgi alanına girdiğinden dolayı bu alanda çalışacak bireylerin donanımlı olması gerekmektedir (Bozyiğit ve Özkan,2020:564). Bu bakımdan Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü büyük öneme sahiptir. Gereksinim duyulan insan kaynağının yetiştirilmesi adına bu bölüme verilen değer hızla artmış, süreç akademik olarak da takip edilmeye başlanmış ve farklı yaklaşımlar benimsenerek sürece fayda sağlamak amaçlanmıştır (Çıkmak,2016:1).

Akademik araştırmalar, daha önce gerçekleştirilen bilimsel çalışmalardan sağlanan bulgular, ifade edilen fikirler ve incelenen yaklaşımlar üzerine inşa edilmektedir (Demirci,2014:73). Herhangi bir bilim dalında meydana gelen değişimleri açığa çıkarabilmek adına daha önce ilgili alanda yapılan çalışmaların incelenmesi önemli bir husustur (Kozak,2001:26). Araştırma yapılmasındaki temel amaç, çalışmanın nasıl bir bağlamda yürütülmesi ve süregelen araştırmalardan sentez yoluyla hangi tür boşlukların doldurulması gerektiğinin ortaya konmasıdır (Köroğlu,2015:61). Bu aşamada lisansüstü tezlerin önemi kayda değerdir. Çünkü lisansüstü tezler incelendiği takdirde hangi konuların yoğun olarak çalışıldığı ve hangi sonuçlara ulaşıldığı, hangi konularda eksikliklerin söz konusu olduğu, boşluğu doldurabilmek adına hangi konularda çalışılması gerektiği ve gerçekleştirilen çalışmayla alana ne tür bir fayda sağlanacağı hakkında bir kanıya varılabilmektedir.

Yapılan alanyazın taraması sonucunda eğitim, yenilikçilik, yeşil tedarik zinciri, pazarlama, sosyal medya kullanımı, turizm, çocuk edebiyatı, işletme, iletişim, teknoloji, mobil öğrenme, uluslararası konaklama, duygusal zeka ve liderlik, inovasyon, spor, ahlak ve etik, sağlık, bankacılık, sosyal hizmet, otizm, rehberlik ve psikolojik danışma, muhasebe ve finansman, hizmet kalitesi alanlarında birçok çalışmanın (Akbaba ve Tunagör, 2018;

Altunçekiç, 2020; Amirbagheri vd., 2019; Atar ve Şener, 2021; Atsan ve Çetinsöz, 2019; Aytar ve Soyly, 2017; Bahçe ve Zorba, 2021; Bali vd., 2016; Camprubí ve Coromina, 2016; Chen vd., 2020; Çağlar ve Özkan, 2021; Çakıroğlu vd., 2021; Çalışkan ve Serçe, 2018; Çelik, 2016; Çiçekdağı, 2020; Çilingir, 2017; Dehdarirad vd., 2015; Dilmaç, 2020; Doğan vd., 2016; Doğan ve Altınkaynak, 2019; Ektem ve Özer Aytekin, 2020; Erdem ve Gezen, 2014; Erer ve Şahin, 2020; Gülmez vd., 2019; Gündüz vd., 2017; Gürel vd., 2017; Habiboğlu vd., 2020; Hoşgör ve Tosun, 2020; Hotamışlı ve Efe, 2015; Hotamışlı ve Erem, 2014; İlbak ve İlkım, 2020; İnce vd., 2017; Kalınkara, 2021; Kapkın vd., 2018; Kavgaoğlu vd., 2021; Kayasandık vd., 2017; Koç vd., 2020; Köşker, 2020; Köybaşı, 2020; Martino vd., 2021; Mutlu, 2018; Özyurt ve Özgen, 2020; Parsons, 2013; Patrick ve Hee, 2020; Quian vd., 2019; Sarioğlu vd., 2021; Seçer vd., 2014; Sevim, 2020; Şahin ve Boztunç Öztürk, 2018; Şekeroğlu ve Kızıloğlu, 2021; Taylor ve Kent, 2010; Turan vd., 2018; Turgut ve Varlı Denizalp, 2021; Türer, 2013; Uygun ve Sönmez, 2019; Yeşilyurt, 2021; Yıldız, 2020; Yıldızay ve Çetin, 2018; Yılmaz vd., 2015; Yılmaz, 2019; Yılmaz, 2019; Yürekli ve Uyar, 2020) olduğu görülmektedir Aynı şekilde lojistik alanında da pek çok çalışmanın (Alkan vd., 2020; Aydın vd., 2021; Bigliardi vd., 2021; Çavdar, 2020; Duran ve Çelikkaya, 2019; Erturgut ve Gürler, 2020; Erturgut ve Yılmaz, 2020; Georgi vd., 2013; Korkmaz ve Çetinkaya, 2019; Müssigmann vd., 2020; Qaiser vd., 2017; Ren vd., 2020; Saglietto, 2021; Serdarasan vd., 2021; Spens ve Kovacs, 2006; Suvacı, 2016; Tekin vd., 2021; Wang vd., 2016) varlığı dikkat çekmektedir.

Alanyazında gerçekleştirilen inceleme sonucunda Halk Sağlığı, Radyo Televizyon ve Sinema, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Sosyal Hizmet gibi farklı Ana Bilim Dalı'nda (Kurt ve Ceylan, 2021; Koç, 2021; Polat, 2010; Şahin vd., 2018; Zengin ve Çalış, 2017) lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalarla da karşılaşmıştır. Fakat Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı'nı kapsayan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı Türkiye'de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle inceleyerek bu tezlerle ilgili genel bir profil ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda bu ana bilim dallarında tamamlanan tezlerin yazıldığı üniversite, danışman unvanı, yazım dili, konu, yıl, sayfa sayısı, tez türü, üniversite türü, yöntem, veri türü, hipotez, örneklem, örneklem sayısı, geçerlik-güvenirlik, veri toplama ve analiz yöntemleri ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bulgular neticesinde hangi konularda hangi veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılarak hangi dilde araştırmaların yapıldığı tespit edildiği için bu araştırmanın

Uluslararası Ticaret ve Lojistik alanında araştırma yapmak isteyen araştırmacılara bu alandaki boşluklara dikkat çekerek yol göstereceği, alanyazına katkı sunacağı ve bu alanda daha önce yapılan bir çalışma mevcut olmadığından var olan boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

4.2. Araştırma Soruları

Araştırma nitel bir araştırma olduğu için hipotez oluşturulmamış, bunun yerine araştırma sorusu tercih edilmiştir. Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda yazılmış lisansüstü tezlerle ilgili olarak aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur.

1. Tezlerin genel özellikleri nelerdir?
2. Tezler nasıl tasarlanmıştır?
3. Tezlerde hangi veri toplama yöntemleri bulunmaktadır?
4. Tezlerde kullanılan analiz yöntemleri nelerdir?

4.3. Araştırmanın Evreni ve Veri Toplama Yöntemi

Araştırılan konuyu oluşturan elemanların tümünü içeren yapıya evren denilmektedir (Özen ve Gül,2010:395). Evren araştırmacının gerçekleştirdiği araştırmada elde ettiği bulguların genellendiği ve bunlar arasından araştırma örneklemini seçtiği büyük grup olarak adlandırıldığından ortak özellik barındıran her türlü öge evren kapsamında değerlendirilebilmekte ve araştırmacının amacı doğrultusunda farklı özellikler çerçevesinde sınırlandırılabilir (Özkan,2018:95). Evren genel evren ve araştırma evreni olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel evren tanımlanması kolay, ulaşılması zor hatta çoğu zaman olanaksız olan evren olarak tanımlanırken, çalışma evreni doğrudan gözlemlenebilen ya da seçilen örnek kümeyle yönelik gerçekleştirilen gözlemlerden yararlanılarak ortaya görüş konabilen evren olarak açıklanmaktadır (Koç Başaran,2017:482). Gerçekleştirilen her çalışmada bir evren mevcuttur. Bu evren, üzerinde araştırma yapılması hedeflenen ve tüm evrene yönelik olarak elde edilen bulguların, buradaki birey ve objelere genellemesinin yapılabileceği evrendir (Aziz,2020:47). Evrende bulunan tüm öğelere ulaşmak çoğu zaman mümkün olmadığından dolayı örnekleme işlemine başvurulmaktadır. Fakat bu durum her çalışmada örnekleme yoluna gidilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Evrenin küçük olduğu ve ulaşım zorluğunun söz konusu olmadığı durumlarda evrenin tümü araştırma kapsamına dahil edilebilmektedir (Gürbüz ve Şahin,2018:125). Tüm evrenin araştırma

kapsamına dahil edilmesi “ tam sayımlı “ evren olarak nitelendirilmektedir. Yapılan araştırmada da evren ulaşılabilir olduğundan örneklem tercih edilmemiş, araştırma çalışma evreni üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın evreni Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tüm lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bazı tezlerin erişimine yazarı tarafından izin verilmediği için ulaşılabilen ve YK’un Ulusal Tez Merkezinin ilgili bölümünde bulunan tüm tezler araştırma kapsamına dahil edilmiştir. YK’un internet sitesinden Ulusal Tez Merkezine girilmiş, detaylı tarama butonuna tıklanmış, ana bilim dalı olarak Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı seçilmiş, tezin türü ve izin durumuna ilişkin herhangi bir seçim yapılmamıştır. Yapılan tarama sonucunda Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda 271 teze ulaşılmış, 2 tezin erişimine izin verilmediği ve bir tez sistemde iki kez yer aldığı için 268 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda ise 112 teze ulaşılmış ve tüm tezler araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın verileri doküman analizi yoluyla toplanmıştır. Doküman analizi olay ve olgular hakkında bilgi veya veri elde etmek amacıyla yazılı belgelerin incelenmesidir (Karataş,2015:72). Diğer bir tanıma göre hem basılı hem elektronik tabanlı bilgi ve belgelerin sistematik biçimde analiz edilmesidir (Yavuzalp vd.,2017:761). Belli bir kitap ya da belgenin belli başlı bir takım özelliklerinin sayısallaştırılarak belirlenmesi amacıyla doküman analizi yapılabilmektedir (İnce vd.,2017:120). Doküman analizi, hem başka araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı hem de kendi başına bağımsız bir yöntem olarak kullanılabilir (Kıral,2020:176). Bu yöntem diğer araştırma yöntemlerine oranla daha ekonomik ve zaman bakımından daha tasarrufludur. Çünkü veri elde edebilmek için diğer yöntemlerde olduğu gibi uzun görüşme ve gözlemlere ihtiyaç duyulmamaktadır. Araştırmacı tarafından belgelerin incelenmesi yeterlidir (Güçlü,2019:138).

Doküman analizi çalışmalarında birincil belgeler ve ikincil belgeler olmak üzere iki tür doküman kullanılmaktadır. Birincil belgeler incelenmesi düşünülen belli bir olay ve davranışın onu deneyimleyen kişiler tarafından ortaya çıkarıldığı, onların görgü tanıklarına atıfta bulunan belgeler iken, ikincil belgeler olay yerinde bulunmayıp görgü tanıklarının ifadesiyle belgeleri derleyen kişiler tarafından ortaya konan belgelerdir (Sak vd.,2021:230). Ajandalar, reklamlar, kitaplar, broşürler, günlük dergiler, mektuplar, haritalar, çizelgeler,

toplantı tutanakları, kılavuzlar, etkinlik programlarının yer aldığı metinler gibi farklı biçimlerde doküman çeşitleri mevcuttur (Bowen,2009:27-28).

Yapılan araştırmada değişkenler daha önce farklı alanlarda yapılan çalışmalar (Akman ve Ökten, 2018; Aslantürk, 2019; Bayın, 2015; Ceran vd., 2018; Erdoğan, 2020; Kavgaoğlu vd., 2021; Maden ve Önal, 2021; Özkan Pir, 2019; Savaşkan ve Göktaş Kulualp, 2019; Toptaş ve Gözel, 2018; Tuğan ve Ömürgönülşen, 2020; Zengin ve Serdaroğlu, 2020) incelenerek belirlenmiştir. Bunun sonucunda da tezler üniversite, danışman ünvanı, yazım dili, konu, yıl, sayfa sayısı, tez türü, üniversite türü, yöntem, veri türü, hipotez, örneklem, örneklem sayısı, geçerlik-güvenirlik, veri toplama ve analiz yöntemleri bakımından tek tek ele alınmıştır. İlk inceleme 18.10.2021-26.10.2021 tarihleri arasında, ikincisi ise 14.11.2021-21.11.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

4.4. Araştırmanın Analiz Yöntemi

Araştırmanın analiz yöntemi içerik analizidir. Araştırma kapsamında 380 tez içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizinin Columbia Gazetecilik Okulunun nicel gazete analizlerine yönelik çalışmalarıyla 20. yüzyılın başında ortaya çıktığı ve bu alanda H. Lasswell'in ilk önemli kişi olduğu söylenmektedir (Öğülmüş,2019:213). İçerik analizine ilişkin birçok tanım mevcuttur. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

İçerik analizi, herhangi bir alanda var olan alanyazını değerlendirmeye olanak sağlayan bir yöntemdir (Schreglmann,2016:1494). İçerik analizi, belirli kodlamalara dayalı olarak yapılan, metnin içinde yer alan bazı sözcüklerin daha küçük içerik kategorilerine indirgendiği sistematik ve yenilenebilir bir tekniktir (Karakaş Özür,2014:123). Metinden geçerli çıkarımlarda bulunabilmek için bir dizi işlemin gerçekleştirildiği araştırma yöntemidir (Weber,1990:9). İçerik analizi, araştırmacı tarafından inceleme kapsamına dahil edilen konu hakkında eksik yön kalmayacak şekilde kategori oluşturulması ve sonrasında oluşturulan kategorilerin seçilen metinler arasında ne derece gözlemlendiğinin belirlenmesine ilişkin analiz yöntemi şeklinde tanımlanmaktadır (Altuntaş ve Tuna,2012:32).

Bu yöntem günümüzde yaygın biçimde kullanılan analitik araçlardan biridir ve başta sosyal bilimler olmak üzere psikoloji, bilgi ve kütüphane bilimi, gazetecilik, iletişim, bilgisayar temelli araştırmalar gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Araştırmacı nitel çalışmaların yanı sıra nicel çalışmalarda da içerik analizi yöntemini tercih edebilmektedir (Güçlü,2019:168). Toplanan verilerin derinlemesine analizini gerektiren içerik analizi

yöntemi önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. İçerik analizinde toplanan verilere açıklama getirebilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanmaktadır (Toptaş ve Gözel,2018:138). İçerik analizi yönteminde benzer nitelik taşıyan veriler belirli temalar ve kavramlar bağlamında bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Sözbilir,2009:7). İçerik analizinde yapılması gereken şey verilerin dahil olduğu ortamın belirli yönlerine ilişkin çıkarımlar yapmak ve söz konusu çıkarımları, araştırma yapılan sistemde yer alan sabit faktörlere ilişkin bilgileri kullanarak açıklamaktır. Bu aşamada veriler sembolik biçimde açıklanabilecek duruma gelmekte ve araştırmacının ilgilendiği konu hakkında bilgi vermektedir (Hepkul,2002:8). İçerik analizi sosyal ve davranış bilimleri alanında yazılı içeriklerin incelenmesinin yanı sıra farklı iletişim türlerinin şekil ve biçimlerinin değerlendirilerek iç yapılarının ortaya çıkarılmasında da kullanılan bir yöntemdir. İçerik analizinde belirli içeriklerde belirli özelliklerin var olup olmadığı ya da ne kadar sık bulunduğu tespit edilmektedir (Türer,2013:321).

4.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Bilimsel araştırmaların sonuçlarının inandırıcı olması en önemli ölçütler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda inandırıcılığı sağlamak adına araştırmalarda yaygın olarak geçerlik ve güvenirlilik ölçütleri kullanılmaktadır (Başkale,2016:23). Maxwel, Kwale, Hammersley ve Silverman gibi araştırmacılar nitel araştırma yöntemleri kullanarak veri elde eden tüm araştırmacıların, çalıştıkları konuya ilişkin geçerlik ve güvenirlilik analizleri yaptıkları takdirde araştırmaya atfedilen önemin artacağını ve çalışmanın hak ettiği değeri bulacağını dile getirmişlerdir (Yıldırım,2010:81). Geçerlik ölçme aracı vasıtasıyla ölçülmek istenen özelliğin diğer özellikler karıştırılmadan doğru biçimde ölçebilme becerisi iken, güvenirlilik farklı zamanlarda aynı koşullar altında, aynı bireylere, aynı araç ile uygulanan ölçümün aynı sonuçları vermesidir (Toy ve Tosunoğlu,2007:8-10). Güvenirliği sağlamanın ön koşulu seçilen ölçüm aracının yapılacak olan ölçüme uygun olmasıdır (Aziz,2020:56). Geçerlikle ilgili ise üç önemli husus vardır (Gürbüz ve Şahin,2018:160). Bunlardan ilki ölçülmek istenen özellik ile ölçüm aracının uyumlu olmasıdır. İkincisi, kurallara uygun ölçümün yapıp yapılmadığıdır. Üçüncüsü ise ölçümden elde edilen verinin ölçülmek istenen özelliği gerçekte ne derece yansıttığıdır.

Nitel araştırmalarda veri elde etmenin amacı daha önce oluşturulmuş hipotezleri test etmek değil, oluşturulan örneklem grubu ile belirli bir olguyu tanımlamak, yorumlamak ve

bunların anlaşılmasını sağlamaktır (Tanyaş,2014:27). Nitel araştırmalarda bir olgunun varlığı ve ne anlama geldiği, nicel araştırmalarda ise daha çok olgunun ne derecede var olduğu açıklanmaya çalışılmaktadır. Yani nitel çalışmalarda olgu ve olayların niteliği, nicel çalışmalarda ise sayısal özellikler ön plana çıkmaktadır (Karataş,2015:76). Nitel araştırma yöntemlerinde genellemenin yapılması güç olduğundan, nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerinin nitel yöntemlerde kullanılması mümkün değildir (Şener vd.,2017:8). Güvenirlik araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ve aynı veya benzer yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen başka bir çalışmanın yapılması durumunda ne derece aynı sonuçlara ulaşılacağıyla ilgilidir. Fakat nitel araştırmaların doğası gereği aynı çalışmanın her defasında aynı sonucu vermesi olası değildir (Güçlü,2019:403).

İçerik analizi yönteminde güvenilirliği sağlamak adına kodlama işlemi yapılmaktadır. Buradaki en önemli husus kategorilerin belirlenmesi ve açık bir biçimde tanımlanmasıdır. Kategorilerin belirlenip açık bir biçimde tanımlanmasıyla güvenilirlik ve nesnellik artmış olacaktır. Bir başka ifadeyle yorumlanan kategorilerin araştırmacılar arasında veya farklı iki zaman diliminde değişiklik göstermemesi, nesnelliliğin ön koşullarından biri olan güvenilirliği sağlamaktadır (Yüksel,2015:44). İçerik analizinin güvenilirliği sağlanırken araştırmacılar arası güvenilirlik ve zaman açısından güvenilirlik olmak üzere iki yöntem kullanılmaktadır. Araştırmacılar arası güvenilirlik, farklı araştırmacıların analiz aşamasında kodlama kuralları doğrultusunda aynı analizi gerçekleştirmeleri, zaman açısından güvenilirlik ise aynı araştırmacının aynı kurallar doğrultusunda iletişim içeriğini iki farklı zamanda kodlaması şeklinde tanımlanmaktadır (Bozyiğit,2016:139).

Yapılan araştırmada zaman açısından güvenilirlik yöntemi kullanılmıştır. Sadece bir kişi tarafından veri çözümlene işlemi gerçekleştirildiğinde güvenilirlik, kodlama formunun aynı çözümlene birimine farklı zaman dilimlerinde uygulanması neticesinde benzer sonuçların elde edilmesiyle sağlanmaktadır.

Araştırmada güvenilirliği sağlamak adına YÖK Tez Merkezi iki farklı zaman diliminde taranmıştır. İlk inceleme 18.10.2021-26.10.2021, ikinci inceleme 14.11.2021-21.11.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. İki tarama sonucunda da benzer sonuçlar elde edilmiş, Kappa güvenilirlik katsayısı ,821 olarak bulunmuştur. Kappa istatistiği 0 ila 1 arasında değer alan, değer 1'e yaklaştıkça güvenilirliğin artmasının söz konusu olduğu ve ,81-1,00 aralığının çok yüksek olarak değerlendirildiği nitel araştırmalarda güvenilirliği belirlemek için kullanılan bir katsayıdır (Bıkmaz Bilgen ve Doğan,2017:66). Bunun yanı sıra güvenilirliği sağlamak

amacıyla değişkenler ve kategoriler açıkça gösterilmiş, kategorilerin nasıl oluşturulduğu, hangi kategorilerin altına hangi değişkenlerin hangi amaçla eklendiği açıkça belirtilmiştir. Bu sebeplerden ötürü araştırmanın güvenilirlik koşullarını sağladığı düşünölmektedir.

Nitel araştırmanın geçerliğinin kabul edilebilmesi için araştırmacının gerek veriyi elde etme sürecinde gerekse verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması işlemlerinde tutarlı olması ve tutarlılığı nasıl sağladığına ilişkin detaylı bilgi vermesi gerekmektedir (Baltacı,2019:380). Ek olarak araştırmacının araştırdığı konuyu yansız olarak gözlemlemesi, toplanan verilerin ayrıntılı olarak raporlanması ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının belirtilmesi geçerliği sağlamanın ön koşullarındandır (Yıldırım ve Şimşek,2013:291-292). Araştırmanın konusu tezler olduğu için bu tezlere ait özelliklerin ortaya çıkartılmasına yönelik değişkenlerin belirlenmiş olması, bu değişkenler belirlenirken hangi kaynaklardan yararlanıldığının açıklanması, bulunan sonuçların tutarlı olması gibi nedenlerle araştırmanın geçerli olduğu varsayılmaktadır.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Bulgular frekans tabloları şeklinde sunulmuştur. Her bir frekans tablosunda o değişkene ait toplam sıklık ve yüzde değerinin dışında, o değişkenin yüksek lisans ve doktora durumu da bulunmaktadır. Tablolar oluşturulurken bulguların daha iyi değerlendirilmesi ve anlaşılması için bazı değişkenlerde birleştirme yapılmıştır. Sayfalar ve örneklem sayıları kategori halinde verilmiş, bunun dışında ana konu değişkenleri belirli ana başlıklar altında toplanmıştır. Örneğin gümrük, depolama gibi konular lojistik başlığı içerisinde ele alınmıştır. Taşımacılık da lojistikle ilgili olmasına rağmen çok çalışılan bir konu olduğu için ayrı bir başlık halinde verilmiştir. Diğer seçeneğinde nelerin yer aldığı tabloların altındaki açıklama kısmında yazılmıştır.

Tablo 5.1. Tezlerin Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	Ulaşılabilen (İzinli) Tez Sayısı	Ulaşılamayan (İzinsiz) Tez Sayısı	Toplam
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	269	2	271
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	112	0	112
Toplam	381	2	383

Tablo 5.1’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında bulunan tez sayıları görülmektedir. Tablo 5.1’e göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda 112 tez mevcut olup ulaşılabilen tez yoktur. Uluslararası Ticaret ve Lojistik’te ise 269 ulaşılabilen, 2 tane de ulaşılabilen tez bulunmaktadır. Ancak bir tane tez sistemde iki kez yer almıştır. Bundan dolayı Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda aslında ulaşılabilen 268 tez mevcuttur. Mükerrer inceleme yapmamak adına bu tez kapsamdan çıkartılmış ve araştırma 380 ulaşılabilen tez üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.2. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Akdeniz Üniversitesi	28	0	28	7,4
Altınbaş Üniversitesi	1	0	1	,3
Atatürk Üniversitesi	5	0	5	1,3
Atılım Üniversitesi	10	0	10	2,6
Bandırma 17 Eylül Üniversitesi	16	0	16	4,2
Çanakkale18 Mart Üniversitesi	10	0	10	2,6
Çankaya Üniversitesi	17	0	17	4,5
Gaziantep Üniversitesi	24	0	24	6,3
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	20	4	24	6,3
İstanbul Arel Üniversitesi	4	0	4	1,1
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	2	0	2	,5
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	12	0	12	3,2
Kayseri Üniversitesi	3	0	3	,8
KTO Karatay Üniversitesi	10	0	10	2,6
Maltepe Üniversitesi	74	21	95	25
Mersin Üniversitesi	5	0	5	1,3
Ömer Halisdemir Üniversitesi	3	0	3	,8
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	11	0	11	2,9
Tarsus Üniversitesi	16	0	16	4,2
Toros Üniversitesi	38	0	38	10
Yaşar Üniversitesi	4	0	4	1,1
Yeditepe Üniversitesi	42	0	42	11,1
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.2'ye göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında en fazla tez yazılan üniversite % 25 ile Maltepe Üniversitesidir. Maltepe Üniversitesini % 11,1 ile Yeditepe ve % 10 ile Toros Üniversitesi izlemektedir. % 0,3 ile Altınbaş ve % 0,5 ile Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi bu ana bilim dallarında en az tez olan üniversitelerdir. Önceden Mersin Üniversitesi bünyesinde bulunan Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü Tarsus Üniversitesinin kurulmasıyla oraya aktarılmıştır. Ancak tablo YÖK verilerine göre oluşturulduğu için Mersin ve Tarsus Üniversiteleri ayrı ayrı sunulmuştur. Ek olarak hem yüksek lisans hem de doktora seviyesinde de en fazla tezin Maltepe Üniversitesinde tamamlandığı dikkat çekmektedir.

Tablo 5.3. Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımı

Unvan	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Doktor Öğretim Üyesi	157	10	167	43,9
Doçent	109	3	112	29,5
Profesör	81	12	93	24,5
Doktor	3	0	3	,8
Öğretim Görevlisi	3	0	3	,8
Birden Fazla Danışman	2	0	2	,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.3'ten ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerde doktor öğretim üyesi unvanının % 43,9 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Tablo oluşturulurken yardımcı doçent unvanı doktor öğretim üyesi kapsamında değerlendirilmiştir. YÖK'ün verilerine göre üç öğretim görevlisinin yüksek lisans tezi yürüttüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretim görevlilerinin doktor veya doktor üyesi olduğu düşünülse de verilere sadık kalmak adına bu ünvana da tabloda yer verilmiştir. Doktor öğretim üyesi unvanını % 29,5 ile doçent, %24,5 oran ile profesör takip etmektedir. Tablodan birden fazla danışmanın % 0,5 ile en az orana sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek lisans ve doktora tezleri danışman unvanlarına göre incelendiğinde en fazla yüksek lisans tezinin doktor öğretim üyesi, doktora tezinin ise profesör unvanına sahip danışmanlarla yazıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5.4. Tezlerin Yazıldığı Dillere Göre Dağılımı

Dil	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Türkçe	311	24	335	88,2
İngilizce	44	1	45	11,8
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.4'te görüldüğü üzere Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarındaki tezlerin % 88,2'si Türkçe, % 11,8'i İngilizce yazılmıştır. Tabloda toplam 355 yüksek lisans tezinin 311'inin Türkçe, 44'ünün İngilizce, doktora tezlerinin ise 24'ünün Türkçe, 1'inin İngilizce yazıldığı gösterilmektedir.

Tablo 5.5. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tez Türü	Sıklık	Yüzde
Yüksek Lisans	355	93,4
Doktora	25	6,6
Toplam	380	100

Tablo 5.5'e göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında en fazla yazılan tez türü % 93,4 ile yüksek lisans iken, bu oranı % 6,6 ile doktora tezi takip etmektedir.

Tablo 5.6. Tezlerin Ana Konulara Göre Dağılımı

Konu	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Hizmet Kalitesi	14	0	14	3,7
Lojistik	108	6	114	30
Lojistik Eğitimi	3	0	3	,8
Pazarlama	22	0	22	5,8
Taşımacılık	47	4	51	13,4
Tedarik Zinciri Yönetimi	48	11	59	15,5
Ticaret	92	1	93	24,5
Diğer	21	3	24	6,3
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.6'da Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan tezlerin ana konu dağılımı sunulmuştur. İnceleme sırasında tezlerin çoğunlukla lojistik, ticaret ve tedarik zinciri yönetimi ana konularında yazıldığı görülmüştür. Lojistik depolama, yeşil lojistik, gümrükleme, lojistik performans endeksi, lojistikte inovasyon, taşımacılık, tedarik zinciri, stok yönetimi gibi konuları; ticaret INCOTERMS, ödeme şekilleri, ithalat-ihracat, dış ticaret teorileri, dış ticaret teşvikleri, uluslararası ticari birlikler, uluslararası ticari uyumsuzlukları ve pazarlama da marka, pazarlama stratejileri, hizmet kalitesi, tüketici davranışlarını kapsamaktadır. Ancak bazı konular bu ana alanların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Örneğin lojistik alanında 224 tez yazılmıştır bunların yüzde 20'sinden fazlası tedarik zinciri yönetimi hakkındadır. Aynı durum lojistikte taşımacılık, pazarlamada ise hizmet kalitesi konuları için söz konusudur. Bu nedenle ana konuda önemli yer kaplayan alt konular tabloda ayrı bir başlık altında gösterilmiştir. Ancak özellikle bu tezin konusunu da oluşturan lojistik eğitiminin çok

çalışılmadığı tespit edildiği için bu konu ayrıca tabloda belirtilmiştir. Böylelikle % 30 ile lojistik konusu ilk sırada, akabinde % 24,5 ile ticaret konusu ikinci sırada gelmektedir. Tedarik zinciri yönetimi % 15,5 ile üçüncü sırada bulunurken, lojistik eğitimi konusunun % 0,8 ile son sırada yer alması dikkat çekmektedir. Tezlerin ana konu dağılımları incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin en çok lojistik, doktora tezlerinin ise tedarik zinciri yönetimi konusunda yazıldığı gözlenmektedir. Diğer kategorisinde küreselleşmenin sosyal kutuplaşmaya etkisi, sürdürülebilir kalkınma ve karbon ayak izi, kurumsallaşma sürecinde KOBİ'lerin durumu ve KOSGEB destekleri, hava durumunun enerji tedariki üzerindeki etkisi, göç hareketleri ve bölgesel sosyo-ekonomik gelişmişlik gibi konular yer almaktadır.

Tablo 5.7. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
2011	3	0	3	,8
2012	7	0	7	1,8
2013	5	0	5	1,3
2014	8	0	8	2,1
2015	17	1	18	4,7
2016	22	4	26	6,8
2017	23	3	26	6,8
2018	47	4	51	13,4
2019	83	4	87	22,9
2020	76	4	80	21,1
2021	64	5	69	18,2
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.7'de ilgili ana bilim dallarında yazılmış olan tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. Tablodan görüleceği üzere % 22,9 puan ile en fazla tez 2019 yılında yazılmıştır. 2019 yılı oranını % 21,1 ile 2020 ve % 18,2 ile 2021 yılı izlemektedir. 2011 % 0,8 ile en az tezin yazıldığı yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Veriler toplanırken Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı'nda ilk tezin 2011, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda ise 2013 yılında yazıldığı görülmüştür. Ayrıca en fazla yüksek lisans tezinin 2019, doktora tezinin ise 2021 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu arada veriler elde edilirken 2021 yılının bitmediği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 5.8. Tezlerin Sayfa Sayısına Göre Dağılımı

Sayfa Sayısı	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
70 ve altı	13	0	13	3,4
71-100	104	3	107	28,2
101-130	124	9	133	35
131-160	79	4	83	21,8
161 ve üstü	35	9	44	11,6
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.8'den tezlerin sayfa sayısına göre dağılımı incelendiğinde, sayfa sayılarının % 35 oran ile 101-130, % 28,2 ile 71-100 ve % 21,8 131-160 sayfa olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezleri en fazla 101-130, doktora tezleri ise 101-130 ile 161 ve üstü sayfa aralığında bulunmaktadır.

Tablo 5.9. Tezlerin Üniversite Türü Bakımından Dağılımı

Üniversite Türü	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Devlet	135	0	135	35,5
Vakıf	220	25	245	64,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.9'da Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan tezlerin % 64,5'inin vakıf, % 35,5'inin ise devlet üniversitelerinde yazıldığı sunulmuştur. Toplamda 355 yüksek lisans tezinin 220'sinin, doktora tezlerinin ise tümünün vakıf üniversitelerinde tamamlandığı ve devlet üniversitelerinde yazılan doktora tezinin mevcut olmadığı ortaya konmuştur.

Tablo 5.10. Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Yöntem	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Nicel	223	21	244	64,2
Nitel	128	3	131	34,5
Karma	4	1	5	1,3
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.10'dan ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerde en çok kullanılan araştırma yönteminin % 64,2 ile nicel yöntemler olduğu görülmektedir. Nicel yöntemi % 34,5 ile nitel,

% 1,3 ile karma yöntem izlemektedir. Toplamda 355 yüksek lisans tezinin 223'ünde, 25 doktora tezinin ise 21'inde nicel yöntemler tercih edilmiştir.

Tablo 5.11. Tezlerin Kullanılan Veri Türüne Göre Dağılımı

Veri	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Birincil	180	10	190	50
İkincil	173	15	188	49,5
Karma	2	0	2	,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.11'de görüldüğü üzere Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan tezlerde ilk sırada % 50 ile birincil, ikinci sırada % 49,5 ile ikincil, üçüncü sırada ise % 0,5 ile karma veriler kullanılmıştır. Yüksek lisans tezlerinde en fazla birincil, doktora tezlerinde ise ikincil veri toplama yöntemleri mevcuttur.

Tablo 5.12. Tezlerin Hipotezlere Göre Dağılımı

Hipotez	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	148	9	157	41,3
Yok	207	16	223	58,7
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.12'ye göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerin % 41,3'ünde hipotez kurulurken, % 58,7'sinde hipotez bulunmamaktadır. Yüksek lisans tezlerinin 148'inde, doktora tezlerinin ise 9'unda hipotezin olduğu görülmektedir

Tablo 5.13. Tezlerin Örneklem Türüne Göre Dağılımı

Örneklem	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Çalışan	67	3	70	18,4
İşletme	92	7	99	26,1
Öğrenci	5	0	5	1,3
Örneklem Yok	74	1	75	19,7
Tüketici	37	1	38	10
Veri Seti	80	13	93	24,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.13'te ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerin örneklem türüne göre dağılımı bulunmaktadır. Örneklem türü bakımından işletmeler % 26,1 oran ile ilk sıradadır. Bu oranı % 24,5 ile veri seti, %19,7 ile örneklem yok takip etmektedir. Örneklem öğrenci olduğu tez sayısı ise % 1,3 puan ile son sırada yer almaktadır. Yüksek lisans tezlerinde en fazla örneklem türünü işletmeler, doktora tezlerinde ise veri seti oluşturmaktadır.

Tablo 5.14. Tezlerin Örneklem Aralığına Göre Dağılımı

Örneklem Sayısı	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Yok/belirsiz	94	7	101	26,6
1-50	130	9	139	36,6
51-150	40	1	41	10,8
151-250	20	6	26	6,8
251-350	26	1	27	7,1
351 ve üstü	45	1	46	12,1
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.14'te Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerin örneklem aralığına göre dağılımı gösterilmiştir. Tabloda en fazla örneklem sayısının % 36,6 ile 1-50 örneklem aralığında olduğu gözlenmektedir. Bu puanı % 26,6 puan ile yok/belirsiz, % 12,1 puan ile 351 ve üstü, %10,8 puan ile 51-150 örneklem aralığı izlemektedir. Literatür taraması şeklinde yazılan tezlerde örneklem sayısının bulunmamasının yanı sıra bazı tezlerde örneklem ne veya kim olduğu belirtilmiş ancak sayısı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir Yüksek lisans ve doktora tezlerinde en fazla tercih edilen örneklem aralığının 1-50 olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 5.15. Tezlerin Geçerlik Analizine Göre Dağılımı

Geçerlik Analizi	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	64	4	68	17,9
Yok	291	21	312	82,1
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.15'te ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerde % 82,1 oranında geçerlik analizinin yapılmadığı, % 17,9 oranında ise var olduğu sunulmuştur. Yüksek lisans tezlerinin 64'ünde, doktora tezlerinin 4'ünde geçerlik analizinin var olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 5.16. Tezlerin Güvenirlik Analizine Göre Dağılımı

Güvenirlik Analizi	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	125	5	130	34,2
Yok	230	20	250	65,8
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.16’da Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan tezlerin % 34,2’sinde güvenilirlik analizinin bulunduğu, % 65,8’inde olmadığı gözlenmektedir. Yüksek lisans tezlerinin 125’inde, doktora tezlerinin 5’inde güvenilirlik analizinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5.17. Tezlerde Kullanılan Anket Yönteminin Dağılımı

Anket	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	144	7	151	39,7
Yok	211	18	229	60,3
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.17’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde veri toplama yöntemi olarak kullanılan anket yöntemine ilişkin veriler sunulmuştur. Anket yönteminin % 39,7 oranında tercih edildiği, % 60,3 oranında ise olmadığı görülmektedir. Ayrıca 144 yüksek lisans ve 7 doktora tezinde anket yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.18. Tezlerde Kullanılan Görüşme/Odak Grup Yönteminin Dağılımı

Görüşme/ Odak grup	Yüksek lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	42	4	46	12,1
Yok	313	21	334	87,9
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.18’den ilgili ana bilim dallarında yazılmış olan tezlerde görüşme/odak grup yönteminin % 12,1 oranında kullanıldığı, % 87,9 oranında ise olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra 42 yüksek lisans, 4 doktora tezinde görüşme/odak grup yönteminin tercih edildiği saptanmıştır.

Tablo 5.19. Tezlerde Kullanılan Doküman İncelemesi Yönteminin Dağılımı

Doküman	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	85	13	98	25,8
Yok	270	12	282	74,2
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.19’da Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde doküman incelemesi yöntemine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Yazılan tezlerde veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi % 25,8 oranında kullanılırken, % 74,2 oranında kullanılmamıştır. Ayrıca yüksek lisans tezlerinin 85’inde doktora tezlerinin ise 13’ünde doküman incelemesi yöntemi mevcuttur.

Tablo 5.20. Tezlerde Kullanılan Örnek Olay Yönteminin Dağılımı

Örnek Olay	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	16	1	17	4,5
Yok	339	24	363	95,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.20’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan tezlerde örnek olay yönteminin % 4,5 oranında kullanıldığı, % 95,5 oranında bulunmadığı görülmektedir. Örnek olay kapsamına tezi sadece bir işletme veya vaka üzerinden inceleyerek tamamlayan tezler dahil edilmiştir. Tablodan söz konusu yöntemin 16 yüksek lisans, 1 doktora tezinde mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5.21. Tezlerde Kullanılan Literatür Taraması Yönteminin Dağılımı

Literatür	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	74	1	75	19,7
Yok	281	24	305	80,3
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.21’de görüldüğü üzere Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerin % 19,7’sinde literatür taraması

yöntemi kullanılırken, % 80,3'ünde bu yöntem bulunmamaktadır. Literatür taraması yöntemi yüksek lisans tezlerinin 74'ünde doktora tezlerinin ise yalnızca 1'inde mevcuttur.

Tablo 5.22. Tezlerde Kullanılan Frekans Analizinin Dağılımı

Frekans	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	188	9	197	51,8
Yok	167	16	183	48,2
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.22'de ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerde kullanılan frekans analizinin dağılımı gösterilmektedir. Tablodan frekans analiz yönteminin % 51,8 oranında tercih edildiği, % 48,2 oranında mevcut olmadığı görülmektedir. Ayrıca 188 yüksek lisans, 9 doktora tezinde frekans analizi yöntemi bulunmaktadır.

Tablo 5.23. Tezlerde Kullanılan T-testi Analizinin Dağılımı

T-test	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	58	4	62	16,3
Yok	297	21	318	83,7
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.23'te ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerin % 16,3'ünde T-testi analiz yönteminin kullanıldığı, % 83,7'sinde bu yöntemin bulunmadığı, bunun yanı sıra 58 yüksek lisans, 4 doktora tezinde söz konusu yöntemin tercih edildiği gözlenmektedir.

Tablo 5.24. Tezlerde Kullanılan Anova Analizinin Dağılımı

Anova	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	55	2	57	15
Yok	300	23	323	85
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.24'e göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde ANOVA yönteminin kullanım oranı % 15'tir. Tablodan ANOVA analiz yönteminin 55 yüksek lisans, 2 doktora tezinde mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5.25. Tezlerde Kullanılan Korelasyon Analizinin Dağılımı

Korelasyon	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	88	5	93	24,5
Yok	267	20	287	75,5
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.25'te korelasyon analizine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Tabloda ilgili ana bilim dallarında yazılan tezlerde korelasyon analizinin % 24,5 oranında yer aldığı görülmektedir. Tablodan söz konusu analiz yönteminin 88 yüksek lisans, 5 doktora tezinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.26. Tezlerde Kullanılan Regresyon Analizinin Dağılımı

Regresyon	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	74	2	76	20
Yok	281	23	304	80
Toplam	355	25	380	100

Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde regresyon analiz yöntemi % 20 oranında tercih edilmektedir. Regresyon analizinin yüksek lisans ve doktora tez dağılımları incelendiğinde ise yüksek lisans tezlerinin 74'ünde, doktora tezlerinin 2'sinde bu yöntemin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5.27. Tezlerde Kullanılan Yapısal Eşitlik Modeli Analizinin Dağılımı

Yapısal Eşitlik	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	20	4	24	6,3
Yok	335	21	356	93,7
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.27'de yapılan inceleme sonucunda ilgili anabilim dallarında yazılan tezlerin % 6,3'ünde yapısal eşitlik modeli analizinin mevcut olduğu, % 93,7'sinde ise olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca tablo bu analiz yönteminin 20 yüksek lisans, 4 doktora tezinde yer aldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5.28. Tezlerde Kullanılan Nonparametrik Analizlerin Dağılımı

Nonparametrik	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	18	1	19	5
Yok	337	24	361	95
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.28’de görüldüğü üzere ilgili anabilim dallarında yazılan tezlerin % 5’inde nonparametrik analiz yöntemi bulunmaktadır. Nonparametrik analiz yöntemleri doktora tezlerinin yalnızca 1’inde kullanılırken, yüksek lisans tezlerinin 18’inde tercih edilmiştir. Nonparametrik analiz yönteminde Kolmogorov-Smirnov, Wilcoxon, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H gibi testler yer almaktadır.

Tablo 5.29. Tezlerde Kullanılan Ki-kare Analizinin Dağılımı

Ki-kare	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	10	1	11	2,9
Yok	345	24	369	97,1
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.29’da Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerin % 2,9’unda Ki-kare analiz yönteminin yer aldığı, % 97,1’inde olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 10 yüksek lisans, 1 doktora tezinde söz konusu yöntem uygulanmıştır.

Tablo 5.30. Tezlerde Kullanılan Faktör Analizinin Dağılımı

Faktör	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	80	3	83	21,8
Yok	275	22	297	78,2
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.30’da ilgili ana bilim dallarında yapılan incelemeler sonucunda faktör analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Tablodan görüleceği üzere yazılan tezlerin % 21,8’inde faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Yüksek lisans ve doktora tez dağılımları incelendiğinde ise 80 yüksek lisans, 3 doktora tezinde faktör analizinin yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5.31. Tezlerde Kullanılan Diğer Analizlerin Dağılımı

Diğer	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	33	7	40	10,6
Yok	322	18	340	89,4
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.31'e göre Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde diğer analiz yöntemlerinin tercih edilme oranı % 10,6'dır. Söz konusu analiz yöntemi yüksek lisans tezlerinin 33'ünde, doktora tezlerinin 7'sinde bulunmaktadır. Diğer analiz yöntemleri konjoint, pareto, etkinlik, manova veri zarflama, maliyet analizi gibi yöntemleri içermektedir.

Tablo 5.32. Tezlerde Kullanılan Betimsel Analizin Dağılımı

Betimsel	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	36	1	37	9,7
Yok	319	24	343	90,3
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.32'de ilgili ana bilim dallarında tamamlanan tezlerin % 9,7'sinde betimsel analiz yönteminin mevcut olduğu görülmüştür. Bu analiz yöntemi % 90,3 oranında tercih edilmemiştir. Betimsel analiz yöntemi 36 yüksek lisans tezinde bulunurken, doktora tezlerinin yalnızca bir tanesinde kullanılmıştır.

Tablo 5.33. Tezlerde Kullanılan İçerik Analizinin Dağılımı

İçerik	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	11	2	13	3,4
Yok	344	23	367	96,6
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.33'te içerik analiz yöntemine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda bu yöntemin % 3,4 oranında analiz yöntemi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu yöntemin 11 yüksek lisans, 2 doktora tezinde mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.34. Tezlerde Kullanılan Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Dağılımı

Çok Kriterli	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	15	5	20	5,3
Yok	340	20	360	94,7
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.34'e göre çok kriterli karar verme yönteminin % 5,3 oranında tercih edildiği, % 94,7 oranında uygulanmadığı ortaya konmuştur. Çok kriterli karar verme yönteminin yüksek lisans ve doktora tez dağılımları incelendiğinde ise bu yöntemin 15 yüksek lisans, 5 doktora tezinde kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 5.35. Tezlerde Kullanılan Ekonometrik Analiz Yönteminin Dağılımı

Ekonometrik Analiz	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	28	2	30	7,9
Yok	327	23	350	92,1
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.35'ten ilgili ana bilim dallarında yapılan incelemeler sonucunda ekonometrik analiz yönteminin % 7,9 oranında kullanıldığı, % 92,1 oranında ise tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca ekonometrik analiz yönteminin 28 yüksek lisans, 2 doktora tezinde mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.36. Tezlerde Kullanılan Swot Analiz Yönteminin Dağılımı

Swot	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	11	0	11	2,9
Yok	344	25	369	97,1
Toplam	355	25	380	100

Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerde % 2,9 oranında SWOT analizi yöntemi bulunmaktadır. SWOT analizi yöntemi, yüksek lisans tezlerinin 11'inde tercih edilirken, doktora tezlerinde tercihler arasında yer almamıştır.

Tablo 5.37. Tezlerde Kullanılan Kümeleme Analiz Yönteminin Dağılımı

Kümeleme	Yüksek Lisans	Doktora	Sıklık	Yüzde
Var	6	3	9	2,4
Yok	349	22	371	97,6
Toplam	355	25	380	100

Tablo 5.37’de ilgili ana bilim dallarında yapılan incelemeler sonucunda kümeleme analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Kümeleme analiz yöntemi tezlerin % 2,4’ünde kullanılırken, % 97,6’sında mevcut değildir. Söz konusu analiz yöntemi 6 yüksek lisans, 3 doktora tezinde uygulanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İhtiyaç duyulan ürünün üreticiden tüketiciye kadar nakliye, depolama, gümrükleme gibi faaliyetler bütününe kapsayan lojistik, tüketicinin ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli faaliyetlerdendir. Lojistik sektörü dünyada ve Türkiye’de özellikle son yıllarda önemli bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmeye uluslararası ticaretin katkısı da kayda değerdir. Ülkemiz avantajlı konumu sayesinde lojistik üssü olma yolunda hızla ilerlediğinden dolayı lojistik sektörü alanında yetişmiş nitelikli bireylere gereksinim duyulmaktadır. Söz konusu nitelikler üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında öğrencilere kazandırılmaktadır. Lisans düzeyinde verilen eğitim çoğu zaman gerekli nitelikler için yeterli olmaktadır. Fakat bilim ve teknoloji dünyasında Uluslararası Ticaret ve Lojistik sektörünün kapsamlı ve karmaşık yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde bir üst düzey eğitimin gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bilgi çağında entelektüel sermayeyi etkili ve verimli bir biçimde yönetecek eğitim sistemine ihtiyaç vardır (Turhan ve Yaraş,2013:201). Bu aşamada lisansüstü eğitim önemli görevler üstlenmektedir.

Lisansüstü eğitim, yüksek lisans ve doktora programlarını içeren, bireylerin lisans alanları veya alanları dışında uzmanlaşmalarına olanak sağlayan, bilim insanı ve akademisyen yetiştiren programlardır. Dünyada hızlı gelişmeler neticesinde bireylerin söz konusu gelişmelere ayak uydurabilmeleri, mesleki gelişimleri için gerekli niteliklere sahip olarak öncü rolü üstlenebilmeleri, mevcut bilgilerine daima yeni bilgiler ekleyerek gelişimde pay sahibi olabilmeleri, yaşanan rekabet ortamında gerekli yetkinliklere sahip olarak avantaj elde edebilmeleri için lisansüstü eğitim büyük öneme sahiptir (Koşar vd.,2020:371). Lisansüstü eğitimin amacı çağın gereklerine ayak uydurabilen, bilgi üreten, sorgulayan, alanında söz konusu yenilikleri takip edebilen, bilgiye katkıda bulunan, mevcut problemlere farklı bakış açısıyla çözüm sunabilen, yeni çalışmalarını takip edebilen, sentezleme becerisine sahip, ülke kalkınmasına katkı sağlayan bireyler yetiştirmektir.

Herhangi bir bilim dalının bir ülkedeki mevcut durumunun anlaşılabilmesi ve değerlendirilebilmesi için ilgili alanda yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu noktada lisansüstü tezler büyük rol oynamaktadır. Çünkü lisansüstü tezler yazıldıkları alana ilişkin değişim ve gelişmeyi, söz konusu alanda mevcut eğilimleri, varsa sorunları ortaya çıkarmada önemli işlevler üstlenmektedir. Tezlerin yazıldığı alana ilişkin gerçekleştirilen değerlendirmeler, çalışma yapmak isteyen araştırmacılara hangi konuların

yoğun olarak çalışıldığı, mevcut eksikliklerin neler olduğu ve bu eksikliğı giderebilmek için hangi alanlarda araştırma yürütüleceğine dair bilgiler sunmaktadır.

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış lisansüstü tezleri içerik analizi yöntemiyle inceleyerek bu tezlerle ilgili genel bir profil ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında YÖK Tez Merkezinde yer alan Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda 268, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda 112 tez olmak üzere toplam 380 tez analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda ilgili ana bilim dallarında en fazla tezin sırasıyla Maltepe, Yeditepe ve Toros Üniversitesinde, en az tezin ise Altınbaş ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde yazıldığı görülmüştür. Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezlerin üretilmesinde danışmanlık görevini yüksek lisans programlarında çoğunlukla doktor öğretim üyesi, doktora programlarında ise profesör unvanına sahip öğretim üyelerinin üstlendiğı tespit edilmiştir. Profesör unvanına sahip olan öğretim üyelerinin daha fazla birikime sahip oldukları düşünüldüğünde, doktora programlarında profesör danışmanlıklarının daha fazla olması şaşırtıcı bir sonuç değilken, doçentlerin çok az doktora tezi yürütmesi şaşırtıcıdır.

Tezlerin ana konu dağılımları incelendiğinde yoğun olarak sırasıyla lojistik ve ticaret konularında tez yazıldığı ve bu konuların da en çok yüksek lisans programlarında tercih edildiğı sonucuna ulaşılmıştır. Doktora tezlerinde ise pazarlama konularının hiç tercih edilmediğı saptanmıştır. Yüksek lisans tezlerinde hizmet kalitesi pazarlama alanının önemli bir kısmını oluştururken, doktora tezlerinde bu alanlar çalışılmamıştır. Ticaret konuları da doktora tezlerinde çok bulunmamaktadır. Alanyazında bu konularda boşluk olduğundan ötürü bundan sonra gerçekleştirilecek doktora tez çalışmalarında tercih edilmeyen konu başlıklarının göz ardı edilmeyip çalışılması önerilmektedir.

İncelenen 380 tez kapsamında en fazla tezin 2019 yılında yüksek lisans programlarında tamamlandığı gözlenmiştir. Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı’nda ilk tez 2011, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda ise 2013 yılında yazılmıştır. 2015 yılına kadar bu ana bilim dallarında tez sayısı kısıtlıyken, 2015 yılı ve sonrasında bir artış görülmüştür. Bu veriler ilgili ana bilim dallarına verilen önemin 2015 yılı sonrasında arttığını göstermektedir.

İncelenen ana bilim dalları kapsamında tezlerin çoğunluğunun vakıf üniversitelerin yüksek lisans programlarında ve Türkçe dilinde yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bu ana bilim dalları altında çalışılan konular tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Bu bakımdan İngilizce yazılan tez sayısının artırılması gerekmektedir. Ek olarak devlet üniversitelerinde bu ana bilim dallarında doktora tezinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu devlet üniversitelerinde doktora programının yeni açılmış olması, doktora düzeyinde ders verilmesine rağmen bitirilmiş tezlerin mevcut olmamasından kaynaklanmaktadır.

İlgili ana bilim dallarında yazılan yüksek lisans tezlerinin çoğunluğunun 101-130, doktora tezlerinin 101-130 ile 161 ve üstü sayfa aralığına sahip olduğu, yüksek lisans tezlerinin daha çok nicel yöntemlerle birincil, doktora tezlerinin ise nicel yöntemlerle ikincil veri türü kullanılarak yazıldığı tespit edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora programlarında ikincil veri kullanımı birincil veri kullanım oranına yakın düzeydeyken, karma veri türünün yüksek lisans programlarında az kullanıldığı, doktora programlarında ise tercih edilmediği görülmüştür. Özellikle doktora tezleri daha detaylı ve kapsamlı çalışmalar içerdiğinden ötürü bu tezlerde karma veri türünün daha fazla tercih edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin çoğunda hipotez, geçerlik ve güvenilirlik analizinin bulunmadığı saptanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik başlığı bulunan çoğu tezde de geçerlik hakkında bilgi verilmezken, sadece Cronbach Alfa katsayısına yer verilmiştir. Geçerliğin de güvenilirlik kadar dikkat edilmesi gereken bir konu olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik koşullarının sağlanması çalışmaların bilimsel zemine oturtulması açısından çok önemlidir. Bu sebeple yapılan çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik koşullarının sağlanmasına ve bunun rapor edilmesine özen gösterilmelidir.

Tezlerin örneklem türüne göre dağılımı incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde yoğun olarak işletme, doktora tezlerinde veri seti örnekleminin tercih edildiği gözlenmiştir. Doktora tezlerinde daha çok ikincil verilerin kullanılması veri seti sonucunu da doğrular niteliktedir. Yüksek lisans programlarında en az örnekleme öğrenciler oluştururken, doktora tezlerinde öğrenci örnekleme bulunmamaktadır. Bu sonuç lojistik eğitimi konusunda yazılan tezlerin az olması ile de örtüşmektedir. Özellikle verilen eğitimin değerlendirilmesinde ve müfredatların oluşturulmasında bir paydaş olarak öğrenci görüşlerinin ne kadar önemli olduğu unutulmamalı, bu konuları irdeleyen ve örneklemini öğrencilerin oluşturduğu tez konuları da

çalışılmalıdır. Yüksek lisans ve doktora tezleri örneklem aralığı bakımından incelendiğinde ise en fazla örneklem aralığının 1-50 arasında olduğu ortaya konmuştur. Burada önemli olan nokta tezlerde örneklem sayısı tespit edilirken, mevcut evrenin göz önünde bulundurulup örneklem hesabı yapıp en doğru örneklem sayısının belirlenmesidir.

İlgili ana bilim dallarında yapılan inceleme sonucunda veri toplama yöntemi olarak en fazla anket, en az ise örnek olay yönteminin tercih edildiği saptanmıştır. 380 tez veri analiz yöntemlerine göre incelendiğinde ise ilk sırada frekans, akabinde korelasyon, sonrasında faktör analizi yöntemlerinin geldiği anlaşılmaktadır. En az ise kümeleme, SWOT, Ki-kare, içerik ve nonparametrik yöntemlerinin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü çalışmalarda farklı ve birbirini tamamlayan veri toplama ve analiz yöntemlerinin bir arada kullanılması tezlerin araştırma ve buna bağlı olarak sonuç kısmının zenginleşmesine yol açacak ve alanyazına sunulan katkıyı artıracaktır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı bakımından Aydın vd. (2021), İnce vd. (2017), Kapkın vd. (2018); yazım dili ve danışman unvanı noktasında Duran ve Çelikkaya (2019), İnce vd. (2017), Özyurt ve Özgen (2020); veri türü, anket ve frekans analizinin yoğun olarak kullanılması açısından Bahçe ve Zorba (2021), İnce vd. (2017) ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca uluslararası ticaret ve lojistikle ilgili konularda yazılan makalelerin incelendiği çalışmalarla da benzeşmeler söz konusudur. Yıllara göre dağılım bakımından Tekin vd. (2021) ile Bigliardi vd. (2021), konuya göre dağılım açısından ise Serdarasan vd. (2021) ile paralel sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırma çeşitli kısıtlara sahiptir. İlk olarak araştırma YÖK'ün Ulusal Tez Merkezinde erişim izni bulunan tezler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Erişim izni bulunmayan tezler analize dahil edilmemiştir. İleride yapılacak çalışmalarda erişim izni bulunmayan tezlere ulaşım sağlanabilir veya araştırmada incelenmeyen değişkenler araştırma kapsamına dahil edilerek çeşitli özellikler açısından değerlendirilebilir. İkinci olarak araştırma sadece Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında yazılan tezler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu alanda çalışma yürütecek araştırmacılar alanla ilgili diğer ana bilim dallarını da çalışma kapsamına dahil edebilir.

KAYNAKÇA

Acar, P., Ateş, D.A., (2011). Tedarik zinciri faaliyetlerinin maliyetleri ve dış kaynak kullanımı ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 9-27.

Ağaoğlu Paşaoğlu, G., (2019). *Lojistik Faaliyetlerin Hizmet Kalitesi: Kargo Şirketlerinde Kalite Fonksiyon Yayılımı İle Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Ağaoğlu, C., (2020). Incoterms 2020. *Public and Private International Law Bulletin*, 40 (2), 1113-1149.

Ağcadağ, D., Gövdere, B., (2021). Temel kaynaklarla yeni dış ticaret teorileri. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 9(1), 1-14.

Ağgön, E., (2019). *Türkiye’de Uluslararası Ticaret ile Uluslararası Taşımacılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (2002-2017)*” Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.

Ağlargöz, O., (2016). *Uluslararası İşletmecilik Faaliyetleri*. 27 Ekim 2021 tarihinde <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/ISL301U/ebook/ISL301U-16V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> adresinden erişilmiştir.

Aidoo, A.W., (2015). *Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri: Gana Ülkesinde Bulunan Türk Gıda Firması Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Ak, S., (2018). *Uluslararası Ticaret, Türkiye-Rusya İlişkileri ve Taşımacılık*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akbaba, R.S., Tunagür, M., (2018). Bilişim teknolojilerinin dil becerilerinde kullanımı üzerine bir içerik analizi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 127-146.

Akçetin, E., (2013). *Tehlikeli Madde Lojistiğinde Risk Yönetimi*. Hazar Reklam Matbaacılık, Ankara.

Akgün, V.Ö., Ergün, G.S., (2017). Yeni müşteri kavramı ve modern pazarlama sürecinde sosyal medya pazarlaması. *Electronic Turkish Studies*, 12(32), 17-32.

Akın, M.H., Karamustafa, K., Öztürk, Y., (2020). Uluslararası ticaret teorilerinden destinasyon rekabetçiliği modellerine geçiş: kavramsal bir inceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 203-228.

Akkoca, C., (2012). *Türkiye'deki Üniversitelerde Verilen Lojistik Eğitimi Kapsamı Gelişimi ve Gelecek Öngörüsü*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Akkoyunlu, A.S., (1996). Yeni dış ticaret teorileri. *Ekonomik Yaklaşım*, 7(21), 71–99.

Akoğlu, B., (2020). *Havayolu Taşımacılığında Özel Kargo Taşımacılığı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktar, İ., Aktaş, R., (2016). *Faktör Donatımı Teorisi(Heckscher-Ohlin)*, (C. Elitaş editör), Uluslararası Ticaret ve Finansman. Vadi Grafik Tasarım Matbaacılık, Ankara.

Aktaş, R., (2016). *Uluslararası Ticaret Teori ve Analizleri*, (C. Elitaş editör), Uluslararası Ticaret ve Finansman. Vadi Grafik Tasarım Matbaacılık, Ankara.

Aktepe, İ.E., (2013). Sorularla katılım bankacılığı. 9 Ekim 2021 tarihinde http://earsiv.ebyu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12432/3916/sorularla_katirim_bankaciligi_baski.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden erişilmiştir.

Akturan, U., (2008). Perakendecilikte uluslararasılaşma: gelişim süreci, süreci etkileyen faktörler ve giriş stratejileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 631-642.

Akyalçın, G., (2019). *Küreselleşmenin Pazarlama Stratejilerine Etkisi: Deneysel Pazarlama Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akyıldız, M., (2004). Lojistik dış kaynak kullanımının gelişimi ve Türkiye'deki kullanım biçimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(3), 1-22.

Akyüz, Y., (2016). Eğitimin kültür ve uygarlıkları geliştirme ve yeni nesillere aktarma işlevi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-18.

Albaum, G., Duerr, E., Josiassen A., (2016). *International Marketing And Export Management*. 8. Edition, Pearson Education, Malaysia.

Alhas, A., (2006). *Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıları (Ankara İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Alkan, G., Yılmaz, B., Oğuz, S., (2020). Tersine lojistik alanındaki yayınların bibliyometrik analiz yöntemiyle değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(3), 711-729.

Altınok, V., (2008). Yükseköğretimde ilke ve yönelimler neler olmalı? *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 41-52.

Altunçekiç, A., (2020). 2010-2020 yılları arasında mobil öğrenme çalışmalarının içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 1087-1104.

Altunışık, A., Özdemir, Ş., Torlak, Ö., (2016). *Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi*. 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul.

Altuntaş, C., Tuna, O., (2012). Endüstriyel hizmet satın alma süreci ve lojistik merkezler: bir içerik analizi uygulaması. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 21-41.

Amirbagheri, K., Núñez-Carballosa, A., Guitart-Tarrés, L. Et Al. (2019). Research on green supply chain: a bibliometric analysis. *Clean Techn Environ Policy* 21, 3–22

Appleyard, D.R., Field, A.J., Cobb, S.J Jr., (2010). *İnternational Economics*. 7.Edition, Mass: McGraw-Hill/Irwin.

Armağan, E., Acayip, E., (2015). Alışveriş merkezlerindeki müşteri hizmetleri uygulamalarının müşteri sadakatine etkisi: Eskişehir ilinde uygulama. *Ekev Akademi Dergisi*, (62), 1-19.

Aslanoğlu, S., (2007). Bir büyüme stratejisi olarak franchising sistemi; firmalar açısından önemi, mevzuat boyutu ve muhasebe uygulaması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 71-94.

Aslantürk, H., (2019). Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet alanında yazılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 0(13), 43-55.

Atar, B., Şener, E. (2021). Çalışma hayatında ahlak ve etik üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 29-42.

Ateş, İ., Işık, E., (2010). Türkiye’de lojistik hizmetlerinin gelişiminin ihracattaki büyümeye etkileri. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1), 99-106.

Atsan, M., Çetinsöz, B.C., (2019). Mağara turizmini tercih eden turistleri motive eden faktörler: aynalıgöl (gilindire) mağarasına yönelik bir içerik analizi. *Journal Of Tourism Theory And Research*, 5(2), 260-272.

Ayata, D., (2019). *Lojistik Sektörü Uyuşmazlıkları ve Arabuluculuk*. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydemir, E., (2015). Envanter yönetimi ve uzantıları: ekonomik üretim miktarı modelleri üzerine bir bilimsel yazın araştırması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 97-112.

Aydemir, H., (2016). Türkiye’de boru hattı ulaştırması: genel durumu, uluslararası karşılaştırmalar ve hedef ile politikalara yönelik öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 18(54), 399-408.

Aydemir, S., Çam, Ş., (2015). Lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitimi almaya ilişkin görüşleri. *Turkish Journal Of Education*, 4(4), 4-16.

Aydın, H., Ramazan, S., Altınok, H., (2021). Lojistik ve faaliyetleri konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 288-303.

Aydın, H.Y., (2021). *Gelişmiş Ülkelerin Kalkınma Sürecinde Uyguladıkları Dış Ticaret Politikaları: Güney Kore ve Türkiye Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, H.Y., (2021). *Gelişmiş Ülkelerin Kalkınma Sürecinde Uyguladıkları Dış Ticaret Politikaları: Güney Kore ve Türkiye Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aytar, O., Soylu, Ş., (2017). Türk bankacılık sektörünün misyon ve vizyon ifadelerine yönelik bir içerik analizi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 117-131.

Aziz, A., (2020). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Atalay Maatbacılık.13.Baskı. Ankara.

Babacan, M., (2003). Lojistik sektörünün ülkemizdeki gelişimi ve rekabet vizyonu. *Ege Academic Review*, 3(1), 8-15.

Bahar, E., (2018). Türkiye’de havayolu işletmeciliğinin gelişimi. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 25-36.

Bahçe, A., Zorba, E. (2021). Sporda toplam kalite yönetimi: Türkiye’de son 20 yılın bibliyometrik incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 90-98.

Baig, K., (2008). The real purpose of education. *Yearbook Of The Society For The Study Of Education Journal*, 221-223.

Bali, Ö., Enisoğlu, İ., Sezer, F. (2016). Türkiye’de lisansüstü lojistik eğitimin içerik analizi ile incelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 21-36.

Baltacı, A., (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Baray, A., Çakmak, E., (2014). Design methodology for a multiple-level warehouse layout based on particle swarm optimization algorithm. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(77), 13-38.

Barbanova, K., (2016). Türkiye ihracatında multimodal taşımacılık. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (41), 1-12.

Bardakçı, H, (2020). *Yeni Dış Ticaret Teorilerinin Gelişimi, Öncesi ve Sonrası* (S.Öztürk editör). Uluslararası Ekonomi, Parasal İktisat ve Kent Ekonomisi, İksad Yayınevi, Ankara.

Bass, R.V., (1997). The purpose of education. *The Educational Forum Journal*, p.128-132.

Başar, P., Gültekin, A., (2018). İşletmelerin yabancı pazarlara yayılma yöntemlerinin insan kaynakları fonksiyonunun üzerindeki etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(3), 825-849.

Başkale, H., (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Başkol, M.O., (2005) *Endüstri-İçi Ticaret Teorisi Açısından Dış Ticaret Yapımızın Değeri*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Başlangıç, S.Ö., (2015). *Uluslararası Lojistik Uygulamalarında Teslim şekilleri ve Teslim şekli Seçimini Etkileyen Unsurların Belirlenmesi*. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Bayar, A., elenk, M., (2019). Sınıf ğretmenlerinin lisansüstü eğitimine ilişkin görüşleri. *ağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 225-237.

Bayın, G., (2015). Türkiye'de sağlık turizmi alanında yapılan lisansüstü tezlerin içerik değerlendirmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 49-55.

Baykal, R., (2012). *Karma Taşımacılık Yaklaşımıyla Limanlar ve Terminaller*. Birsen Basım Yayın, İstanbul.

Bayraktutan, Y., (2003). Bilgi ve uluslararası ticaret teorileri. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(4), 175-186.

Bayraktutan, Y., Tüylüoğlu, ř., zbilgin, M., (2012). Lojistik sektöründe yoğunlaşma analizi ve lojistik gelişmişlik endeksi: *Kocaeli rneği*. *Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 61-71.

Bayram, O., (2019). Uluslararası Ticarete tahsil esasına dayalı ödeme şekilleri (collection basis) ve uygulama adımları. *İzmir Kâtip elebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 209-216.

Bhagal, T., Trivedi, A., (2019). *International Trade Finance A Pragmatic Approach*. 2. Edition, Palgrave MacMillan, Switzerland.

Bıkmaz Bilgen, . ve Doğan, N. (2017). Puanlayıcılar arası güvenirlik belirleme tekniklerinin karşılaştırılması, *Eğitimde ve Psikolojide lme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(1), 63-78.

Bigliardi, B., Casella, G., Bottani, E., (2021). Industry 4.0 in the logistics field: a bibliometric analysis. *IET Collaborative Intelligent Manufacturing*, 3(1), 4-12.

Bilginer, N., Kayabaşı, A., Sezici, E., (2015). Lojistik faaliyetlerin süreçsel etkinliğine etki eden faktörlerin değerlendirilmesi üzerine ampirik bir çalışma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22).

Bircan, K., Okursoy, A., Sipahi, G.A., (2018). Türkiye’de lojistik ile ilgili eğitim veren bölümlerin niteliğine ilişkin bir araştırma. *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade And Logistics Congress*, 1293-1299.

Birden, M., (2017). *Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri: Enerji Sektöründe Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.

Boğaziçi Üniversitesi, uluslararası ticaret bölümü, 23 Kasım 2021 tarihinde <https://intt.boun.edu.tr/tr/lisans-programi-genel-bilgiler> adresinden erişilmiştir.

Bostan Sarıoğlan, A., Dolu, G., Yılmaz, İ., (2021). Fen eğitimi konu alanında yayınlanmış makalelerin içerik analizi: fen bilimleri öğretimi dergisi örneği. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 101-119.

Bowen, G.A., (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.

Bozan, M., (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 177-187.

Bozkurt, C., Mermertaş, F., (2019). Türkiye ve G8 ülkelerinin lojistik performans endeksine göre karşılaştırılması. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 107-117.

Bozkurt, N. (2002). Ticaretin felsefesi, tarihçesi ve etikle olan sıkı bağına ilişkin bazı saptamalar. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 153-179.

Bozkurt, O., (2020). *Uluslararası Ticarete Tarife Dışı Engellerin Önemi ve Dış Ticarete Etkileri: Otomotiv Ana ve Yan Sanayii Sektörü Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.

Bozkurt, C., Pelit İ., Irmak E., (2018). Türkiye ve dünyada denizyolu taşımacılığı. 28 Eylül 2021 tarihinde

https://www.researchgate.net/publication/337442741_turkiye_ve_dunyada_denizyolu_tasima_ciligi adresinden erişilmiştir.

Bozma, G., Başar, S.İ., Aydın, S., (2017). Lojistik performansının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. *The International New Issues In Social Sciences*, 5(5), 401-414.

Boztürk, M., (2007). *Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri ve Türk Bankacılık Sisteminde Akreditif Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bozyiğit, S., (2016). Türkiye'deki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programları üzerine bir içerik analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 11(42), 133-149.

Bozyiğit, S., Özkan, R., (2020). Staj algısının işletmeyle ilgili faktörler bağlamında incelenmesi: lojistik eğitimi üzerine bir araştırma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 562-596.

Bradley, F., (2005). *International Marketing Strategy*. 5. Edition, Ashford Colour Press.

Bulut, M., (2000). XVII. yüzyılda osmanlılar ve merkantilistler. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 11(39), 23-35.

Bülbül, T., (2003). Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinin lisansüstü öğretime öğrenci seçme sürecine ilişkin görüşleri. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES)*, 36(1), 167-174.

Camprubí, R., Coromina, L., (2016). Content analysis in tourism research. *Tourism Management Perspectives*, 18, 134-140.

Ceran, D., Aydın, M., Onarıcıoğlu, A.S., (2018). Okuma eğitimi üzerine yapılan tezlerde eğilimler: bir içerik analizi çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2377-2392.

Chen, H., Huang, X., Li, Z. (2020). A content analysis of chinese news coverage on covid-19 and tourism. *Current Issues In Tourism*, 1-8.

Clark, D. P., (2012). "Scale economies and trade", *Applied Economic Letters*, 19, 965-968.

Cristopher, M., (2011). *Logistics and Supply Chain Management*. 4. Edition. Pearson Education Limited. Great Britain.

Çağlar, C., Özkan, H.H., (2021). Türkiye’de 2010-2020 yılları arasında otizm ile ilgili yayımlanan makalelerin içerik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 77-97.

Çakaloz, B., (2008). *Lojistik Yönetiminde Simülasyon Temelli Eğitim Yaklaşımları*. Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çakıroğlu, I., Pirtini, S., Çengel, Ö., (2021). Pazarlama yönetimi açısından yaşam tarzı araştırmalarının sistematik incelemesi üzerine bir içerik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 260-286.

Çakıroğlu, M., Can, E., (2021). Yabancı pazarlara giriş stratejilerini belirleme: analitik hiyerarşi süreci (ahp) tabanlı bir analiz. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(2), 714-736.

Çakmak, M., (2017). *Lojistik Sektörü İçerisinde Lojistik Köylerin Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çalışkan, M., Serçe, H., (2018). Türkiye’de eğitim alanındaki eylem araştırması makaleleri: bir içerik analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 57-79.

Çalışkan, Y., (2021). Uluslararası satımda 2020 INCOTERMS® kuralları ve hasarın geçişi. *Public and Private International Law Bulletin*, 41(1), 231-259.

Çavdar, E., (2020). Lojistik alanındaki lisansüstü tez çalışmalarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Turkish Studies-Economy*, 15(3), 1267-1284.

Çelik, N., (2016). Yenilikçilik konusunda yapılan doktora tezlerinin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(1), 29-42.

Çelikel, S., (2010). *Farabi’de Ahlak ve Ahlak Eğitimi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Çengel, Ö., (2008). Küreselleşme sürecinin uluslararası pazarlama stratejilerine etkileri ve çin örneği. *Öneri Dergisi*, 8(29), 65-69.

Çetinceli, K., Cengiz, H., (2020). D-8 ülkelerinin lojistik performans endeksine göre karşılaştırılması ve Türkiye’nin dış ticaretinde D-8 ülkelerinin yeri. *ATLAS Journal International Refereed Journal On Social Sciences*, 6(35), 1014-1029.

Çetinkaya, C., (2014). Türkiye’de lojistik ön lisans eğitimi programları sorunlar ve çözüm önerileri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 173-186.

Çıkmak, S., (2016). Türkiye’de lojistik eğitiminin durumu ve lojistik eğitiminin geliştirilmesine yönelik öneriler. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 1-13.

Çıkrık, R. (2016). *Uluslararası Ticaret, Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ve Taşımacılık*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çınar, H., (2015). Dış ticarete lojistik. 12 Ekim 2021 tarihinde <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dis-ticarete-lojistik/22719> adresinden erişilmiştir.

Çiçekdağı, M., (2020). Kalkınma planlarında turizm: içerik analizi yöntemi ile Türkiye kalkınma planlarının analizi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 1-11.

Çilingir, A., (2017). İletişim alanında içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 148-160.

Çitil, M., (2020). *Uluslararası Ticaret Teorileri* (M.R Görgün ve S. Adıgüzel editör). Uluslararası İktisat, 1. Baskı, Atalay Matbaası, Ankara.

Çoban, İ., (2015). *Uluslararası Ticaret, Ekonomik Büyüme ve Teknolojik Gelişme İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Çolak, V., (2019). *Lojistik Faaliyetlerin Maliyetlenmesinin Analizi: Tra2 Bölgesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Çoşkun, İ., Dündar, Ş., Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013) . *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396.

Çütçü, İ., Yaşar, M., (2019). Ekonomik büyüme ile dış ticaret politikaları arasındaki ilişki: yapısal kırılmalı testlerle ekonometrik bir analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 265-282.

Dehdarirad, T., Villarroya, A., Barrios, M., (2015). Research on women in science and higher education: a bibliometric analysis. *Scientometrics*, 103(3), 795-812.

Deliktaş, S., (2019). *Lojistik Hizmet Sağlayıcılarının İşletme Performansına Etkisi: Görgül Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Demir, M.A., (2020). Endüstri-içi ticaretin grubel-lloyd yöntemi ile analizi. *Journal International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 6(18), 356-365.

Demirakça, İ.Z., (2019). *Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün Uluslararası Ticaretin Kolaylaştırılmasına ve Gümrüklü Antrepoların Kullanımına Katkısı: İzmir İli İçin Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Demirbilek, A., Öz, S., Fidan, Y., (2018). Lojistik performans endeksi ve havayolu kargo taşımacılığı ilişkisi: 2007-2016 Türkiye örneği. *Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2(1), 1-24.

Demirci, A. (2014). Coğrafya araştırma yöntemleri. 3 Kasım 2021 tarihinde https://www.academia.edu/22244144/Literat%C3%BCr_taramas%C4%B1_Literature_review adresinden erişilmiştir.

Demiröz, M.D., (2010). *Uluslararası İktisat Teorisi ve Politikası*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İktisat Uzaktan Eğitim Lisans Programı.

Desti, M., (2019). *Politikanın Uluslararası Ticaretteki Önemi ve Davranışsal Finansı Şekillendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Deviren, N., (2003). *Yeni Dış Ticaret Teorileri ve Türkiye-Ab Ülkeleri Arasındaki Endüstri-İçi Ticaretin Analizi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Deviren, N., (2004). Yeni dış ticaret teorileri. 21 Eylül 2021 tarihinde <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/09a/05.htm> adresinden erişilmiştir.

Dikkaya, M., Üzümcü, A., (2017). *Uluslararası Ticaret ve Finans*. 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara.

Dilber, F., Dilber, A., Karakaya, M. (2012). Gıdalarda ambalajın önemi ve tüketicilerin satın alma davranışlarına etkisi (Karaman ili örneği). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 1(3).

Dilmaç, S., (2020). Türkiye'de görsel sanatlar eğitiminde araştırma ve yönelimler: 2000-2018 dönemi makalelerin içerik analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 727-746.

Dinçer, M. Z., (2019). *Uluslararası İktisat Teorisi ve Politikası*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi İktisat Lisans Programı.

Doğan, O., Yüzbaşıoğlu, N., Çevik, B. (2016). Uluslararası konaklama işletmelerinin misyon ifadesi bileşenlerinin incelenmesi: içerik analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 199-214.

Doğan, Ö., Altınkaynak, F., (2019). Muhasebe ve finans alanında yazılmış lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 7(1), 131-150.

Dölek, A., (2016). *Dış Ticaret İşlemleri*. Güven Mücellit ve Matbaacılık, İstanbul.

Dunn, R.M., Mutti J.H., (2004). *İnternational Economics*. 6. Edition, Routledge.

Dura, C., (2000). Yeni dış ticaret teorileri: genel bir bakış. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16), 1-16.

Duran, G., Çelikkaya, S., (2019). Türkiye’de lojistik üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *G.Ü. İslahiye İibf Uluslararası E-Dergi*, 3(3), 152-167.

Durkaya, M., Hüsnüoğlu, N. (2018). İstihdamda eğitimin rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(41), 51-70.

Dünya Bankası-Lojistik performans endeksi. 20 Eylül 2021 tarihinde <https://lpi.worldbank.org/> adresinden erişilmiştir.

Ekincioğlu, O., (2019). *Lojistik Yöneticilerinin Endüstri 4.0'ın İşletme Düzeyindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bursa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Ekmekçi, R., Ekmekçi, A., (2010). Sport marketing. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 1(1), 23-30.

Ektem, S., Özer Aytekin, K., (2020). Eğitim alanındaki metafor araştırmalarında eğilimler: bir içerik analizi çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 1-38.

Elitaş, C., şeker, A., (2016). *Tarife Dışı Ticaret Politikası Araçları* (C. Elitaş editör), Uluslararası Ticaret ve Finansman. Vadi Grafik Tasarım Matbaacılık, Ankara.

Emirkadı, Ö., (2015). Türkiye’de lojistik sektöründeki gelişmelerin dış ticaret üzerine etkileri. 13 Ekim 2021 tarihinde <https://ulk.ist/media/kitap/I-UKODTLK/turkiyede-lojistik-sektorundeki-gelismelerin-dis-ticaret-uzerine-etkileri.pdf> adresinden erişilmiştir.

Erdem, B., Gezen, T., (2014). Turizm işletmelerine yönelik iş ilanlarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(21), 19-42.

Erdoğan, E., (1989). Uluslararası karayolu taşımacılığı ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 221-240.

Erdoğan, O., (2020). Akıllı kent üzerine yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 917-937.

Erer, B., Şahin, M., (2020). İnovasyon konusu üzerine yapılan lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (Akad)*, 12(23), 397-406.

Ergin, Ö., (2020). *Uluslararası Ticaret Teorileri Kavram Çalışması*. Seminer Dersi için Uluslararası Ticaret Teorileri Kavram Çalışması, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şırnak.

Erkan, B., (2014). Türkiye’de lojistik sektörü ve rekabet gücü. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(1), 44-65.

Erturgut, R., (2016). *Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetimi*. Özgem Matbaacılık, Ankara.

Erturgut, R., Gürler, H.E., (2020). Tersine lojistik teori ve uygulamalarının son 10 yılı: bibliyometrik bir analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (28), 25-46.

Erturgut, R., Yılmaz, B., (2020). Afet ve insani yardım lojistiği alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (40), 105-123.

- Eryılmaz Ballı, F., Kartal, S. (2020). Eğitimin siyasal işlevi; sosyal bilgiler ders kitabı örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 36-49.
- Ezel, H., (2013). *Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri (Incoterms)*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Feenstra, R.C., Taylor, A.M., (2014). *International Economics*. 3. Edition, Worth Puplicher, United States of America.
- Fouda, R.A.N., (2012). Protectionism & free trade: a country's glory or doom?. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 3(5), 351-355.
- Fulser, B., (2015). *Kombine Taşımacılık ve Türkiye Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gandolfo, G., (2014). *International Trade Theory And Policy*, 2. Edition, Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Gani, A., (2017). The logistics performance effect in international trade. *The Asian Journal of Shipping and Logistics* 33(4), 279-288.
- Georgi, C., Darkow, I.L., Kotzab, H., (2013). Foundations of logistics and supply chain research: dört uluslararası derginin bibliyometrik analizi. *International Journal Of Logistics Research And Applications*, 16(6), 522-533.
- Gerede, E., (2015). *Havayolu Taşımacılığı ve Ekonomik Düzenlemeler Teori ve Türkiye Uygulaması*. Art Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Gillies, P., Moens, G., (1998). *International Trade And Business: Law, Policy And Ethich*. 1. Edition, Routledge-Cavendish. Great Britain.
- Gilpin, R., (1987). *The Political Economy of International Relations*. 1. Edition, Princeton University Press, New Jersey, United States of America.
- Gökgöz, A., Özdemir H., (2015). Dış ticarete teslim ve ödeme şekillerinin tms 18 hasılat standardı çerçevesinde incelenmesi/the analysis of delivery and payment types in foreign trade within the frame of tas 18 revenue standard. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(3), 105-122.

Görgün, M., (2020). Lojistik performans kriterlerinin sağlanmasında Türk lojistik sektörünün durumu. *Ekev Akademi Dergisi*, 229-246.

Görgün, M.R., Adıgüzel, S., (2020). Uluslararası pazarlama. 2 Ekim 2021 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/hasan_bardakci/publication/342716135_uluslararası_pazarlamada_dijital_donusum_ve_uygulanabilirliği/links/5f6dade7458515b7cf4c63cc/uluslararası-pazarlamada-dijital-doenuesuem-ve-uygulanabilirliği.pdf adresinden erişilmiştir.

Gözübüyük, H.Ş., (2015). *Satın Alma Davranışı Üzerinde Ambalajın Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

Grant, D.B, (2012). *Logistics Management*. Pearson, 1. Edition, Pearson, Ashford Colour Press Ltd, Gosport.

Griffin R.W., Pustay M.V., (2014). *International Business: A Managerial Perspective*. Pearson, 8. Edition, United States of America.

Güçlü, İ., (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Genç Offset Matbaacılık, Ankara.

Gülenç, İ.F., Karagöz, B., (2008). E-Lojistik ve Türkiye’de e-lojistik uygulamaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , (15), 73-91.

Güllü, K., (2008). Uluslararasılaşmanın dinamikleri: uluslararası pazarlar ve perakendeci işletmelerin uluslararası pazarlama etkinlikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(25), 119-141.

Gülmez, M., Yalçıntaş, D., Kurtulgan, A., Özbay, M., (2019). Türkiye’de pazarlama alanında yazılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 59-69.

Gültekin, Z., (2004). *Ulaştırma İşletmelerinde Yeniden Yapılanma ve TCDD İçin Bir Model Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Günay, D., (2018). Türkiye’de lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitime felsefi bir bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88.

Günay, N., (2005). Türkiye’de hazır giyim ve konfeksiyon endüstrisinde uygulanan uluslararası pazarlara giriş stratejileri: sorunlar ve çözüm yolları. *Ege Academic Review*, 5(1), 89-97.

Gündoğdu, N., (2016). *Dış Ticarete Teslim ve Ödeme Şekillerinde Eğitim Gereklerrinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Gündüz, M., Başpınar, Z., Büyükkarcı, A., (2017). 2000-2015 yılları arasında değer eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin içerik analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 705-718.

Gürbüz, S., Şahin, F., (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sözkeseu Matbaacılık, 5. Baskı, Ankara.

Gürgan, Ö., (2012). *Uluslararası Ticaret ve Eğitim Sistemindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güven, Ö.F., (2020). *Uluslararası Pazarlama Sürecinde Pazarlama Planlama Yeteneği İle İhracat Performansı Arasındaki İlişki: Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Habiboğlu, Ö., Özteu, M.Y., Pirtini, S., (2020). Study of toe framework with content analysis in the use of marketing management. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(2), 396-413.

Hacıbektaşoğlu, B., (2020) *Lojistik Sektörü ve Lojistik Süreçlerinin Sağladığı Maliyet ve İş Gücü Avantajları: Tekstil Sektörü Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haftacı, V., (2015). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*. Yazın Basın Yayın Matbaacılık, İstanbul.

Hajduk, S., (2017). Bibliometric analysis of publications on city logistics in international scientific literature. *Procedia Engineering*, 182, 282-290.

Hayaloğlu, P., (2015). The impact of developments in the logistics sector on economic growth: the case of oecd countries. *International Journal Of Economics And Financial Issues*, 5(2), 523-530.

Hepkul, A., (2002). Bir sosyal bilim araştırma yöntemi olarak içerik analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-12.

Hill, C., (2007). *Global Business Today*. 5. Edition. New York.

Ho, W., Lee, C.K.M., (2006). Demand Forecasting in Logistics: Analytic Hierarchy Process and Genetic Algorithm-Based Multiple Regression Analysis, (G.D Taylor editor). *Logistics Engineering Handbook*. CRC Press, United States of America.

Hollensen, S., (2013). *Global Marketing*. Pearson Education, 6. Edition, United Kingdom.

Hoşgör, H., Tosun, N., (2020). Sağlık sektöründe hasta memnuniyetini ele alan lisansüstü tezlerin tüketici davranışları çerçevesinde içerik değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(3), 973-999.

Hotamışlı, M., Efe, D., (2015). Duygusal zeka ve liderlik ilişkisi bağlamındaki çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1).

Hotamışlı, M., Erem, I., (2014). Muhasebe ve finansman dergisi'nde yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63), 1-20.

Husted, S., Melvin, M., (2013). *International Economics*. Pearson Education, Inc., Publishing As Addison-Wesley, United States of America.

Hüseyinova, K., (2006). *Uluslararası Ticarete Kültürel Farklılıklar ve Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hüseynov, G., (2015). Uluslararası pazarlara giriş yöntemleri ve pazar araştırmaları. *Ulaştırma ve Lojistik Kongreleri*, 7(28), 689-702.

Hüsrevoğlu, F., (2019). *Lojistik Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulaması: Proje Lojistiği*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İbiş, E., (2014). Lisansüstü eğitimin sorunları. *Yükseköğretim Dergisi*, 4(3), 117-123.

İçöz, O., Kozak, N., (1999). 'Turizm işletmeciliği dergisi'nin turizm literatürüne katkısı hakkında bir inceleme. *anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 9-17.

İlbak, İ., İlkım, M., (2020). Türkiye'de spor bilimi alanında 2010-2019 yılları arasında yapılan bedensel engelli bireylere yönelik tez çalışmalarının içerik analizi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 29-43.

İlter, İ. (2021). Lisansüstü eğitime yönelik farkındalığın lisans öğrencilerinin lisansüstü eğitim niyetlerine etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1592-1601.

İnce, M., Gül, H., Bozyiğit, S., (2017). Türkiye'de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(5), 113-130.

İpek, H., (2015). *Uluslararası Ticaret, Türkiye – Türkmenistan İlişkileri ve Taşımacılık Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Jacobs, F. R, Chase R.B., (2018). *Operations and Supply Chain Management*, 15. Edition McGraw-Hill, United States of America.

Jiang, Z., Wu, Y., (2017). The impact of international logistics to international trade research based on an empirical analysis of the data in 1995-2014 in shandong province. *MATEC Web of Conferences*, p.1-7.

Jonnard, C.M., (2019). *International Business and Trade: Theory, Practice, and Policy*. CRC Press is an imprint of the Taylor & Francis Group.

Kalinkara, Y., (2021). Eğitimde mobil öğrenmeye yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi: bir içerik analizi. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 5(1), 86-103.

Kaltakçı Gürel, D., Ölmeztürk, A., Durmaz, B., Abul, E., Uzun, H., Irak, M., Subaşı, Ö., Baydar, Z., (2017). 1990-2016 yılları arasında türkiye’de fizik eğitimi alanında yayınlanmış tezlerin içerik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1141-1172.

Kapkın, B., Çalışkan, Z., Sağlam, M., (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207.

Karadeniz, M., Balcı, M., (2014). Lojistik faaliyetlerde algılanan hizmet kalitesinin marka sadakatine etkisi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 36(1), 293-315.

Karagöz, F. M., (2019). *Uluslararası Ticarete Tarife Dışı Engeller ve Tarife Dışı Engellerin Türkiye Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karagül, M., İlter, B., (2016). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi: Teori ve Uygulama*. Sarıyıldız Ofset Matbaacılık, Ankara.

- Karahan Gökmen, M., Özdemir, F.S. (2016). Lojistiğin evrimi ve Türkiye’deki önlisans ve lisans programları yönünden lojistik öğretimi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 115-135.
- Karakaş Özur, N., (2014). Cihannüma’dan yansıyanlar: bir doküman analizi. *Coğrafya Dergisi*, 0(29), 120-144.
- Karakütük, K., (2019). Türkiye’de lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes)* , 22(1), 505-528.
- Karaman, S., Bakırcı, F., (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114.
- Karaş, G., (2018). *Uluslararası Ticarete Mali Nitelikli Korumacılık Araçlarının Kullanımına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi*. Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karataş, Z., (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kavacık, M., (2016). *Dış Ticaret Politikaları* (C. Elitaş editör). Uluslararası Ticaret ve Finansman, Vadi Grafik Tasarım Matbaacılık, Ankara.
- Kavgaoğlu, D., Altundal, Ü., Çay Padalıhasanoğlu, E., (2021). Türkiye’de sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezlerin içerik analizi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 7(2), 61-69.
- Kaya, F., (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Kaya, F., Turguttopbaş, N., (2012). *Dış Ticarete Kullanılan Teslim Şekilleri ve Belgeler* (A.B. Başar editör). Anadolu Üniversitesi Yayını, Dış Ticaret İşlemleri, 1. Baskı, Anadolu Yayınları Web-Ofset Tesisleri, Eskişehir.
- Kayadibi, F., (2012). Eğitim kalitesine etki eden faktörler ve kaliteli eğitimin üretime katkısı. *Journal Of Istanbul University Faculty Of Theology*, 0(3), 71-94.
- Kayasandık, A.E., Kalıpçı Çağırın, F., Alacalar Çakır, A., (2017). İşletme alanındaki çalışmalara “uluslararası yönetim iktisat ve işletme dergisi” bağlamında bakış: bir içerik analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, İcmeb17 Özel Sayısı, 12-18.

Kılıcı, H., (2017). Taşımacılık faaliyetlerinin rekabet üstünlüğü oluşturmada işletmecilikte yeri ve önemi: türkiye örneği ve türkiye’de taşımacılığın gelişimi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, (ICOMEF 2017 ÖZEL SAYISI), 74-86.

Kılınç, A. Ç., Karahalilöz, O., Bektaş, F., (2020). Lisansüstü öğrenim görmek: öğretmen deneyimleri üzerinden fenomenolojik bir çözümleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 9(4), 1755-1774.

Kınacı, D., (2019). *Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejilerinde İhracatın Önemi ve Ankara’da Mobilya Sektöründe Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kıral, B., (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Kıymetli Şen, İ., (2014). Lojistik faaliyetlerin yönetimi ve maliyetleme yaklaşımları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 83-106.

Kim, S.M., (2021). *Payment Methods And Finance For International Trade*. Springer Singapur.

Kişman, Z.A., Aydın, F., (2020). Uluslararası ticaret lojistiğinde Türkiye ve Avrupa’nın yeri. *Academic Knowledge*, 3(1), 49-58.

Knight, G., Çavuşgil S.T., Riesenberger, J., (2016). *İnterntional Business: The New Realities*. Pearson, 4. Edition, Malaysia.

Koban, E., (2018). *Lojistik Sektöründe Pazarlama Stratejilerinin Rekabet Avantajı (Gücü) Üzerinde Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koban, E., Yıldırım Keser H., (2015). *Dış Ticarete Lojistik*. 6. Baskı, Star Ajans Matbaacılık, Bursa.

Koca, M. (2021). Lojistik sektörünün dış ticaret gelişimi üzerine etkisinin incelenmesi: Türkiye örneği. *Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 40-62.

Koç Başaran, Y., (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.

Koç, Ç.T., (2021). Radyo, televizyon ve sinema anabilim dalındaki doktora tezleri üzerine bir içerik analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(33), 674-700.

Koç, H., Şeker, G., Evcı, N., Doğan, M., (2020). Afet eğitimi konulu araştırmaların içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(2), 637-655.

Korkmaz, İ.H., Çetinkaya, C., (2019). Post-graduate thesis on logistics and supply chain in turkey: a bibliometric analysis. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(1), 479-493.

Korkut, Y., Yavuz, S., Zeren, F., (2021). Uluslararası ticaret ve lojistik arasındaki ilişkinin incelenmesi: G20 ülkeleri örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (30), 77-88.

Koşar, D., Er, E., Klınç, A. Ç., (2020). Yüksek lisans yapmak: eğitim yönetimi öğrencilerinin lisansüstü eğitim yapma nedenlerine ilişkin nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 370-392.

Kotabe, M.M., Helsen, K., (2010). *Global Marketing Management*. John Wiley & Sons, 5. Edition, United States of America.

Kotler, P., Keller, K.L., (2012). *Marketing Management*, Prentice Hall, 14. Edition, United States of America.

Kozak, N., (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972- 1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 26-33.

Koroğlu, S.A., (2015). Literatür taraması üzerine notlar ve bir tarama tekniği. *GİDB Dergi*, (01), 61-69.

Köşker, H., (2020). Coğrafi işaret konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 775-78.

Köybaşı, F., (2020). Eğitim yöneticilerinin teknoloji liderliğine ilişkin araştırmalar: bir içerik analizi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-15.

Krugman P.R., Obstfeld, M., (2003). *International Economics: Theory and Policy*. 6. Edition, Pearson Education, Inc, United States of America.

Krugman, P., Obstfeld, M., Melitz, M., (2018). *International Theory and Policy*. 11. Edition, Pearson Education Limited, Malaysia.

Kurt, M.E., Ceylan, A., (2021). Halk sağlığı ana bilim dallarında üretilen tez çalışmalarının (doktora ve tıpta uzmanlık) sağlık yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(2), 117-125.

Kurtoğlu Erden, M., Seferoğlu, S.S., (2021). Lisansüstü düzeyde eğitime ilişkin öğrenci değerlendirmeleri: bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü lisansüstü öğrencileri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 939-958.

Küçük, O., (2015). *Uluslararası Lojistik*. 2. Baskı, Bizim Büro Matbaacılık. Ankara.

Küçük, S., (2019). *Uluslararası Ticarete Lojistik Köyler ve Türkiye İçin Lojistik Köy Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Küçükahmetoğlu, O., (2015). Endüstri içi ticaret ve türkiye. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 129-153.

Küçükaltan, B., (2012). *Uluslararası Ticaret Kapsamında Lojistik Şirketlerinin Gümrük Faaliyetleri: Kapıkule Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Küçüksolak, B.T., (2006). *Dünya'da ve Türkiye'de Lojistik Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Küsmez, Y.N., (2016). *Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri*. Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Nevşehir.

Lai, K.H., Cheng, T.C.E., (2009). *Just-in-Time Logistics*. Gower, Britain.

Lee, E.S., (2012), *Management Of International Trade*. 1. Edition, Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

Levi, B.J.K., (2006). *Entry Strategies Of Foreign Companies İn Indian Telecommunications Market*. Doctoral Dissertation, Economics and Social Sciences, Fribourg, Switzerland.

Maden, S., Önal, A., (2021). Yabancı dil olarak türkçe öğretimi ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 42-56.

Mammadov, E. (2012). *Uluslararası Hedef Pazar Seçimi ve Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri: Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Mangır, F., Fidan, A., (2017). Grubel-lloyd endeksi ile endüstri-içi ticaret analizi: tarım sektörü türkiye örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(33), 45-51.

Martí, L., Puertas, R., García, L., (2014). The importance of the logistics performance index in international trade. *Applied Economics*, 46(24), 2982–2992.

Martino, F., Brooks, R., Browne, J., Carah, N., Zorbas, C., Corben, K.,Backholer, K. (2021). The nature and extent of online marketing by big food and big alcohol during the covid-19 pandemic in australia: content analysis study. *JMIR Public Health And Surveillance*, 7(3), 25202.

Mevzuat Bilgi Sistemi-Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. 29 Aralık 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden erişilmiştir.

Midilli, Ö., (2011). *Hizmet Sektöründe Müşteri Memnuniyetinin Pazarlamaya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI., (2011). Ambalajlama malzemeleri. 21 Kasım 2021 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/5110573-T-c-milli-egitim-bakanligi-ulasirma-hizmetleri-ambalajlama-malzemeleri-840uh0037.html> adresinden erişilmiştir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI-MEB., (2009). Ulaştırma hizmetleri kara yolu taşımacılığı. 16 kasım 2021 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/programlar/ogretmenlik_ogretim/MTS_mbs/Karayolu%20Ta%C5%9F%C4%B1mac%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1-1.pdf adresinden erişilmiştir.

Murphy P.R., Knemeyer A.M., (2014). *Contemporary Logistics*, 11. Edition, Pearson, United States of America.

Mutlu, H.H., (2018). Ana dili eğitimi dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: içerik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1196-1209.

Mutluer, A.O., (2019). *Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri: Kazakistan'da Pazarlamayı Etkileyen Çevresel Faktörler ve Kazakistan Pazarında Türk İnşaat Firma Örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Müssigmann, B., H. Von Der Gracht., Hartmann, E., (2020). "Blockchain technology in logistics and supply chain management—a bibliometric literature review from 2016 to january 2020." *IEEE Transactions on Engineering Management*, 67(4), 988-1007.

Nebol, E., (2016). *Tedarik Zinciri ve Lojistik Yönetimi*. Göktuğ Ofset Matbaacılık, Ankara.

Ok, Ş., (2016). *Lojistik Faaliyetlerin Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemine Göre Hesaplanması: Bir Sanayi İşletmesi Model Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Omrak Özdemir, Ö., (2019). *Uluslararası Ticarete Türkiye-Çin İlişkileri ve Taşımacılık*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Onkvisit, S., Shaw, J., (2004). *International Marketing: Analysis and Strategy*. 4. Edition, Routledge, New York.

Ortaç, S., (2010). *Dış Ticaret İşlemleri, Muhasebe Uygulamaları ve Uygulamaların Muhasebe Standartları Karşısındaki Durumu*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Otuzlu Sanrı, Ö., (2020). Denizyolu taşımacılığı sektöründe kadının güçlenmesi. 21 Ekim 2021 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/346931160> adresinden erişilmiştir.

Öcal, Y., (2019). *Lojistik Sektörü İle İlişkili Unsurların Lojistik İstihdamına Etkisi: Konya-Karaman Bölgesi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi (ÖSYM). 16 Kasım 2021 tarihinde <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/YKS/kntkilavuz05082021.pdf> adresinden erişilmiştir.

Öğülmüş, S., (2019). İçerik çözümlemesi. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes)*, 24(1), 213-228.

Ökten, A., Akman, E., (2018). Türkiye’de yönetim alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin içerik analizi (2000-2016) . *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(4), 1027-1045.

Öz, M., (2011). Lojistikte yeni yaklaşımlar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 141-155.

Öz, M., (2019). *Lojistik Faaliyetlerde Dış Kaynak Kullanımı ve Pazarlama Tabanlı Yetenekler Üzerine Etkisi*. 1. Baskı, Dizgi Ofset Matbaacılık, Konya.

Özay, N., (2015). Uluslararası ticarete korumacılık ve Türkiye’de uygulanan koruma önlemleri. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, (5), 23-33.

Özdemir, G., (2018). *Uluslararası Ticaret, Türkiye–Avrupa İlişkileri ve Gümrük Birliği*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özen, Y., Gül, A., (2010). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(15), 394-422.

Özenç, E.G., Özenç, M., (2018). Sınıf öğretmenliği bilim dalı’nda yapılan lisansüstü eğitim tez yönelimlerinin eğitim bilimleri enstitüsü düzeyinde bir analizi. *International Journal Of Active Learning*, 3(2), 1-10.

Özgen, P.D.H., Özseven, A., (2012). İşletmelerin uluslararası pazarlara giriş biçiminin seçiminde yerel pazar faktörlerinin etkisi üzerine adana ilinde bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 1-20.

Özgüner, Z., (2017). *Lojistik Faaliyetlerin Süreçsel Etkinliğinde Rol Oynayan Değişkenlerin İşletme Performansına Etkisinde Lojistik Performansın Aracılık (Mediator) Rolü*. Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Özkan Pir, E., (2019). Türkiye’de ağızdan ağıza pazarlama konulu lisansüstü tezlerinin incelenmesi: bir içerik analizi çalışması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 97-110.

Özkan, Ö., (2012). Incoterms 2010 ile getirilen yenilikler. *Akademik Bakış Dergisi*, 31, 1-15.

Özkan, R., (2018). *Lojistik Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Algularının İşletme İle İlgili Faktörler Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mersin.

Özkanlısoy, Ö., (2018). *Lojistik Sektöründe Çalışanların Örgütsel Adalet Algısının İş Motivasyonuna Etkisi: Örnek Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk, M. (2019). *İhracat Dinamikleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Öztürk, N., (2003), Dış ticaret kuramında yeni yaklaşımlar. *Öneri Dergisi*, 5(19), 109-126.

Öztürk, N., (2012). *Dış Ticaret: Kuram Politika ve Uygulama*. Star Ajans Matbaacılık. Bursa.

Özyurt, M., Özgen, Ç., (2020). Sağlık kurumlarında örgütsel bağlılık konulu tezlerin bibliyometrik analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 231-243.

Parsons, A., (2013). Using social media to reach consumers: a content analysis of official facebook pages. *Academy Of Marketing Studies Journal*, 17(2), 27.

Patrick, Z., Hee, O.C., (2020). A bibliometric analysis of global online marketing research trends. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(5), 770-787.

Polat, A. (2007). *Uluslararası Ticaret'te Risk Yönetimi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Polat, G., (2010). *Eğitim Yönetimi ve Anabilim Dalındaki Lisansüstü Tez İncelemesi ve Lisansüstü Lisansüstü Çalışmalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Qaiser, F.H., Ahmed, K., Sykora, M., Choudhary, A., Simpson, M., (2017). Decision support systems for sustainable logistics: a review and bibliometric analysis. *Industrial Management & Data Systems*, 117(7), 1376-1388.

Qian, J., Law, R., Wei, J., Wu, Y., (2019). Trends in global tourism studies: a content analysis of the publications in tourism management. *Journal Of Quality Assurance In Hospitality & Tourism*, 20(6), 753-768.

Regattieri, A., Santarelli, G., Piana, S., (2019). *Packaging Logistics* . (H. Zijm, M. Klumpp, A. Regattieri, S. Heragu, editors), Operations, Logistics and Supply Chain Management, 1. Edition, Springer International Publishing, Switzerland.

Ren, R., Hu, W., Don, J., Sun, B., Chen, Y., Chen, Z. A., (2020). Systematic literature review of green and sustainable logistics: bibliometric analysis, research trend and knowledge taxonomy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17(1), 261.

Rushton A., Croucher P., Baker P., (2014). *The Handbook of Logistics and Distribution Management*, 5. Edition, Kogan Page, India.

Rüstemli, E., (2008). *Uluslararası Pazarlara Optimal Giriş Yönteminin Seçimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sadat, S.A., (2008). *Karşılaştırmalı Üstünlükler Kuramı Çerçevesinde Türkiye'nin ECO Pazarındaki Rekabet Gücünün Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sadjady, H., (2011). Physical Flows (R.Z. Farahani, S. Rezapour, L. Kardar editor). *Logistics Operations And Management*. 1. Edition, Elsevier Inc.

Saglietto, L., (2021). Bibliometric analysis of sharing economy logistics and crowd logistics. *International Journal of Crowd Science*. 5(1), 31-54.

Sahavet, G., (2006). Türkiye lojistik sektörü altyapı analizi. İstanbul ticaret odası yayınları, 15 Ekim 2021 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/1282182-Turkiye-lojistik-sektoru-altyapi-analizi.html> adresinden erişilmiştir.

Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Öneren Şendil, Ç., Nas, E., (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.

Salış, S., (2020). *Lojistik Yönetiminde Bilişim Teknolojileri Kullanımının Organizasyonel Performansa Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Salvatore, D., (2013). *International Economic*. 11. Edition, John Wiley & Sons, Inc., United States of America.

Sancaklı, A., (2006). *Uluslararası Lojistik Şirketlerinde Karşılaştırmalı Ölçüm (Benchmarking) Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sarıtaş, E., (2012). *Uluslararası Pazarlamada İhracat Pazarlama Stratejileri ve Denizli Tekstil Sektöründe Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Savaşkan, Y., Gökteş Kulualp, H., (2019). Duygusal emek konusunu araştıran lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi değerlendirmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 818-837.

Savrun, B., Mutlu, H.M., (2019). Kent lojistiği üzerine bibliyometrik analiz. *Kent Akademisi*, 12(2), 364-386.

Sayım, F., Zengin, H.İ., (2012). Dış ticarete kullanılan finansman ve teslim şekillerinin türkiye'nin sınır ticareti uygulamalarında kullanılabilirliği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(17), 215-235.

Schrag, F., (2014). What is education?. *Educational Theory Journal*, 533-538

Schreglmann, S. (2016). Türkiye'de program geliştirme konusu ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin içerik analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1307-9581.

Schumacher, R., (2012). Adam Smith's theory of absolute advantage and the use of doxography in the history of economics. *Erasmus Journal for Philosophy and Economics*, 5(2), 54-80.

Seçer, İ., Ay, İ., Ozan, C., Yılmaz, B., (2014). Rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimleri: bir içerik analizi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 49-60.

Serdarasan, Ş., Yılmaz, H., Doğan, E., Koç, B., Kayır, M.H., Çatalyürek, M., (2021). Lojistik ve tedarik zinciri alanında tr dizin'de indekslenen çalışmaların bibliyometrik analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (68), 164-184.

Sert, S., (2008). *Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri ve Bu Süreçte Ortaya Çıkabilecek Problemler: Uşak İli Tekstil Sektöründe Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Sevim, O., (2020). Çocuk edebiyatıyla ilgili lisansüstü çalışmalardaki eğilimler: bir içerik analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 124-144.

Sevinç, B., (2001). Türkiye'de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve öneriler. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 34(1), 125-137.

Seyidoğlu, H., (2013). *Uluslararası İktisat:Teori Politika ve Uygulama*. 19. Baskı, Kurtiş Matbaası, İstanbul.

Sözbilir, M., (2009). Nitel veri analizi. 11 Kasım 2021 tarihinde <https://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf> adresinden erişilmiştir.

Spens, K.M., Kovács, G., (2006). "A content analysis of research approaches in logistics research." *International Journal Of Physical Distribution & Logistics Management*, 36(5), 374-390.

Suvacı, B., (2016). Sosyal bilimler veri tabanında yayımlanan lojistik ve tedarik zinciri makalelerinin bibliyometrik profili. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 263-281.

Şahin, E., (2018). *Türkiye’de Lojistik Eğitimi, Lojistik Eğitim Standartları, Mesleki Yeterlilik ve Bologna Süreci, AB Üye Ülkeleri İle Türkiye Kıyaslaması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C., Onur, N., (2018). Gastronomi ve mutfak sanatları anabilim dallarında yayınlanan tezlerin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1, 30-41.

Şahin, M.G., Boztunç Öztürk, N., (2018). Eğitim alanında ölçek geliştirme süreci: bir içerik analizi çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 191-199.

Şahin, S, Kocadağ, D., (2020). Sağlık sektöründe talep tahmini üzerine literatür araştırması. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 99-113.

- Şeker, A., (2020). *Uluslararası Ticaret*. 1. Baskı, Hazar Reklam Matbaacılık. Ankara.
- Şekeroğlu, G., Kızıloğlu, E., (2021). Davranışsal finans: Türkiye’de yazılmış lisansüstü tezlerle ilişkin içerik analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(39), 681-701.
- Şener, S., Bahçeci, V., Doğru, H., Sel, Z.G., Ertaş, M., Songür, S., Tütüncü, Ö., (2017). Turizm alanındaki nitel araştırmaların güvenilirlik ve geçerlik ölçütleri kapsamında değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 28(1), 7-26.
- T.C Ticaret Bakanlığı., (2021). 18 Aralık 2021 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/data/5d63d89d13b8762f7c43a738/17-Tasima%20Sekillerine%20Gore%20Dis%20Ticaret.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Tahirler, S., (2016). *Uluslararası Ticarete Türkiye-Rusya İlişkileri ve Taşımacılık*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tanyaş, B., (2014). Nitel araştırma yöntemlerine giriş: genel ilkeler ve psikolojideki uygulamaları. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 5(1), 25-38.
- Tanyaş, M., Düzgün, M., (2016). *Uluslararası Lojistik Küresel Tedarik Zinciri Yönetimi*. 2. Baskı, Öz-gem Matbaacılık. Ankara.
- Tarhan, D.B., (2017). *Karayolu Taşımacılığı Optimizasyonu (Veri Zarflama Analizi ile Mersin İlinde Uygulama)*. Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Taş, U., Yenilmez, F., (2008). Türkiye’de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Taşlıyan, M., Çiçeklioğlu, H., Yılmaz, Ö.İ., (2016). Lojistik yönetimde dış kaynak kullanımının önemi. *International Journal of Academic Value Studies*, 2(5), 35-55.
- Taylor, C.R., Zou, S., Osland, G. E., (2000). Foreign market entry strategies of japanese mncs. *International Marketing Review*, p.146-163

Taylor, M., Kent, M.L., (2010). Anticipatory socialization in the use of social media in public relations: a content analysis of PRSA's public relations tactics. *Public Relations Review*, 36(3), 207-214.

Tekin, M., Öztürk, D., Bahar, İ., (2021). Tersine lojistiğin bibliyometrik analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 87-100.

Tekin, M., Şahin, E., Göbenez, Y., (2014). Postmodern pazarlama yaklaşımıyla modern pazarlama yöntemleri: güncel şirket uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(1), 225-232.

Temür, T., (2013). *Türkiye'de Uygulanan Dış Ticaret Politikalarının Ekonomik Büyüme Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Tomanbay, M., (2014). *Uluslararası Ticaret ve Finansmanı*. Sonçağ Yayıncılık ve Matbaacılık, Ankara.

Topcu, E. (2017). *İhracata Dayalı Büyüme Hipotezine Yeni Bir Yaklaşım: Türkiye Ekonomisi Üzerine Sektörel Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Topoğlu, E., (2020). *Uluslararası Pazarlama Sürecinde, Toplumsal Kültür ve İnanç Farklılıklarının, İşletmelerin Temel Pazarlama Stratejilerine Etkileri*. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Toprak, S., (2020). Farabi'nin eğitim anlayışı. *Genç Mütefekkirler Dergisi*, 1(2), 136-149.

Toptaş, V., Gözel, E., (2018). Türkiye'de matematik kaygısı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 136-146.

Toy, Y.B., Tosunoğlu, G.N., (2007). Sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda bilimsel araştırma süreci, istatistiksel teknikler ve yapılan hatalar. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 1-20.

Trace, K., (2008). *Bulk Commodity Logistics* (A.M., Brewer, K.J., Button, D.A., Hensher Editor). Handbook Of Logistics And Supply Chain Management, Emerald, Inc, Great Britain.

Tuğan, E.N., Ömürganülşen, U., (2020). Kamu yönetimi alanında yazılan etik konulu lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 454-472.

Tunç, H., (2018). *Uluslararası Ticaret, Para ve Finans*. Birlik Fotokopi Baskı Ozalit Gıda, İstanbul.

Tunç, H., Kırbaş, H., Kaya, M., (2017). Lojistik sektörünün gelişiminde eğitimin rolü: bir beklenti analizi. 4. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi*, 347-354.

Tunç, Ö., (2015). *FOB Teslim Şekline Göre Tarafların Yükümlülükleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turan, L., Sevim, O., Tunagür, M., (2018). Türkçe eğitimi alanında hazırlanan doktora tez özetlerine yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (11), 29-44.

Turgut, Y.E., Varlı Denizalp, N., (2021). Türkiye’de eğitim alanında sanal gerçeklik araştırmalarının eğilimleri: bir içerik analizi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 533-555.

Turhan, M., Yaraş, Z., (2013). Lisansüstü programların öğretmen, yönetici ve denetmenlerin mesleki gelişimine katkısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 200-218.

Tutar, E., Tutar, F., Yetişen, H., (2009). Türkiye’de lojistik sektörünün gelişmişlik düzeyinin seçilmiş AB ülkeleri (Romanya ve Macaristan) ile karşılaştırmalı bir analizi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (2), 190-216.

Türer, C., (2013). Eğitimde içerik analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 321-327.

Türkoğlu, M., Duran, G., (2019). Lojistik sektörünün önemi ve bölgesel kalkınmaya katkıları. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 1(2), 86-97.

Uludağ, A.S., (2013). *Lojistik Yönetiminde Lojistik Ağların Kullanımı ve Bir İşletme İçin Lojistik Ağın Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ULUSLARARASI TAŞIMACILIK VE LOJİSTİK ÜRETENLERİ DERNEĞİ-UTİKAD
İncoterms (2020). 18 Ekim 2021 tarihinde

<https://www.utikad.org.tr/Detay/Duyurular/7345/incoterms-2020-yayinlandi-> adresinden erişilmiştir.

Uluslararası ticaret ve lojistik yönetimi taban puanlar. 2 Aralık 2021 tarihinde <https://www.basarisiralamalari.com/uluslararasi-ticaret-ve-lojistik-yonetimi-taban-puanlari-2020-ve-basari-siralamalari-osym/> adresinden erişilmiştir.

Ulusoy, B., Güçlü, N., (2020). Sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 368-386.

Usta, B. (2019). *Uluslararası Ticaret, Türkiye-İran İlişkileri ve Taşımacılık*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

UTİKAD Lojistik Sektörü Raporu (2020), 25 Eylül 2021 tarihinde <https://www.utikad.org.tr/images/HizmetRapor/utikadlojistiksektoruraporu2020-53923.pdf> adresinden erişilmiştir.

Uygun, D., Sönmez, A., (2019). Mobil öğrenme üzerine güncel çalışmalarla ilgili bir içerik analizi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 53-69.

Varlık, U., Uçar, M., (2017). Dış ticarete ödeme şekilleri ve vesaik mukabili işlemlerde operasyonel riskler. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-16.

Wang, J., Chen, H., Rogers, D., Ellram, L., Grave, S., (2016). A bibliometric analysis of reverse logistics research (1992-2015) and opportunities for future research. *International Journal Of Physical Distribution & Logistics Management* 47 (8).

Water, D., (2003). *Logistics: An Introduction To Supply Chain Management*. Palgrave Macmillian. CRC Press, Great Britain.

Weber, R.P., (1990). *Basic Content Analysis*. 2. Education, SAGE Publications, United States of America.

Yalçın, Ö., (2016). *Uluslararası Pazarlara Açılma Yöntemleri ve E-İhracat Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yalvaç, D., (2021). *Kitle Kaynaklı Lojistik: Türkiye'deki Kitle Kaynaklı Lojistik Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Yanık, S., Uzun, S., (2013). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe Uygulamaları*. Avcı Ofset Matbaacılık, İstanbul.

Yapraklı, T.Ş., Ünalın, M., (2017). Küresel lojistik performans endeksi ve Türkiye'nin son 10 yıllık lojistik performansının analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(31), 589-606.

Yarbaşı, E., Gürtan, İ.N., (2012). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*. Şefik Basım ve Yayıncılık, İstanbul.

Yarmalı, Ö., (2012). *Lojistikte Pazarlama*. Genç Ofset Matbaacılık, Ankara.

Yavuz, S., (2018). *Uluslararası Ticaret Açısından Türkiye – Güney Kore Karşılaştırmasında İnovasyon Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yavuzalp, N., Demirel, M., Taş, H., Canbolat, G., (2017). Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim merkezlerinin mevcut durumu üzerine bir doküman analizi çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 759-776.

Yeditepe Üniversitesi, Uluslararası ticaret ve lojistik yönetimi bölümü. 11 Kasım 2021 tarihinde <https://sbe.yeditepe.edu.tr/tr/uluslararasi-ticaret-ve-lojistik-yonetimi-yuksek-lisans-programi> adresinden erişilmiştir.

Yeşilyurt, Ö., (2021). COVID-19 pandemi sürecinin yönetilmesinde sosyal pazarlama aracı olarak kamu spotlarının incelenmesi: içerik analizi. *OPUS International Journal of Society Researches , Pandemi Özel Sayısı*, 3470-3500.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, K., (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.

Yıldırım Keser, H., (2011), *Lojistik Sektörünün Rekabet Gücü Yönüyle Analizi: Türk Lojistik Sektörü İçin Bir Çalışma*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yıldız, B., (2020). Kargo firmaları hizmet kalitesinin içerik analizi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(38), 42-57.

Yıldız, B., Çiğdem, Ş., Seyhan, M. (2020). Tedarik zinciri alanyazını rotası: lisansüstü çalışmaların evrimi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21), 21-47.

Yıldız, D., Wolff, R. A., (2018). Türkiye’de lojistik yönetimindeki gelişmeler: stratejik bir bakış açısı. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(3), 187-198.

Yıldızay, Y., Çetin, G., (2019). Fen eğitiminde eğitim teknolojileri kullanımı: içerik analizi. *International Journal of Computers in Education*, 1(2), 21-33.

Yılmaz, A., (2019). Türkiye’de spor bilimi alanında işitme engelli bireylere yönelik yapılan çalışmaların içerik analizi (2008-2018) . *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(3), 58-66.

Yılmaz, A., Şentürk, U., Ramazanoğlu, F., (2015). Bedensel engellilerde spor konulu araştırmaların içerik analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 9(1-2), 28-43.

Yılmaz, M., (2018). *Dış Ticarete Giriş*. 4. Baskı, ilksan Matbaası, Ankara.

Yılmaz, V., Karpat Çatalbaş, G., (2007). Kredi kartlarına ilişkin algının müşteri memnuniyeti ve sadakati üzerine etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 44(513), 83-94.

Yılmaz, Z.A., (2019). 2000-2017 yılları arasında Türkiye’de yapılan fizik eğitimi ile ilgili yapılan tezlerin içerik analizi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 56-67.

Yirmibeşoğlu, Ş., Yaşar Dinçer, F., (2018). Uluslararası ticaret bağlamında klasik realizm, neo-realizm ve neo-liberalizm. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 114-127.

Yücesoy, U.İ., (2019). *Lojistik Sektöründe Rekabet Hukuku ve Mali Boyutları: Avrupa Birliği-Türkiye Karşılaştırması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yüksek Öğretim Kurumu-YÖK. 20 Kasım 2021 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.

Yüksel, E. ve Sarıdoğan, E., (2011). Uluslararası ticaret teorileri ve Paul R. Krugman’ın katkıları. *Öneri Dergisi*, 9(35), 199-206.

Yüksel, Y., (2015). İçerik çözümlemesi. *Academia Accelerating The World's Research*, 1-60.

Yürekli, E., Uyar, S., (2020). Muhasebe ve finansman dergisinde 2004-2019 yılları arasında yayınlanan uluslararası finansal raporlama standartları (ufrs) ile ilgili makalelerin içerik analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (88), 57-74.

Zengin, B., Serdaroğlu, Y., (2020). Sosyal medya pazarlaması konusundaki lisansüstü tezlerin içerik analiziyle değerlendirilmesi. *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 19(4), 1562-1579.

Zengin, E., Esedov, A., (2009). Türkiye ve Azerbaycan örneğinde boru hatları ulaştırmasının çevre üzerindeki etkileri. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(9), 97-108.

Zengin, O., Çalış, N., (2017). Türkiye'de sosyal hizmet araştırması: son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezler üzerine bir inceleme. *Itobiad: Journal Of The Human & Social Science Researches*, 6(2).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Pınar BEDLEK

Öğrenim Durumu: Yüksek Lisans

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	Mersin Üniversitesi	2014-2018
Yüksek Lisans	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	Tarsus Üniversitesi	2018-2022